Η ΕΡΤ στα Τρία Πέντε Πηγάδια

Παναγιώτης Κούστας

Πέντε χρόνια από το "Διάγγελμα Κεδίκογλου" και τρία από την "Επαναλειτουργία" η ΕΡΤ κουτρουβαλάει σαν άσχετος σκιέρ σε δύσκολη πίστα χιονοδρομικού κέντρου. Και δεν φτάνει που τραυματίζεται καθημερινά η ίδια, παρασύρει μαζί της -στη χιονοστοιβάδα που δημιουργεί- οποιαδήποτε ελπίδα υπήρξε για μια διαφορετική προσέγγιση του ρόλου των ΜΜΕ στην Ελλάδα και την Ευρώπη. Ο διάλογος που άνοιξε την 11η Ιουνίου του 2013 πνίγηκε -σαν ανεπιθύμητο κουτάβι- στον κουβά των διοικήσεων από "τα σπλάχνα της" και τα προβληματικά χαρακτηριστικά της ανθρωπογεωγραφίας της, για τα οποία κανείς δεν θέλει να μιλήσει. Και φυσικά δεν είναι καθόλου τυχαίο το γεγονός ότι η όποια παραγωγή περιεχομένου στην ΕΡΤ (Α.Ε.) σήμερα δεν γίνεται "υπό την σκέπη" της εγκατεστημένης συνδιοίκησης της Αγίας Παρασκευής, αλλά ενάντια σε αυτήν και κόντρα στις "ντιρεκτίβες" της.

Ανοίγω εδώ μια απαραίτητη παρένθεση. Το δίχρονο του αγώνα (11 Ιουνίου 2013 – 11 Ιουνίου 2015) φόρτωσε πάρα πολλούς σκελετούς στις ντουλάπες των "αγωνιστών" συμμετεχόντων, των "καταθλιπτικών" απόντων και των "νομιμοφρόνων" ΔΤ-ΝΕΡΙΤών. Συνειδητά δεν θα αναφερθώ σ' αυτό το κείμενο σε κανέναν από αυτούς τους σκελετούς, αφού διεκδικώ από την πρώτη μέρα της "επαναλειτουργίας" τη δημιουργία μιας *ευρείας απολογιστικής συνέλευσης* για το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Είναι αξιοσημείωτο ότι τρία χρόνια μετά, ακόμα κι η *ιδέα μιας τέτοιας συνέλευσης* εξακολουθεί να καταστέλλεται αποτελεσματικά, ενώ το "Μνημείο" στήθηκε από πέρσι στο προαύλιο του Ραδιομεγάρου και το "Μουσείο του Αγώνα" προετοιμάζεται, αν πιστέψουμε την ευχή-προαναγγελία στο "επίσημο μπλογκ" της ΠΟΣΠΕΡΤ.

Η εγκατάσταση μιας ελεγχόμενης κυρίαρχης αφήγησης είναι ζωτικής σημασίας για πολλούς "καριερίστες" κι αν αυτή η

κυρίαρχη αφήγηση βιάζει την αλήθεια, τόσο το χειρότερο για την αλήθεια. Για να κλείνουμε όμως αυτή την παρένθεση, αισθάνομαι υποχρεωμένος να απαντήσω στο δήθεν σοβαρότερο επιχείρημα ενάντια στον απολογισμό. Που έχει εκφραστεί και από πρόσωπα που εκτιμώ -όπως η Ειρήνη Φωτέλλη- και συνοψίζεται στο ότι δεν υπάρχει λόγος να γίνει απολογισμός αφού "ο αγώνας συνεχίζεται μέχρι την ΕΡΤ που θέλουμε". Λες και το να εξετάσουμε πόσα από τα ζητούμενα του αγώνα εκπληρώθηκαν -όπως επίσης τα πώς και τα γιατί αυτής της "εν μέρει νίκης"- αντί να ξεκαθαρίσει, θα συσκοτίσει την στοχοθεσία του συνεχιζόμενου αγώνα. Δεν νομίζω ότι χρειάζεται να επιχειρηματολογήσω παραπάνω ως προς την αστειότητα αυτής της θέσης, αφού στα τρία χρόνια που διανύσαμε έχει περίτρανα αποδειχθεί πόση ζημιά έχει ήδη κάνει η έλλειψη απολογισμού ή η προσχηματική του χρήση, όπως στο πρόσφατο Συνέδριο της ΠΟΣΠΕΡΤ στο οποίο ψηφίστηκαν δύο "απολογισμοί" που δεν δημοσιοποιήθηκαν ποτέ.

Τρία από τα Πέντε πηγάδια, λοιπόν για να τα βυθομετρήσουμε…

Η Κόπωση του Ανθρώπινου Δυναμικού

Από την αρχική δημοσίευση του νομοσχεδίου μέχρι την τελική του έγκριση από τη Βουλή ως Νόμου 4324/2015 ελάχιστα πράγματα διορθώθηκαν και σε πεδία που ήταν ουσιαστικά ασήμαντα ή καθαρά συντεχνιακής λογικής. Η εμπειρία της αυτοδιαχείρισης εξοβελίστηκε -παρά τις προγραμματικές δεσμεύσεις– και η παντοδυναμία του Διευθύνοντος Συμβούλου κατοχυρώθηκε. Το ιδιοκτησιακό καθεστώς της ΕΡΤ Α.Ε. -ως συνέχεια της ΝΕΡΙΤ- δεν συνάντησε καμιά αντιπρόταση ή μαχητική αντίσταση. Η ιδέα του κοινωνικού ελέγχου δεν τέθηκε καν στη διαβούλευση ως θέμα, παρά τα κείμενα που είχαν υιοθετηθεί κατά καιρούς από τους "αγωνιζόμενους εργαζόμενους". Στην ηλεκτρονική διαβούλευση του νομοσχεδίου κατατέθηκε μόνο το συνδιαμορφωμένο Κείμενο των Αλληλέγγυων Ακροατριών/Ακροατών, που μετέφερε τις θέσεις επί του "πλέγματος" ΕΡΤ όσων προσώπων το υπέγραψαν. το οποίο φυσικά αγνοήθηκε πλήρως.

Γιατί αλήθεια δέχτηκαν άνθρωποι που διατείνονταν ότι άλλαξαν

οι συνειδήσεις τους και ως προς την εργασία τους και ως προς τον ρόλο της ΕΡΤ να επιστρέψουν σε ένα ασφυκτικό και αναχρονιστικό θεσμικό πλαίσιο μετά από ένα “νικηφόρο αγώνα”;

Η απάντηση δόθηκε συντονισμένα -σαν να την έβγαζες με καρμπόν- από όλους τους “εκπροσώπους” που μέτρησαν την “δυναμική”. Αφορούσε την “κόπωση του αγώνα και την επιθυμία των εργαζομένων να επιστρέψουν στην δουλειά τους”. Και στην μισθολογική ασφάλεια, θα προσθέσω…
Αξίζει εδώ να αναφέρω επίσης τις συμπληρωματικές εκτιμήσεις ότι “μπορούν να γίνουν θεσμικές αλλαγές στην συνέχεια” αλλά και τον τρόμο απέναντι σε συλλογικές διαδικασίες αποφασιστικού χαρακτήρα με το επιχείρημα ότι “οι ΝΕΡΙΤες και οι ‘εξαφανισμένοι’ είναι περισσότεροι από εμάς”.

Το “τυράκι” Τσακνή και η γνωστή σε όλους ακαταλληλότητα Ταγματάρχη

Με τον Νόμο 4324 να είναι αυτός που κατέληξε να ψηφιστεί δεν είναι τυχαίο ότι αρκετοί σοβαροί άνθρωποι αρνήθηκαν τις κρούσεις που τους έγιναν να αναλάβουν την θέση του Προέδρου στο Δ.Σ. της “αναβιωμένης” ΕΡΤ, ιδίως μετά την διαρροή της υποψηφιότητας Λάμπη Ταγματάρχη για την θέση του Διευθύνοντος Συμβούλου. Δεν είμαι σε θέση να εκτιμήσω με βάση ποιες διαβεβαιώσεις ανέλαβε να συμπληρώσει το κορυφαίο ντουέτο της ΕΡΤ ο κ. Διονύσης Τσακνής, αφού ουδέποτε έχω συναντηθεί μαζί του σε μικρότερη απόσταση από αυτήν που χωρίζει τη σκηνή από το ακροατήριο. Μπορώ μόνο να επισημάνω -προς χάριν της απλής λογικής παρατήρησης- ότι συγκριτικά με το διάδοχο σχήμα Κωστόπουλου-Λεοντή, το σχήμα Ταγματάρχη-Τσακνή εμφάνιζε *κάποια μη θεσμοθετημένα στοιχεία δυαρχίας* που απουσιάζουν παντελώς από το σημερινό ντουέτο -δυστυχώς μαζί με *άλλα δείγματα οποιασδήποτε ζωτικής δραστηριότητας*. Άρα μπορώ να υποθέσω ότι κάποιες εγγυήσεις είχε λάβει και, μέχρι ένα χρονικό σημείο τουλάχιστον, αυτές οι εγγυήσεις φαίνεται να τηρήθηκαν.

Κι έτσι φτάνουμε στην Επιτροπή θεσμών και Διαφάνειας της

Βουλής στην οποία εξετάζονται οι υποψήφιοι ως προς την καταλληλότητά τους. Τηλεοπτικά η εξέταση "φέρνει νούμερα" για το Κανάλι της Βουλής, αφού η Ζωή Κωνσταντοπούλου φαίνεται να "στριμώχνει άγρια" τον Λάμπη Ταγματάρχη. Επί της ουσίας όμως, ούτε αυτή τον φέρνει αντιμέτωπο με την λογοκρισία για την οποία φέρει την απόλυτη ευθύνη κατά την διάρκεια της παρέμβασης των φοιτητών των υπό κατάληψη πανεπιστημιακών σχολών στην ΕΡΤ το 2011. Το "περιστατικό" φυσικά τον καθιστά *απολύτως ακατάλληλο* για την θέση του Διευθύνοντος Συμβούλου, όμως μυστηριωδώς δεν το αναφέρει κανείς κι όχι μόνο μέσα στην Επιτροπή. Ούτε η ΠΟΕΣΥ, ούτε η ΕΣΗΕΑ, ούτε φυσικά η ΠΟΣΠΕΡΤ -ενώ μέλη τους είναι γνώστες του "συμβάντος" ως αυτόπτες μάρτυρες- δεν επισημαίνουν την *τραγική αντίφαση* της τοποθέτησης ενός ανθρώπου που έχει ήδη αθετήσει τον λόγο του στην θέση του "θεματοφύλακα" της ανεξαρτησίας της ΕΡΤ.

Πού είναι η "Συμφωνία Αρχών" οέο;

Οι κ.κ. Λάμπης Ταγματάρχης και Διονύσης Τσακνής, συναντούν τον Αλέξη Τσίπρα στο Μέγαρο Μαξίμου. Ο πρωθυπουργός αναφέρεται ξεκάθαρα στη "Συμφωνία Αρχών" που περιέχεται στο Νόμο. "Αναμένω άμεσα να ετοιμάσετε τη Συμφωνία Αρχών που προβλέπει ο νέος νόμος, συμφωνία που θα σας θωρακίζει από οποιαδήποτε απόπειρα «εργαλειοποίησης»". Η Συμφωνία αυτή δεν είναι αναρτημένη πουθενά -κατά συνέπεια μάλλον δεν έχει υπογραφεί ποτέ- ούτε κανείς την ξαναθυμάται από τότε ή την αναφέρει πουθενά. Για να μην δημιουργούνται εντυπώσεις, αν για να συνταχθεί μια τέτοια συμφωνία προβλεπόταν έγκριση του ΕΣΡ ή διαβούλευση μαζί του, η καθυστέρηση είναι μόνο(!) ενάμισης χρόνος. Αν πάλι όχι, τρία χρονάκια κλείσανε και άσπρο καπνό δεν έχουμε δει…

Η "επιστροφή στην ομαλότητα" και το "σπάσιμο του τσαμπουκά"

11 Ιουνίου 2015. Το σήμα της ΝΕΡΙΤ (ή της "Νεροτσουλήθρας" όπως εύστοχα είχε παρατηρήσει κάποιος όταν πρωτοεμφανίστηκε

στις οθόνες το λογότυπό της) εξαφανίζεται για να αντικατασταθεί από το σήμα της ΕΡΤ σε ολόκληρη την επικράτεια στις έξι το πρωί. Όχι ακριβώς σε ολόκληρη όμως, αφού η τηλεόραση της ΕΡΤ3 παραμένει εκτός, λόγω ενός τεχνικού προβλήματος το οποίο επικαλείται η Διοίκηση. Το γεγονός ότι ψηφιακό σήμα της ΕΡΤ3 την ίδια εποχή φτάνει στο στούντιο του ERTopen, ακριβώς απέναντι από το Ραδιομέγαρο, καθιστά κάπως προβληματικό αυτό το επιχείρημα. Το γεγονός ότι σε αντίθεση με την Αθήνα, στη Θεσσαλονίκη ποτέ δεν λειτούργησε το μόρφωμα της ΝΕΡΙΤ, όπως επίσης και το ότι η τηλεόραση της ΕΡΤ3 περιέχει εκπομπές αλληλέγγυων, μάλλον γέρνει τις πιθανότητες προς την "επίδειξη ισχύος" και το "σπάσιμο του τσαμπουκά". Μέχρι να "λυθεί" το τεχνικό πρόβλημα, έχει "λυθεί" και το θέμα των αλληλέγγυων τηλεοπτικών εκπομπών. Έχουν πάρει πόδι, μαζί με τα σποτ των συλλογικοτήτων αγώνα (BIOME, απεργοί Coca-Cola, κλπ) ενώ στο ενδιάμεσο το Δελτίο Καιρού με τον Σάκη Αρναούτογλου παράγεται στη Θεσσαλονίκη με αλληλέγγυους τεχνικούς, εν γνώσει του κ. Λάμπη Ταγματάρχη.

Στον αντίποδα, ο 102 FM καταφέρνει -μετά από μια μικρή διακοπή- να επαναφέρει την εκπομπή του Αλέξη Δερμεντζόγλου "καλύπτοντάς" τον με παραγωγούς που εμφανίζονται να τον έχουν ως μόνιμο καλεσμένο.

Στις 11 Ιουνίου 2015 επαναλειτουργούν και οι 19 περιφερειακοί σταθμοί, παρά τις "φιλότιμες προσπάθειες" Ταγματάρχη να μην ανοίξουν όσοι δεν έχουν πλήρη οργανική σύνθεση υπαλλήλων της ΕΡΤ. Σε ορισμένους από αυτούς οι εκπομπές αλληλέγγυων αποχωρούν πριν την επαναλειτουργία, σε άλλους ενημερώνονται από τους εργαζόμενους ότι σταματάνε, σε κάποιους συνεχίζουν κάτω από το "ραντάρ". Στην πορεία σχεδόν σε όλους τους περιφερειακούς σταθμούς (και σίγουρα σε όσους το επιθυμούσαν) θα ενταχθούν νέες εκπομπές αλληλέγγυων/ακροατών με εφαρμογή του θεσμικού πλαισίου που υπήρχε πριν το Μαύρο και έφερε τον τίτλο "Κάνε την Εκπομπή σου". Πολύ γρήγορα, "ομπρέλλες" παραγωγών, ανάλογες με αυτές της Θεσσαλονίκης, ανοίγουν στο Πρώτο Πρόγραμμα για εκπομπές αρχίζοντας με τον Δημήτρη

Παπαχρήστο και συνεχίζοντας με το Μητροπολιτικό Κοινωνικό Ιατρείο Ελληνικού, τον "Άλλο Άνθρωπο" και τον Ονήσιμο.

Η ελπίδα πεθαίνει γρήγορα και όχι τελευταία

Η προσπάθεια "αποκόλλησης" της ΕΡΤ από την κοινωνία και η αποτυχία δημιουργίας ενός "πυρήνα" ή ακόμα κι ενός χώρου ζύμωσης των διαφορετικών απόψεων στην "αναβιωμένη" ΕΡΤ, γίνεται εμφανής από την αρχή της "επαναλειτουργίας" και παγιώνεται στη συνέχεια. Πάρα πολλά πράγματα μπορούν να ειπωθούν ως προς τις αιτίες, αλλά ανατρέχοντας σε συζητήσεις με πρόσωπα αξίζει να μεταφέρω μερικές φράσεις, όπως ακριβώς ειπώθηκαν στα τρία πηγάδια:

1. Θέλω να γυρίσω μέσα και να μην μιλάω σε κανέναν.
2. Θέλω να γυρίσω μέσα και να γαμήσω τους "προδότες".
3. Δεν μπορώ να διαγράψω συναδέλφους που δουλεύαμε μαζί τόσα χρόνια, επειδή μας πούλησαν τα δύο του αγώνα.
4. Δεν έχουμε κανένα λόγο να καλέσουμε την κοινωνία στις 11 (Ιουνίου 2015).
5. Ο Νόμος είναι σκατά, αλλά υπάρχουν δυνάμεις στο ΣΥΡΙΖΑ που δεν συμφωνούν, άρα πρέπει να αναλάβουμε θέσεις ευθύνης γιατί αλλιώς θα τις πάρουν οι ΔΤούδες και οι ΝΕΡΙΤες (προ Δημοψηφίσματος).
6. Έφυγαν οι δικοί μας, αλλά μπορούμε ακόμα να κάνουμε πράγματα (μετά το Δημοψήφισμα).
7. Όποιοι πιάνουν "καρέκλες" εξαργυρώνουν τον Αγώνα για πάρτη τους.
8. Υπάρχουν "κλίκες" που δουλεύουν μόνο για τις ίδιες.
9. Δεν ήταν όλοι οι αλληλέγγυοι ανιδιοτελείς.
10. Όπως παραδέχτηκε κι ο Τσίπρας, οι εργαζόμενοι ήταν που άνοιξαν την ΕΡΤ (#not @2015 but #sure @2016)
11. Δηλαδή εσύ είσαι (εσείς είσαστε) η κοινωνία;
12. Τώρα που άνοιξε η ΕΡΤ είμαστε όλοι μια οικογένεια (κυρίως κοντά σε εσωτερικές εκλογές κάθε είδους)
13. Τι πυρήνα μου λες; Εκεί που είμαι, δεν μιλάμε μεταξύ μας.

14. Τι φταίω εγώ για αυτά που κάνει η (γίνονται στην) ΕΡΤ; Εγώ… (από πολλά πρόσωπα και με διαφορετικές συνέχειες της φράσης)
15. Δεν θα τους χαρίσουμε το σωματείο (την ομοσπονδία) επειδή ο…
16. Δεν μας συμφέρει να κάνουμε συνελεύσεις με αυτό το συσχετισμό.
17. Τις είδαμε και τις συνελευσεις που καταλήξανε!
18. Ο/Η φίλος/ φίλη σου (για άλλο πρόσωπο κάθε φορά) τότε έλεγε/έκανε/παίρνει/έπαιρνε…
19. Να δώσουμε 3 ευρώ (το ισόποσο του ανταποδοτικού τέλους) στους αλληλέγγυους να μας αφήσουν ήσυχους!
20. Εγώ δεν είχα μπαμπά (μαμά) στην ΕΡΤ.

Η “απομάγευση” και η θεσμικοποίηση

Σε όλο το διάστημα της “λειτουργικής κατάληψης” του Ραδιομεγάρου το προαύλιό του, τα προαύλια πολλών περιφερειακών σταθμών αλλά και το πεζοδρόμιο της Αγγελάκη μπροστά στον 102 FM, μετατράπηκαν σε πραγματικούς δημόσιους χώρους.

Από το πρώτο κιόλας καλοκαίρι της “επαναλειτουργίας” η Διοίκηση φρόντισε να “απομαγεύσει” το stage του Αγώνα, στο πρόγραμμα τού οποίου αρχικά κυριαρχούσε το προσωπικό της ΕΡΤ (Μουσικά Σύνολα και σχήματα που διατηρούσαν οι εργαζόμενοί της) αλλά στη συνέχεια προχώρησε με ανοιχτές συμμετοχές που έφτασαν σε απίστευτο εύρος. Αυτο το αυτοοργανωμένο εγχείρημα αντικαταστάθηκε από το SummERTime με “συνεργάτη” το Δήμο Αγίας Παρασκευής. Λίγα από τα αλληλέγγυα σχήματα εμφανίστηκαν και στο “επίσημο” πρόγραμμα. Τα Μεθυσμένα Ξωτικά και οι Αδέσποτες Σκύλες είχαν προκαλέσει σοβαρή αμηχανία στους ΕΡΤικούς ακόμα

και στην “επαναστατική περίοδο”, οπότε μάλλον δύσκολα θα τα πρότεινε κανείς για το SummERTime.

Μια ανάλογη διαδρομή ακολούθησε και το θερινό σινεμά της ΕΡΤ3 που ξεκίνησε στο πεζοδρόμιο της Αγγελάκη. Όμως εδώ διασώθηκαν αρκετά αρχικά χαρακτηριστικά αφού η επιλογή του υλικού των προβολών παρέμεινε στα χέρια του ανθρώπου που το ξεκίνησε. Μόνο κάποια στοιχεία εμβρυακής αυτοοργάνωσης μοιάζουν να χάθηκαν όταν μπήκε υπό την “αιγίδα” της Διοικούσας Επιτροπής, όπως τουλάχιστον αναφέρουν μερικά μέλη “εξ αποστάσεως” της Λέσχης.

Ένα ακόμη ζήτημα που σχετίζεται με την “απομάγευση” αλλά συνδέεται επίσης και με την “κυρίαρχη αφήγηση” που αναφέρω στην εισαγωγή είναι η κατοχή του υλικού του δίχρονου αγώνα (βίντεο και ηχητικά αρχεία) από την ΠΟΣΠΕΡΤ -κατά δήλωση του κ. Δημήτρη Κούνη, πρώην Ταμία και νυν Γενικού Γραμματέα της ομοσπονδίας. Το γεγονός ότι αυτό το υλικό έχει παραχθεί κάτω από πρωτοφανείς ιστορικές συνθήκες που έχουν ως συνέπεια να είναι τρομακτικά δύσκολο να οριστούν τα δικαιώματα που φέρει (πνευματικά, μηχανικά, αλλά ακόμα και ηθικά) το καθιστούν ιδανικό για άδεια public domain. Φυσικά, υπάρχει πρόβλημα με την μουσική που χρησιμοποιήθηκε (τουλάχιστον στο ραδιόφωνο) αφού διέπεται από αδειοδότηση “της αγοράς” στο συντριπτικό της μέρος. Σε κάθε περίπτωση μεγάλο τμήμα του “αγωνιστικού-πειρατικού-μη αμοιβόμενου” προγράμματος είναι αναρτημένο σκόρπιο στο διαδίκτυο και μέχρι σήμερα παραμένει προσβάσιμο χωρίς κανένα περιορισμό. Θα έχει όμως πολύ μεγάλο νομικό ενδιαφέρον οποιαδήποτε απόπειρα περιορισμού του, είτε στο πλαίσιο του “Μουσείου του Αγώνα”, είτε σε οποιαδήποτε άλλη χρήση του στο μέλλον.

Η πρόθεση της “απομάγευσης” εκφράστηκε ήδη από την πρώτη μέρα, εκτός από την διοίκηση και από την ομοσπονδία. Όταν προσπάθησε να συμπεριλάβει στο θρησκευτικό μνημόσυνο που έστησε για τους νεκρούς του αγώνα, τον δεδηλωμένα άθεο Αχιλλέα Παναγούλη που είχαμε αποχαιρετήσει με πολιτική κηδεία. Εδώ δεν υπήρξε καμιά “θεσμικοποίηση”, αρκούσε απλώς η πλαστογράφηση της ταυτότητάς

του, για να “ταιριάξει” σε ένα σώου της συνδικαλιστικής ηγεσίας -που γινόταν πλάι στο σώου της διοίκησης- την μέρα που “δοξαζόταν” στο προαύλιο μια “νεκρανάσταση” – θρίαμβος των αντιπροσώπων. Το γεγονός ότι τρία χρόνια μετά την “επαναλειτουργία” καμία βοήθεια δεν έχει δοθεί στους ανθρώπους που ανέλαβαν να ολοκληρώσουν το ντοκιμαντέρ που άφησε στη μέση των γυρισμάτων ο Αχιλλέας -και αφορά τα Τσιμέντα Χαλκίδας και τον αγώνα των εργαζομένων εκεί- δείχνει απλώς ότι για τους ανθρώπους της ΕΡΤ “καλός αλληλέγγυος δεν είναι ο νεκρός αλληλέγγυος, αλλά ο νεκρός αλληλέγγυος που κόβεται και ράβεται στα μέτρα μας κάθε φορά”.

Η εσωτερική σύγκρουση και η μη επίλυσή της

Με καθαρά καπιταλιστικούς όρους, θα περίμενε κανείς από οποιαδήποτε διοίκηση εταιρείας της οποίας οι εργαζόμενοι έχουν βιώσει από διαφορετικές έως και μετωπικά συγκρουόμενες εμπειρίες, κατά το πρόσφατο διάστημα των δύο προηγούμενων χρόνων (2013-2015), να τους διαθέσει αμέσως -ή και να επιβάλλει- ψυχολόγους εργασίας και προγράμματα αποκατάστασης των σχέσεων εμπιστοσύνης στις δομές της. Και πριν αρχίσει κανείς να αναφέρει το κόστος, ας αναλογιστεί την σπανιότητα του φαινομένου στην Ιστορία των ΜΜΕ και κατά συνέπεια το ερευνητικό ενδιαφέρον που προέκυπτε για τα τμήματα ψυχολογίας των δημόσιων πανεπιστημίων ολόκληρης της Ευρώπης. Από όσο γνωρίζω, καμιά ενέργεια αποκατάστασης αυτής της βλάβης δεν έγινε ποτέ, ούτε ζητήθηκε/προτάθηκε οτιδήποτε σχετικό από κανένα συνδικαλιστικό φορέα που δραστηριοποιείται ή και σχετίζεται με την ΕΡΤ.

Αντίθετα ακόμα και ζητήματα “διαίρει και βασίλευε” που βρέθηκαν να αμβλύνονται κατά την διάρκεια του κοινού αγώνα (όπως το αιώνιο ρήγμα μεταξύ δημοσιογράφων και τεχνικών/διοικητικών στο “μαγαζί”) μοχλεύθηκαν με την “επαναλειτουργία” και εξακολουθούν να αναμοχλεύονται μέχρι σήμερα με διάφορους τρόπους και για διαφορετικά συμφέροντα. Η

εμφάνιση της "Ένωσης Εργαζομένων ΕΡΤ" και η στελέχωσή της από πολύ γνωστά πρόσωπα της ΔΤ-ΝΕΡΙΤ, έδωσε την χαριστική βολή στην πιθανότητα δημιουργίας ενός πραγματικά ανεξάρτητου και αυτοργανωμένου σωματείου βάσης των εργαζομένων στην ΕΡΤ προς μεγάλη χαρά των γραφειοκρατικών συνδικαλιστικών οργάνων. Το "όλοι εναντίον όλων κι ο καθένας για την πάρτη του" είναι σήμερα μια κυρίαρχη πραγματικότητα στο εσωτερικό των δομών της ΕΡΤ, είτε στα "συνδικαλισμένα" είτε στα "αποστασιοποιημένα" εργαζόμενα άτομα, γεγονός που σχετίζεται άμεσα και με την ανθρωπογεωγραφία τους με την οποία θα ασχοληθώ παρακάτω.

Η μη απόδοση ευθυνών για τα οικονομικά εγκλήματα ΔΤ, ΝΕΡΙΤ & Digea

Κατά τη σύντομη λειτουργία της ΔΤ διαπράχθηκαν οικονομικά εγκλήματα που θα έπρεπε να οδηγηθούν στον Εισαγγελέα, αλλά προτιμήθηκε να πάνε σε αμνήστευση. Για τη ΝΕΡΙΤ κανείς δεν φαίνεται να ξέρει τι έχει πραγματικά συμβεί με τη διαχείρισή της, ούτε αν αυτή "ξεπλύθηκε" μέσω της εταιρικής συνέχειας που της πρόσφερε η "επαναλειτουργία" με τον συγκεκριμένο Νόμο. Εύλογο παραμένει το ερώτημα αν θα υπάρξουν οποιεσδήποτε συνέπειες (από ακύρωση του διαγωνισμού έως απόδοση ευθυνών) για το "σικέ" που οδήγησε την Digea στη θέση του παρόχου ψηφιακού τηλεοπτικού σήματος χωρίς κανέναν ανταγωνιστή και με την χαμηλότερη τιμή που δόθηκε ποτέ στον πολιτισμένο κόσμο.

Η εκπροσώπηση των εργαζομένων στο Δ.Σ. της ΕΡΤ

Το σήριαλ που ξεκίνησε στις 18 Νοεμβρίου του 2015 με τις κάλπες για την εκλογή δύο εκπροσώπων των εργαζομένων της ΕΡΤ στο Διοικητικό Συμβούλιο, είναι πολύ μεγάλο για να το μεταφέρω εδώ επεισόδιο προς επεισόδιο κι ακόμη δεν έχει τελειώσει. Έχει μέσα τα πάντα. Πρώτο γύρο, εξώδικο της ΠΟΕΣΥ, δεύτερο γύρο, επανακαταμέτρηση των ψηφοδελτίων (μερικές μέρες μετά και χωρίς την παρουσία των υποψηφίων), τοποθέτηση ενός εκπροσώπου στο Δ.Σ. (του Αριστοτέλη Μεταξά – καμεραμάν) και άρνηση της

εφορευτικής να τοποθετηθεί στο Δ.Σ. ο Γιώργος Μαρινόπουλος (δημοσιογράφος της ΕΡΤ στον Πύργο) που πλειοψήφισε στο δεύτερο γύρο, προαναγγελία τρίτου (!) γύρου, ένοχη σιωπή των Δημοσιογραφικών Ενώσεων, παραίτηση του Γ. Μαρινόπουλου -δύο χρόνια αργότερα- με κοινοποίηση επιστολής του στην εφορευτική επιτροπή, αλλά καμία ενέργεια απο αυτήν. Το σημαντικό είναι ότι στο Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΡΤ εξακολουθεί να υπάρχει μόνο ένας εκπρόσωπος των εργαζομένων αντί για δύο, άρα οι δημοσιογράφοι στερούνται εκπροσώπησης. Παραμένει ανοιχτό το ζήτημα προσβολής των αποφάσεων ενός Δ.Σ. που λειτουργεί τόσο καιρό με μειωμένη σύνθεση, αλλά αυτό δεν φαίνεται να απασχολεί κανέναν.

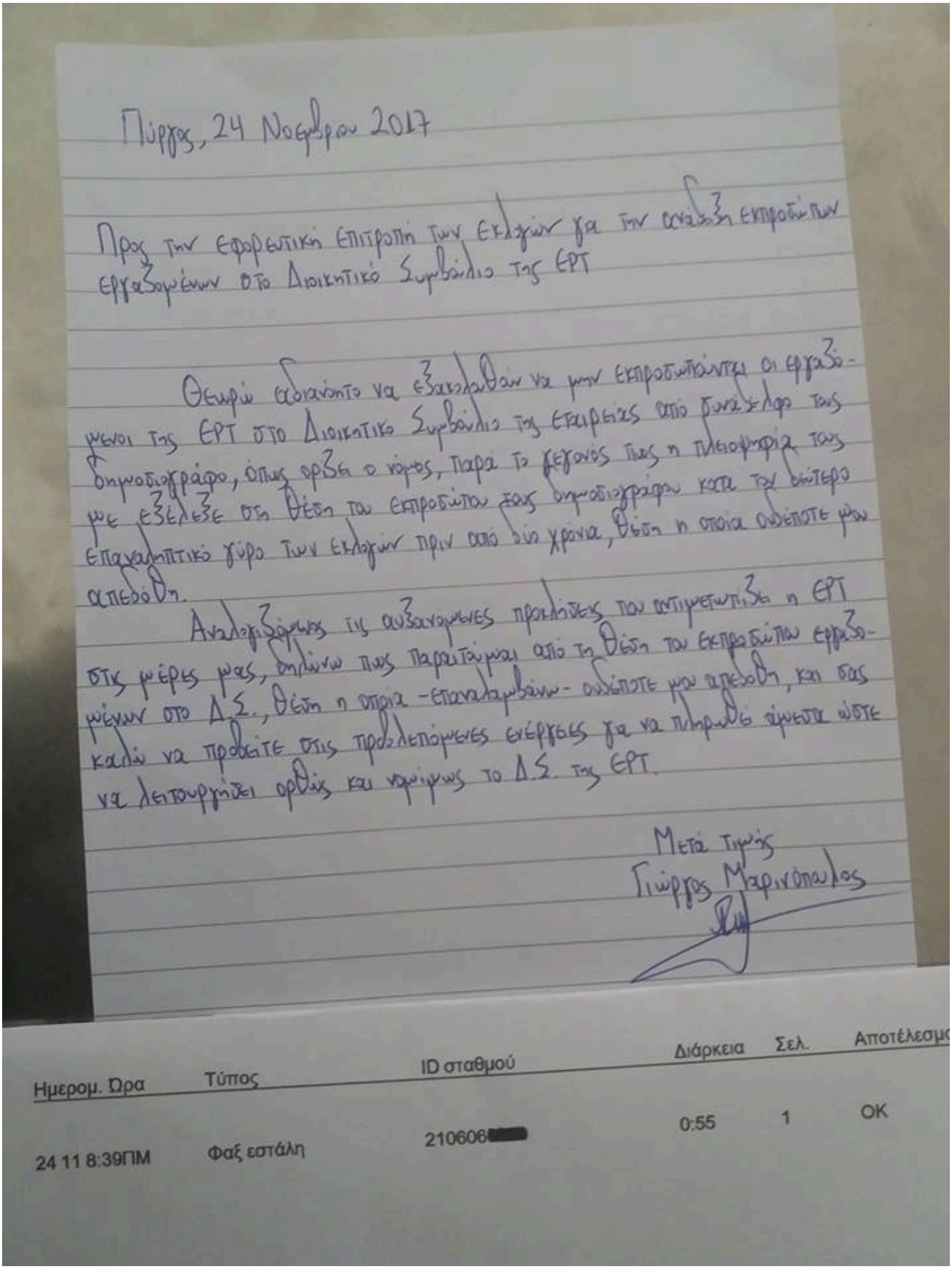

Πύργος, 24 Νοεμβρίου 2017

Προς την εφορευτική επιτροπή των εκλογών για την ανάδειξη εκπροσώπων εργαζομένων στο Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΡΤ

Θεωρώ αδιανόητο να εξακολουθούν να μην εκπροσωπούνται οι εργαζόμενοι της ΕΡΤ στο Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας από συνάδελφο τους δημοσιογράφο, όπως ορίζει ο νόμος, παρά το γεγονός πως η πλειοψηφία τους με εξέλεξε στη θέση του εκπροσώπου τους δημοσιογράφου κατά τον δεύτερο επαναληπτικό γύρο των εκλογών πριν από δύο χρόνια, θέση η οποία ουδέποτε μου απεδόθη.

Αναλογιζόμενος τις αυξανόμενες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ΕΡΤ στις μέρες μας, δηλώνω πως παραιτούμαι από τη θέση του εκπροσώπου εργαζομένων στο Δ.Σ., θέση η οποία -επαναλαμβάνω- ουδέποτε μου απεδόθη, και σας καλώ να προβείτε στις προβλεπόμενες ενέργειες για να πληρωθεί άμεσα ώστε να λειτουργήσει ορθώς και νομίμως το Δ.Σ. της ΕΡΤ.

Μετά τιμής
Γιώργος Μαρινόπουλος

Ημερομ. Ώρα	Τύπος	ID σταθμού	Διάρκεια	Σελ.	Αποτέλεσμ
24 11 8:39ΠΜ	Φαξ εστάλη	210606[redacted]	0:55	1	OK

Τα “μικρά μαύρα” είναι σαν εγκεφαλικά που

δεν χρήζουν νοσηλείας

Κατά σειρά το πρώτο μαύρο στην “νέα εποχή” πέφτει για να μην πραγματοποιηθεί η παρέμβαση του Ρουβίκωνα στο εορταστικό δελτίο ειδήσεων για τα 50 χρόνια εκπομπής τηλεοπτικού σήματος με παρουσιαστή τον Πάνο Χαρίτο και καλεσμένη τη Λιάνα Κανέλλη.

Ακολουθεί η απεργοσπασία κατά την διάρκεια της ΔΕΘ και η παντελώς “άκυρη” -κατά την προσωπική μου άποψη- παρέμβαση της ΛΑ.Ε. στην ΕΡΤ 3 που ακολουθείται από ακόμη πιο “άκυρη” αντιμετώπιση. Στη Θεσσαλονίκη έχουμε ακόμη την εκ των υστέρων αντίδραση σε μια παρέμβαση για τους πολιτικούς κρατούμενους από συλλογικότητες της πόλης που έγινε στον 102 FM απρόσκοπτα και ολοκληρώθηκε κανονικά, αλλά εμφανίστηκε ως “χρήση βίας” στην ανακοίνωση της Διοίκησης, ενώ οι εργαζόμενοι δέχτηκαν απειλές και αναγγελία “μέτρων τάξης” με τοποθέτηση θωρακισμένης πόρτας στον σταθμό, η οποία ακόμα δεν έχει υλοποιηθεί.

Με απειλές για πειθαρχικά που διέρρευσαν από την πλευρά της ομοσπονδίας(!) ολοκληρώθηκε και το Μαύρο στην ΕΡΤ Χανίων τον Νοέμβριο του 2017 κατά των εκπομπών αλληλέγγυων ακροατών/τριων που είχε μια ενδιαφέρουσα διασύνδεση και με τα γεγονότα στην ERTopen που ακολούθησαν.

Η ERTopen στη “νέα εποχή”

Σε πρόσφατο δικόγραφο του οποίου έλαβα γνώση η ERTopen αναφέρεται ως “ο διαδικτυακός σταθμός της ΠΟΣΠΕΡΤ” από τον Πρόεδρό της, κ. Παναγιώτη Καλφαγιάννη. Και πιθανώς σήμερα να είναι, δεν έχω κανένα τρόπο να το ελέγξω και μηδενική διάθεση να το πράξω. Μπορώ όμως να βεβαιώσω -και όχι μόνος μου, ευτυχώς- ότι στο διάστημα του αγώνα δεν ήταν καθόλου έτσι. Δεν θα επαναλάβω την θέση μου για το εγχείρημα μετά την “επαναλειτουργία” της ΕΡΤ, είναι καταγεγραμμένη από το 2015. Αξίζει να προσθέσω μόνο ότι η λογοκρισία κατά του Γιώργου Μουργή με αφορμή το τελευταίο χρονικά μικρό μαύρο στα Χανιά και όσα ακολούθησαν ανέδειξαν όλες τις παθογένειες της

ιδιότυπης “ιδιοκτησίας” της, ενώ άνοιξαν και πάλι τα ζητήματα της συχνότητας, του πόμπου και της κατοχής του υλικού της κατά την διάρκεια του αγώνα. Ακόμα ανέδειξαν “διπλές ταυτότητες” στελεχών της ΕΡΤ που άλλα καπέλα φοράνε ως διευθυντικά στελέχη της ΕΡΤ Α.Ε. κι άλλα ως μέλη της “συνέλευσης” της ΕΡΤopen.

Η ΚΥΑ έχει κέρατα

Κανείς δεν ξέρει σε ποιο συρτάρι Υπουργείου βρίσκεται και ποιος κρατάει εκεί την Κοινή Υπουργική Απόφαση που αποκαθιστά και συμψηφίζει το οικονομικό χάος που δημιούργησε το Μαύρο ως προς τους εργαζομένους. Αυτό που είναι δεδομένο είναι ότι αρκετός κόσμος εντός της ΕΡΤ την περιμένει “πως και πως” αφού είναι να παίρνει λεφτά όταν εμφανιστεί, αλλά υπάρχουν αρκετοί που δεν θέλουν με τίποτα να σκάσει γιατί πρέπει να επιστρέψουν χρήματα που έχουν ήδη πάρει ως αποζημιώσεις, δεδουλευμένα στην ΔΤ/ΝΕΡΙΤ, κλπ.

Το γεγονός ότι η ΚΥΑ (μάλλον) είναι δημοσιονομικά ουδέτερη, αφού πρακτικά ό,τι είναι να δώσει σε κάποιους θα τα πάρει από κάποιους άλλους, δεν εξηγεί την καθυστέρηση που παρατηρείται. Από πολλούς όμως η καθυστέρηση ερμηνεύεται ως “χάρη” κάποιου είδους. Πριν από μερικούς μήνες η ΠΟΣΠΕΡΤ “έριξε στο τραπέζι” μια πρόταση για εθελοντική ένταξη στην διαδικασία, πράγμα που σημαίνει σημαντική δημοσιονομική επιβάρυνση και δεν υπάρχει περίπτωση να υλοποιηθεί. Η καθυστέρηση της ΚΥΑ διατηρεί τον διχασμό των εργαζομένων της ΕΡΤ σε πριν και μετά το “Διάταγμα Παυλόπουλου” και χρησιμοποιείται ανάλογα κάθε φορά.

Η παρωδία του “κοινωνικού ελέγχου”

Μετά από τέσσερις τηλεοπτικές εκπομπές που ξεκίνησαν το 2015 και τις μηνιαίες ολομέλειες που αναρτώνται μόνο στο διαδίκτυο η παρωδία των Συμβουλίων Κοινωνικού Ελέγχου έχει γίνει καταφανής. Κατ’ αρχήν λειτουργούν μόνο δύο. Στην Αθήνα και τη θεσσαλονίκη. Η αναγγελία για ΣΚΕ ανά περιφέρεια δεν υλοποιήθηκε ποτέ και κανείς δεν φαίνεται διατεθειμένος να τα πραγματοποιήσει, ιδίως με το πλαίσιο να έρχεται “καπέλο” από

την Αθήνα -σύμφωνα με το Νόμο- και τα αποτελέσματα που έχουν ήδη φέρει αυτά που λειτουργούν. Αν κάποιος είναι αρκετά υπομονετικός για να παρακολουθήσει τα βίντεο των ολομελειών του ΣΚΕ Αθήνας θα ανακαλύψει πολύ ενδιαφέροντα πράγματα. Όπως συγκρούσεις μεταξύ φορεών, μεταξύ φορέων και κληρωτών, ολομέλειες με προβληματικές απαρτίες, καταγγελίες για μη τήρηση των ραντεβού που έχουν κλείσει οι επιτροπές με την Διοίκηση μετά από αιτήματα μηνών κλπ. Δεν είναι μόνο ότι τα ΣΚΕ έχουν συμβουλευτικό (και στην ουσία ούτε καν) χαρακτήρα, το κυριότερο πρόβλημά τους είναι ότι έχουν γίνει πάρα πολύ γρήγορα φυτώριο παραγόντων. Το ΣΚΕ Ειδήσεων της Αθήνας διατηρεί παράλληλα και εβδομαδιαία εκπομπή στο ERTopen, ενώ ο "υπεύθυνός" του κ. Νικόλαος Δημητρακόπουλος, διαγράφει συστηματικά σχόλια στο facebook σε ένα προφίλ που συνδέει άμεσα το ονοματεπώνυμό του με το ΣΚΕ Ειδήσεων. Το παράδειγμά του ακολούθησαν κι άλλοι από την "οργανική" ΕΡΤ στο διαδίκτυο -αλλά και στο εσωτερικό δίκτυο αλληλογραφίας της εταιρείας- άρα μπορούμε να θεωρήσουμε ότι άξιζει να μνημονευτεί γιατί άνοιξε ένα δρόμο…

Το Αν-οργανόγραμμα

Κάποιοι δεν κατάλαβαν ότι ζούμε στον 21ο αιώνα και μάλιστα ότι όπου να 'ναι μπαίνουμε στην τρίτη δεκαετία του, άρα τα παιδιά που δεν γεννήθηκαν στον 20ο σε λίγο θα έχουν ενηλικιωθεί. Και φυσικά δεν έχει απολύτως καμιά σημασία ποιος έφτιαξε αυτό το οργανόγραμμα (ο κ. Κωστόπουλος ή οποιοσδήποτε άλλος του το εισηγήθηκε) αφού βρωμάει από μακριά τεχνοφοβία και έλλειψη κάθε επαφής με την πραγματικότητα. Δεν ξέρω αν θα ικανοποιήσει πελατειακά τον ήδη γερασμένο πληθυσμό εργαζομένων της ΕΡΤ (Α.Ε.) , αλλά ούτε την παραγωγή περιεχομένου εξασφαλίζει, ούτε προάγει την δημιουργικότητα (όποια έχει απομείνει) των ΕΡΤικών. Η επικάλυψη αρμοδιοτήτων και η δομή των Διευθύνσεων θυμίζει φορντικό εργοστάσιο των αρχών του 20ου κι όχι δημόσιο οργανισμό παραγωγής ειδησεογραφικού, ψυχαγωγικού, πολιτιστικού και εκπαιδευτικού περιεχομένου σε επαφή με την κοινωνία *όπως οφείλει* να είναι η ΕΡΤ. Στο τελευταίο *οφείλει* συμφωνούν

λεκτικά και με ένα στόμα όλοι οι γραφειοκράτες (Διοίκηση, Εμπλεκόμενες Ομοσπονδίες, Ε.Ε.Ε και Πολιτικό Προσωπικό) όμως στην πράξη ούτε καν την ζωή δεν αφήνουν να δώσει τη λύση.

Η Ανθρωπογεωγραφία της ΕΡΤ

Ποιο είναι το ποσοστό νεόπτωχων στην ΕΡΤ; Πόσα σπίτια υπαλλήλων της είναι στο Νόμο Κατσέλη από πριν το Μαύρο και πόσα μπήκαν τα επίμαχα χρόνια; Και πώς στο διάολο γίνεται, ενώ ένα σημαντικό κομμάτι της τα φέρνει βόλτα δύσκολα, να παραμένει τόσο "ποζεράτο"; Ο καθωσπρεπισμός, η ανάθεση και η οσφυοκαμψία είναι -κατά την προσωπική μου εκτίμηση- τα χειρότερα χαρακτηριστικα της ανθρωπογεωγραφίας στην ΕΡΤ που συνοψίζονται σε μια ιδιότυπη "αστίλα". Ένα ακόμα προβληματικό χαρακτηριστικό είναι η ενδόμυχη γνώση ότι η δουλειά (στις περισσότερες ειδικότητες) είναι πολύ εύκολη πια κι όσο "εκδημοκρατίζεται" από τις νέες τεχνολογίες, τόσο περισσότερο αποδεικνύεται ότι μπορεί πραγματικά να την κάνει ο καθένας. Επιπλέον το προσωπικό της ΕΡΤ γερνάει. Και γερνάει άσχημα, ολοένα και με πιο περιορισμένους ορίζοντες. Όσο για το διάταγμα Παυλόπουλου -στο οποίο πίνουν νερό οι σημερινοί μόνιμοι υπάλληλοι της ΕΡΤ- έχει δημιουργήσει μια συνθήκη εισόδου όλο και λιγότερων νέων ανθρώπων στις δομές της. Άρα ολοένα και λιγότερης φρεσκάδας στην απεύθυνσή της. Οι μικτές παραγωγές -που χρησιμοποιήθηκαν για την λεηλασία των οικονομικών πόρων της ΕΡΤ- είναι η μία όψη του νομίσματος που τις δαιμονοποιεί, όμως την άλλη -που καλύπτει την ανάγκη της ΕΡΤ για άλλες φωνές, ιδέες και εκπομπές- κάνουν όλοι πως δεν την βλέπουν. Σε έναν τόσο σύνθετο οργανισμό η συνδικαλιστική επιδίωξη για εργαζόμενους "μίας και μοναδικής ταχύτητας" απλώς αποκλείει τους ανθρώπους που δεν ονειρεύτηκαν ποτέ να γίνουν "επαγγελματίες" της ραδιοτηλεόρασης, αλλά μπορούν να κάνουν μια σειρά εκπομπών για κάτι που ξέρουν πάρα πολύ καλά ως συνεργάτες. Και φυσικά πάνω σε αυτά τα παράλογα δεδομένα, χτίζεται και θριαμβεύει το outsourcing και τα ΣΔΙΤ που είναι πρό των πυλών (ή και ήδη μέσα).

Ας πούμε τελικά κάποτε την αλήθεια που μπορεί να πληγώσει. Αν οι ΕΡΤικοί δεύτερης γενιάς έγιναν κάτι αποδεκτό και συνηθισμένο, ας προσπαθήσουμε τουλάχιστον να μην θεωρήσουμε δεδομένο και τους ΕΡΤικούς τρίτης γενιάς. Γιατί μόνο στις Στρατιωτικές Σχολές ανά τον κόσμο, επιβραβεύεται αυτού του είδους η… "οικογενειακή παράδοση".

Τι χάθηκε…

Πέρα από την ιστορική ευκαιρία που έχει ήδη αναφερθεί από την αρχή, αυτό που σίγουρα χάθηκε είναι η δυνατότητα παρέμβασης σε ζητήματα υψίστης σημασίας. Όλα τα ερωτήματα και οι αμφισβητήσεις που ξεκίνησαν με το Μαύρο -και αφορούσαν π.χ. το ιδιοκτησιακό καθεστώς της ΕΡΤ και την σχέση της με την κοινωνία, τις ραδιοσυχνότητες ως προς την "ιδιοκτησία" και την χρήση τους, την ψηφιακή μετάβαση που πραγματοποιείται ήδη, το κοινωνικό φάσμα που οφείλει να διαθέτει η χώρα, την αδειοδότηση του Αρχείου της ΕΡΤ με διαφορετικές άδειες χρήσης (όπως creative commons ή public domain), την ισότιμη πρόσβαση στο υλικό της από ΑμεΑ- *έχουν εξαφανιστεί* από κάθε τρέχουσα συζήτηση ή διαβούλευση αυτών των θεμάτων. Θα τολμήσω να ισχυριστώ ότι έχουν εξαφανιστεί ακόμα και από το φαντασιακό των εργαζομένων, με αποτέλεσμα αυτής της "φαντασιεκτομής" ακόμα και όσοι/ες επικαλούνται σήμερα με καλές προθέσεις τον αγώνα, να το κάνουν αποσπασματικά, στείρα και με προβληματικούς στόχους. Και κυρίως να αποσυνδέουν πλήρως "τα δρώμενα στην ΕΡΤ" από μια συνολική προοπτική κοινωνικής χειραφέτησης. Όσο για την πλευρά αυτών που επικαλούνται τον αγώνα με κακές προθέσεις, οι μαφίες που δημιούργησαν έχουν εγκατασταθεί, παράγουν το αποτέλεσμά τους και επιβραβεύονται.

Τα τρία χρόνια αυτής της νόθας "επαναλειτουργίας", έχω πραγματικά βαρεθεί να ακούω τη λέξη "χάσαμε" ή ανάλογες εκφράσεις αποδοχής της ήττας. Δεν με αφορά, όπως πιθανότατα και κανένα από τα πρόσωπα της αλληλεγγύης, δεν είχαμε τίποτα να "κερδίσουμε" ως άτομα, εκτός από την διαδρομή. Όμως έχοντας ζήσει την ουσιαστική διεύθυνση του Ρούσσου Κούνδουρου στο

Κανάλι 15 -που φυσικά καμία σχέση δεν είχε με την αντίληψη "περί διεύθυνσης" πολλών αχυρανθρώπων με γωνιακά γραφεία στις δομές της ΕΡΤ- θα τον επικαλεστώ κλείνοντας αυτό το κείμενο.

Από την ΕΡΤ λοιπόν χάθηκε η *κάβλα* που για τον Ρούσσο ήταν δομικό συστατικό των ΜΜΕ. Μια κάβλα που παροδικά αναγεννήθηκε από την απελευθέρωση του δυναμικού της ΕΡΤ και το αγκάλιασμα του αγώνα της από την κοινωνία. Κι έτσι σήμερα ξεχωρίζουν σαν την μύγα μες στο γάλα μιας μίζερης διεκπεραιωτικής καθημερινής μετριότητας, ελάχιστες νησίδες περιεχομένου. Αυτές που διατηρούν μια σπίθα ακόμα ζωντανή, αλλά δυστυχώς δεν μπορούν να σταματήσουν ούτε την κατρακύλα, ούτε την χιονοστοιβάδα.

Katerina Kolozova για το Μακεδονικό: Ονομασία με βάση την ταυτότητα, αντί τη γεωγραφία;

Katerina Kolozova

Η Katerina Kolozova γεννήθηκε και μεγάλωσε στη Δημοκρατία της Μακεδονίας. Είναι καθηγήτρια φιλοσοφίας, κοινωνικής θεωρίας και σπουδών για το έμφυλο ζήτημα στο Αμερικάνικο Παν/μιο στα Σκόπια και διευθύντρια στο Ιντιτούτο Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών. Συγγραφέας πολλών βιβλίων, ερευνήτρια και πολιτική ακτιβίστρια. Το παρόν κείμενο δημοσιεύεται στο καινούργιο τεύχος της Βαβυλωνίας #20.

«Μακεδονία—η νέα, πιθανή, δυτικο-βαλκανική κρίση στην Ευρώπη»,

«Η Μακεδονία στα πρόθυρα του πολέμου», «Η σταθερότητα της Μακεδονίας κλονίζεται – απειλή για τη σταθερότητα της νοτιοανατολικής Ευρώπης». Τα παραπάνω αποτελούν μία παράφραση πολυάριθμων τίτλων που έχουν εμφανιστεί στα διεθνή μέσα ενημέρωσης, κατά τη διάρκεια του περασμένου χρόνου. Αντιθέτως, παρόμοιοι φόβοι και ανησυχίες δεν μπόρεσαν να καταγραφούν στο εσωτερικό της χώρας. Οι ντόπιοι θα αντιμετώπιζαν κάθε τέτοια δήλωση **ως θεωρία συνωμοσίας**, ή πιθανότερα, ως μέσο για την επίτευξη άλλων πολιτικών στοχεύσεων: «ο πολιτικός αντίπαλος το χρησιμοποιεί ως απειλή για να αποκτήσει δύναμη με κάθε κόστος» ή «ως επιχείρημα για να παραμείνει στην εξουσία». Εν συντομία, στη χώρα κατά την περίοδο της επονομαζόμενης πολιτικής κρίσης (2015-16), η απειλή για τη σταθερότητα και την ίδια την ύπαρξη του κράτους δεν είχε θεωρηθεί ποτέ ως μία σοβαρή πιθανότητα, παρά ως ένα τέχνασμα των εκάστοτε πολιτικών αντιπάλων και του «διεθνούς παράγοντα που τους στηρίζει».

Μία «παραισθησιογόνα» λογική κυριαρχεί στην πολιτική σκηνή της μικρής, κλειστοφοβικής, ξενοφοβικής, οικονομικά επαρχιακής χώρας: η αλήθεια δεν είναι ποτέ αποδεδειγμένη και οι αποδείξεις ποτέ αληθινές, «υπάρχει πάντα κάτι από πίσω», το οποίο ο καθένας είναι ικανός να μαντέψει ανάλογα με τις πολιτικές του προτιμήσεις. Μπορεί να συμπεράνει κανείς πως η παράνοια είναι αναπόφευκτη. Και πράγματι, έτσι είναι. Παρ' όλα αυτά, «το γεγονός πως είσαι παρανοϊκός δεν αποκλείει την πιθανότητα να σε κυνηγούν όντως», όπως συνήθιζε να λέει ο Joseph Heller.

Η Μακεδονία έχει τα ακόλουθα θέματα με τους γείτονές της: μία κρατική ονομασία που αμφισβητεί η Ελλάδα, μια Ορθόδοξη Εκκλησία που δεν αναγνωρίζει η Σερβία (και ως εκ τούτου όλος ο υπόλοιπος ορθόδοξος κόσμος), μία επίσημη γλώσσα και ασαφή εθνική ταυτότητα -ή μάλλον «ιστορία»- που δεν αναγνωρίζει η Βουλγαρία. Καθώς τα παράξενα και φαινομενικά ασυμβίβαστα θέματα, που η Μακεδονία έχει με τους γείτονές της, βγαίνουν στην επιφάνεια στην ολότητά τους, θα έμπαινε κανείς στον πειρασμό να ψάξει για ένα μοναδικό **ενοποιητικό χαρακτηριστικό,**

σε αυτό το ετερογενές άθροισμα προβλημάτων.

Τα περισσότερα από αυτά σχετίζονται με την ιστορία και την αναγνώριση ενός διακριτού έθνους, είτε μέσω μίας μορφής έθνους-κράτους, είτε μίας διεκδίκησης ταυτότητας. Δεδομένου, όμως, ότι μια εθνική ταυτότητα ή εθνικότητα πηγάζει από ένα έθνος-κράτος και αναλογιζόμενοι το γεγονός πως η νομιμοποίηση ή και η ίδια η ύπαρξη του εν λόγω κράτους δεν αμφισβητείται από κανέναν από τους γείτονες, το ερώτημα παραμένει –**τι ακριβώς είναι αυτό, το οποίο στερείται αναγνώρισης στη Μακεδονία και την ιστορία της;**

Το όνομα του κράτους, σύμφωνα με την Ελλάδα, αποτελεί μια έκφραση «αλυτρωτικών προσδοκιών», η οποία αναφέρεται στην πιθανότητα να λάβει χώρα μία απόσχιση στην επικράτεια της. Ο πληθυσμός που ενδέχεται να αποσχιστεί είναι αυτός που κάποιος θα μπορούσε να ταυτοποιήσει ως «μακεδονικό έθνος». Ο πληθυσμός αυτός ονομάζεται *σλαβόφωνος* στην Ελλάδα, αλλά η συγκεκριμένη ταυτοποίησή του ανάμεσα στις σλαβικές εθνότητες και εθνικότητες δεν έχει αναγνωριστεί. Ή όταν αναγνωρίζεται, αναφέρεται ως βουλγαρικός. Η Βουλγαρία ισχυρίζεται, αντίστοιχα, πως η εθνική ταυτότητα, όσων αυτοπροσδιορίζονται ως εθνοτικά Μακεδόνες στη Δημοκρατία της Μακεδονίας και στην ελληνική Μακεδονία, είναι στην πραγματικότητα βουλγαρική, ή έστω βουλγαρική στην καταγωγή.

Παλαιότερες δηλώσεις του Σέρβου Υπουργού Εξωτερικών, Ίβιτσα Ντάτσιτς, δείχνουν να υποστηρίζουν θέσεις στο θέμα της ταυτότητας ή τουλάχιστον στο θέμα της ονομασίας (του κράτους) που δεν είναι πολύ διαφορετικές από αυτές που έχουν εκφραστεί από αξιωματούχους των άλλων δύο γειτονικών χωρών. Φαίνεται να υπάρχει μία συμφωνία ανάμεσα στους γείτονες πως **το «μακεδονικό έθνος» αποτελεί μια «κατασκευή», ένα ψέμα και μια «τεχνητή κατασκευή της Γιουγκοσλαβίας του Τίτο»**. Μια τέτοια γενική παραδοχή παρουσιάστηκε στην τριμερή συνάντηση των επικεφαλής του ελληνικού, σερβικού και βουλγαρικού κράτους, που έλαβε χώρα στις 13 Ιουλίου του 2017 στη θεσσαλονίκη, και στην οποία συζητήθηκε το μακεδονικό ζήτημα (με την απουσία οποιουδήποτε

αντιπροσώπου από την πλευρά του μακεδονικού κράτους).

Τα επαναλαμβανόμενα επιχειρήματα, για την εν λόγω κοινή παραδοχή, περιστρέφονται γύρω από την ιστορική αλήθεια του «ποιοι ή τι πραγματικά είναι οι Μακεδόνες», μια συζήτηση που διαρκεί εδώ και σχεδόν έναν αιώνα και αφορά την ιστορία, την εθνική οικοδόμηση και, συνεπώς, την ταυτότητα και το τι αυτή σημαίνει πραγματικά. Η «διαμάχη» για το ονοματολογικό ανάμεσα σε Ελλάδα και Μακεδονία έχει να κάνει, ακριβώς, με αυτή την περίπλοκη κατάσταση που αποκαλούμε «**ταυτότητα**».

Πριν από έναν χρόνο, ο Αμερικάνος πολιτικός Ντάνα Ροχραμπάτσερ, επικεφαλής στο Γραφείο Εξωτερικών Υποθέσεων της Υποεπιτροπής της Ευρώπης, της Ευρασίας και των Αναδυόμενων Απειλών, σε μια συνέντευξή του σε αλβανικό τηλεοπτικό σταθμό, δήλωσε δημόσια πως «Η Μακεδονία δεν είναι κράτος». Με αυτή τη δήλωση υπονόησε, όπως πολλοί πριν από αυτόν, πως η τελευταία υπήρξε ένα «τεχνητό δημιούργημα» ή παραθέτοντας επακριβώς τις δηλώσεις του, «ένας σχηματισμός που προέκυψε από τη διάλυση της ενιαίας Γιουγκοσλαβίας» και πως θα έπρεπε να διαιρεθεί ανάμεσα στην αλβανική της μειονότητα (που αποδεδειγμένα έχει ταυτότητα) και στη Βουλγαρία, ή οπουδήποτε αλλού η σλαβική πλειοψηφία (χωρίς συγκεκριμένο ορισμό ταυτότητας) προτιμά.

Η πλειοψηφία, επομένως, είναι **ανώνυμη** –όχι απλά το κράτος– και εξαιτίας της έλλειψης ορισμού της, η ίδια η χώρα δεν έχει ουσιαστικό λόγο ύπαρξης (*raison d'être*). Το Στέιτ Ντιπάρτμεντ αρνήθηκε να σχολιάσει τη δήλωση του Ροχραμπάτσερ, επαναδιατυπώνοντας τη στήριξή του στη χώρα και στο ευρωατλαντικό της μέλλον.

Παρόμοια, η κριτική στην «τεχνητή κατασκευή» έχει υπάρξει ένα επαναλαμβανόμενο επιχείρημα στις αντιρρήσεις της Ελλάδας για το συνταγματικό όνομα της χώρας. Η Βουλγαρία, αντιθέτως, έχει επιμείνει στον βουλγαρικό χαρακτήρα της μακεδονικής εθνικότητας και/ή εθνότητας πριν ακόμα την ίδρυση της Σοσιαλιστικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, όπως και σε αυτόν της γλώσσας της. Τότε, σύμφωνα με πολλούς αν

όχι με όλους, τους βούλγαρους ιστορικούς, τις σύγχρονες βουλγάρικες πολιτικές αρχές και τα δημόσια πρόσωπα, δημιουργήθηκε αυτό το «τεχνητό κατασκεύασμα».

Είναι αξιοσημείωτο πως ακόμη και οι πιο σημαίνουσες απόψεις του περασμένου αιώνα δεν είχαν, τελικά, σημαντική επιρροή στην πολιτική συζήτηση γύρω από τις ταυτότητες, που έλαβε χώρα στα Βαλκάνια, και στο πώς τα επιχειρήματά της εξυπηρετούν τη θεμελίωση των επίσημων κρατικών πολιτικών. Για παράδειγμα, στην επίσημη ιστοσελίδα του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών, διαβάζουμε πως η χρήση του όρου «Μακεδονία» από την FYROM αντιπροσωπεύει μια απειλή για την ελληνική ιστορία και την πολιτιστική κληρονομιά. Δεν είναι περίεργο που η ύπαρξη ενός κράτους στον 21ο αιώνα θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την ιστορία περισσότερων από 25 αιώνων και πως αυτό θα μπορούσε να είναι «ένα πολιτικό θέμα που οδηγεί σε αλυτρωτισμό»;

Επιστρέφοντας στο επιχείρημα του «τεχνητού κατασκευάσματος», φαίνεται πως όλοι όσοι το προβάλλουν (Έλληνες, Σέρβοι, Βούλγαροι) αλλά και όσοι υπερασπίζονται τους εαυτούς τους (Μακεδόνες) δεν γνωρίζουν πως **τα έθνη, όπως και κάθε άλλη μορφή του συλλογικού ανήκειν, της οργανωμένης κοινωνικότητας και ταυτότητας, αποτελούν στην πραγματικότητα «κατασκευές».** Δεν υπάρχει τίποτα το «φυσικό» σχετικά με αυτά. Το επιχείρημα αυτό δεν είναι απαραίτητα μεταδομιστικό ή κονστρουκτιβιστικό. Στην πραγματικότητα, πρακτικά, όλες οι ερευνητικές μέθοδοι στη σύγχρονη πολιτική επιστήμη υποθέτουν πως αυτά τα φαινόμενα υπόκεινται στην ιστορική αλλαγή, στον μετασχηματισμό και πως είναι *de facto* «δημιουργήματα». **Έτσι, έχουν όλα ημερομηνία και παραγωγής και λήξης.**

Ωστόσο, αν κάποιος εξετάσει τις ιστορικές και ταυτοτικές εντάσεις μεταξύ Ελλάδας και Μακεδονίας, μπορεί να αντιληφθεί πως και οι δύο πλευρές δρουν σαν η ιστορία να ήταν στατική, σαν μία απαράλλαχτη ταυτοτική ουσία να παραμένει σταθερή εις την αιωνιότητα και σαν να υφίσταται, σε τελική ανάλυση, ένας ορισμός για το ποιοι είναι αυτοί, ουσιαστικά, ως εθνότητες

«από πάντα και για πάντα». Σύμφωνα με τους Έλληνες, οι Μακεδόνες είναι Σλάβοι (μία απροσδιόριστη ομάδα) που κλέβουν την ελληνική ιστορία. Οι Μακεδόνες εθνικιστές, από την άλλη, βλέπουν τους εαυτούς τους ως τους ίδιους ανθρώπους με τους αρχαίους Μακεδόνες, ίδιοι και απαράλλαχτοι από τα χρόνια του Μεγάλου Αλεξάνδρου, με κάποιες επιρροές από τις σλαβικές μεταναστεύσεις, που τους έδωσαν τη γλώσσα και το κυριλλικό αλφάβητο.

> ***Πράγματι, στα Βαλκάνια η ιστορία είναι πολιτική και η πολιτική ιστορία.***

Αφήνοντας αυτή την αταβιστική λογική, ας πάμε πίσω στην περίοδο του «τεχνητού κατασκευάσματος» του μακεδονικού έθνους –το 1945, στη Γιουγκοσλαβία. Θα πρέπει να συμφωνήσω, πως αυτή υπήρξε η στιγμή της δημιουργίας του έθνους, η στιγμή όπου τμήμα της γεωγραφικής περιοχής της Μακεδονίας απέκτησε το *status* ενός έθνους-κράτους. Αυτό συνέβη 73 χρόνια πριν. Νωρίτερα, υπήρξε ένα επαναστατικό κίνημα, το οποίο εμφανίστηκε στο τέλος του 19ου αιώνα και που αγωνίστηκε με τρομοκρατικά μέσα για την ίδρυση μακεδονικού κράτους. Το κίνημα αυτό ηγείτο από την οργάνωση *Εσωτερική Μακεδονική Επαναστατική Οργάνωση* (VMRO) και, σύμφωνα με αυτήν, η «φύση» της σλαβικής πλειοψηφίας του επερχόμενου έθνους ήταν βουλγαρική. Φαίνεται πως η επίσημη ιστοριογραφία και πολιτική της Βουλγαρίας έχει δίκιο όταν υποστηρίζει πως η Μακεδονία οφείλει να παραδεχτεί ένα σημαντικό κομμάτι της εθνικής της ιστορίας ως στην πραγματικότητα βουλγαρικό, ή τουλάχιστον συνυφασμένο με αυτό της Βουλγαρίας.

Κατά συνέπεια, το Σύμφωνο «καλής γειτονίας και συνεργασίας» μεταξύ της Βουλγαρίας και της Μακεδονίας που υπογράφτηκε στις 2 Αυγούστου 2017, θεωρώ πως είναι ένα ευχάριστο νέο: **απεγκλωβίζει τη Μακεδονία από τη στατική της θέση, που την θέλει από πάντα αγνά μακεδονική, άθικτη από την παρουσία οποιασδήποτε άλλης εθνικότητας, ιστορίας ή αμφισημίας κάθε είδους.** Από την άλλη, εάν η θεώρηση της ταυτότητας, ως κάτι

σταθερό και απαράλλαχτο στην αιωνιότητα, παραμένει η υπόγεια λογική της βουλγαρικής πλευράς, τότε δεν θα καταφέρει να αναγνωρίσει το γεγονός πως ακόμα κι αν το μακεδονικό έθνος είναι «μόλις» 73 χρόνων και κομμουνιστικό στην καταγωγή του, υφίσταται πλέον.

Αποτελεί πλέον μια πραγματικότητα, με μια διακριτή εθνοτική και εθνική ταυτότητα. Οι Μακεδόνες, αυτοί που αναγνωρίζουν τους εαυτούς τους ως τμήμα της κοινής ιστορίας που μοιραζόμαστε με τη Βουλγαρία και αυτοί που είναι σλαβόφωνοι, ουσιαστικά αυτοί που αυτοπροσδιορίζονται ως εθνοτικά Μακεδόνες, έχουν κληρονομήσει μία συγκεκριμένη εθνική ταυτότητα μέσα στην οποία έχουν γεννηθεί. Με άλλα λόγια, το «τεχνητό κατασκεύασμα του Τίτο» βρίσκεται πλέον στη θέση του, για περισσότερο από επτά δεκαετίες, και πολλοί δεν έχουν άλλη επιλογή από το να αναγνωρίσουν τους εαυτούς τους ως κομμάτι του, όντας γεννημένοι εκεί.

Το γεγονός πως η Μακεδονία έχει υπογράψει ένα σύμφωνο με τη Βουλγαρία, το οποίο αποδέχεται την κοινή ιστορία και σχετίζεται με τις προσπάθειες οικοδόμησης κράτους από τον 19ο αιώνα, ενώ παράλληλα επιμένει ακόμα στη διακριτότητά της, δείχνει μια **δυναμική θεώρηση της ταυτότητάς της**, η οποία για πρώτη φορά, δεν προϋποθέτει μία σταθερή και παγιωμένη ουσία του «μακεδονικού εαυτού». Αυτή είναι η νέα επαναστατική προοπτική που παρέχει αυτή η συμφωνία, όχι μόνο για τη βελτίωση των σχέσεων μεταξύ Μακεδονίας και Βουλγαρίας, αλλά και ως παρακαταθήκη για την ανάπτυξη σχέσεων καλής γειτονίας με την Ελλάδα και τη Σερβία, επίσης. Ίσως το μοντέλο που εισήγαγαν η Βουλγαρία και η Μακεδονία να μπορέσει πραγματικά να χρησιμοποιηθεί ως ένα θεμέλιο για την επίλυση της πολυετούς διαμάχης ανάμεσα σε Μακεδονία και Ελλάδα.

Αν εκκινήσουμε από τη θέση πως το πρόβλημα είναι στην πραγματικότητα περισσότερο ιστορικό, περισσότερο βασισμένο στις ταυτότητες, παρά κυρίως «τεχνικό» (μια γεωγραφική διάκριση ανάμεσα σε μία περιοχή και ένα κράτος), τότε ίσως μία

λύση στις ιστορικό-πολιτιστικές εντάσεις, παρόμοια με αυτή που επετεύχθη με τη Βουλγαρία, να μπορούσε να επιλύσει το ζήτημα; Ίσως, μια διαφοροποίηση βασισμένη στην ταυτότητα, και όχι στη γεωγραφία, να μπορούσε να επιλύσει τη διαμάχη πιο ομαλά και σε μόνιμη βάση;

Θα μπορούσε, το όνομα *Σλαβικομακεδόνες* ή *Σλαβομακεδόνες* να κατευνάσει τους ελληνικούς φόβους αλλά και να είναι δίκαιο, παράλληλα, με την ιστορική ορθότητα, που σχετίζεται με τη μακεδονική εθνική ταυτότητα (συμπεριλαμβανομένου του τμήματος για το οποίο έχει αξιώσεις και η Βουλγαρία);

Προκειμένου να ξεκινήσει ένας τέτοιος διάλογος, είναι αναγκαίο να αποδεχτούν οι Μακεδόνες πως, στην πραγματικότητα, **δεν υπάρχει μια παγιωμένη ουσία στα θέματα ταυτοτήτων και πως οι μόνες σταθερές είναι η δυναμική και η μετεξέλιξη.** Επομένως, ένας σύγχρονος παρά ένας αρχαίος ορισμός αυτού που ταυτοποιείται (του «Μακεδόνα») θα εξυπηρετήσει καλύτερα το ίδιο του το μέλλον, αλλά και αυτό των γειτόνων του, ελπίζοντας πως θα οδηγήσει στην επίλυση της διαμάχης του ονοματολογικού με την Ελλάδα.

Μετάφραση: **Πάνος Παπαπανάγου**

Πορεία στα Γιάννενα Ενάντια στις Εξορύξεις Υδρογονανθράκων (φώτο+βίντεο)

Την Παρασκευή, 1/6/2018, πραγματοποιήθηκε πορεία στα Γιάννενα ενάντια στις εξορύξεις υδρογονανθράκων, με μεγάλη συμμετοχή

κόσμου.

Στην πορεία μοιράστηκε το παρακάτω κείμενο:

Τον Σεπτέμβρη του 2017 υπογράφτηκε από τον υπουργό ενέργειας και περιβάλλοντος Γ. Σταθάκη η παραχώρηση 4.187 τετραγωνικών χιλιομέτρων για έρευνα και εξόρυξη υδρογονανθράκων σε όλη την Ήπειρο στην πολυεθνική Repsol. Συγκεκριμένα, οι εκτάσεις που παραχωρήθηκαν βρίσκονται στους δήμους Ζίτσας, Πωγωνίου και Ζαγορίου, καθώς και περιοχές στο νομό θεσπρωτίας και στο δέλτα του ποταμού Καλαμά. Ακόμα, στο σχέδιο αυτό περιλαμβάνονται εκτάσεις που ανήκουν στο δίκτυο προστατευόμενων περιοχών Natura 2000.

ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΠΛΑΝΟ ΤΟΥΣ;

11.500 εκρήξεις ανά 50 μέτρα για τη μελέτη πρόκλησης σεισμών κατά τη διάρκεια της έρευνας- που ήδη έχει ξεκινήσει. Το 2021, η πρώτη προγραμματισμένη εξόρυξη στο δήμο Ζίτσας, ο δήμαρχος της οποίας, Μ. Πλιάκος, έχει υπογράψει τη σύμβαση παραχώρησης εκτάσεων στην ισπανική πολυεθνική.

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η REPSOL;

Η ισπανική εταιρεία Repsol Oil & Gas έχει παρουσία σε 40 χώρες παγκοσμίως, κυρίως της Λατινικής Αμερικής με αρκετές καταγγελίες για περιβαλλοντικά εγκλήματα και ατυχήματα με διαρροές σε βάρος της. Δραστηριοποιείται σε όλους τους τομείς της διαχείρισης υδρογοναν-θράκων, από την εξόρυξη, στη μεταφορά, στην επεξεργασία, στην πώληση.

ΤΙ ΕΧΕΙ ΓΙΝΕΙ ΩΣ ΤΩΡΑ;

Οι δήμοι Ζίτσας, Πωγωνίου και Σουλίου έχουν παραχωρήσει άδεια για έρευνα στην εταιρεία. Η εταιρεία έχει εισβάλλει παρανόμως σε ιδιωτικές εκτάσεις, χωρίς την άδεια των ιδιοκτητών με σκοπό την έρευνα και ακόμα και εκρήξεις.

Η απόσταση των εκρήξεων που αναγραφόταν στη σύμβαση(25-100 m) δεν τηρήθηκε αφού οι σεισμικές εκρήξεις με τη χρήση δυναμίτη

ως τώρα έγιναν σε πολύ μικρή απόσταση μεταξύ τους (2-4m). Έχει ξεκινήσει η αποψίλωση δασικών εκτάσεων στην περιοχή της Ζίτσας και στην περιοχή των Φιλιατών της θεσπρωτίας.

Όλα αυτά μας βεβαιώνουν για τη στάση των θεσμικών φορέων και της εταιρείας που πριν ήδη ξεκινήσει το έργο δεν νοιάζονται ούτε για τα προσχήματα νομιμότητας.

ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ;

Μόλυνση του υδροφόρου ορίζοντα με καθημερινές μικρές διαρροές από τις εγκαταστάσεις αλλά και από πιθανά ατυχήματα με μεγάλες διαρροές. Αρκετά συχνά φαινόμενα στις εξορύξεις πετρελαίου και μάλιστα από την συγκεκριμένη εταιρεία.

Αποψίλωση μεγάλων δασικών εκτάσεων με παράλληλη μόλυνση του εδάφους αλλά και του αέρα από την καύση. Μείωση των πληθυσμών άγριων ζώων και καταστροφή της μελισσοκομίας, της αμπελουργίας. Επίσης, έχουμε δει την διατάραξη κοινωνικής συνοχής που προκαλούν οι πολυεθνικές στις τοπικές κοινωνίες, όπως ακριβώς συνέβη και στις Σκουριές της Χαλκιδικής. Τέλος, οι θέσεις εργασίας που υπόσχεται η εταιρεία είναι ελάχιστες οι οποίες καλύπτονται κατά κύριο λόγο από ειδικευμένους εργαζόμενους από το εξωτερικό.

ΠΟΙΟΙ ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΜΕΙΣ;

Η ενημέρωση από πλευρά της εταιρείας, του κράτους και των τοπικών αρχών (βλ.περιφέρεια Ηπείρου και δήμαρχοι) ήταν μηδαμινή, οπότε αποφασίσαμε να ενημερωθούμε και να ενημερώσουμε τους κατοίκους της πόλης για την επερχόμενη λεηλασία. Παράλληλα, έχουμε συμμετάσχει σε παρεμβάσεις στο πεδίο των ερευνών με σκοπό την παρεμπόδιση των συνεργείων της εταιρίας.

Γνωρίζουμε ότι ο μόνος τρόπος για να είναι αποτελεσματικά τέτοια κινήματα είναι να οργανώνονται με αμεσοδημοκρατικό τρόπο, όπου ο κάθε πολίτης μπορεί να συμμετέχει ισότιμα. Για τον παραπάνω λόγο, αποφασίσαμε να ανακοινώνουμε δημόσια τις

συνελεύσεις μας, δημιουργώντας έναν ανοιχτό πόλο αντίστασης στη μεγαλύτερη πόλη κοντά στο κέντρο των εξορύξεων. Διαφωνούμε με τα κόμματα με τη πρακτική της ανάθεσης και επιλέγουμε εμείς οι ίδιοι να αποφασίζουμε τις θέσεις και την πρακτική μας. Ασκούμε κριτική στη λογική της ανάπτυξης και της υπερεκμετάλλευσης των φυσικών πόρων.

Το πετρέλαιο και οι υδρογονάνθρακες είναι μια ξεπερασμένη πηγή ενέργειας, η εξόρυξη των οποίων έχει καταστροφικές συνέπειες για το περιβάλλον και τις τοπικές κοινωνίες όπου έχει γίνει. Για αυτό οπουδήποτε στον κόσμο πηγαίνουν οι πετρελαϊκές, οι άνθρωποι οργανώνονται εναντίον τους.
Εκτός από τη συνέλευση στα Γιάννενα και την πρωτοβουλία κατοίκων, συνελεύσεις έχουν δημιουργηθεί σε Άρτα, Πρέβεζα, θεσπρωτία και Αθήνα με σκοπό την ενημέρωση και την κινητοποίηση ενάντια στην έρευνα και την εξόρυξη υδρογονανθράκων και πετρελαίου στην Ήπειρο.

Ανοιχτή Συνέλευση στα Γιάννενα ενάντια στα πετρέλαια

Την πορεία της 1η Ιουνίου συνδιοργάνωσαν οι Πρωτοβουλίες Ιωαννίνων, Άρτας, Πρέβεζας, θεσπρωτίας και η Πρωτοβουλία Αθήνας ενάντια στις εξορύξεις πετρελαίου.

Συμμετείχαν και δήλωσαν τη στήριξη τους οι εξής:

 Όλες οι παρατάξεις του Δήμου Ζαγορίου Μέλη του Δ.Σ. της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Σύλλογος Μανιταρόφιλων Ιωαννίνων Κίνηση Καθαρός Καλαμάς Σύλλογος προστασίας Αράχθου Ορειβατικός Σύλλογος Ιωαννίνων Ανοιχτή συνέλευση στα Γιάννενα ενάντια στις εξορύξεις Χειρονομία-Αντιεξουσιαστική Κίνηση Κουκλοθέατρο Αντράλα Κροταλάρτα Πολυφωνικό καραβάνι Γιάννης Χαλδούπης με την ορχήστρα του Παρατηρητήριο μεταλλευτικών δραστηριοτήτων Σωματείο Μετάλλου Ιωαννίνων Πολιτιστικός Σύλλογος Πολύδροσου Πολιτιστικός Εξωραϊστικός Σύλλογος Καστάνιανης Πωγωνίου Ιωαννίνων Σεμπρεβίβα Από κοινού συνέλευση για την αποανάπτυξη και την

άμεση δημοκρατία Εναλλακτική δράση για ποιότητα ζωής Αντισπισιστές ακτιβιστές και βίγκαν ενάντια στον περιβαλλοντικό όλεθρο, τη λεηλασία της φύσης και των άγριων ζώων Greenpeace ΑΝΤΑΡΣΥΑ Νέο Αριστερό Ρεύμα Ηπείρου-Κέρκυρας-Λευκάδας Νεολαία Κομμουνιστική Απελευθέρωση ΣΕΚ Λαϊκή Ενότητα Οικολόγοι Πράσινοι Πράσινοι Αλληλεγγύη Μ.Λ.ΚΚΕ ΟΚΔΕ ΕΠΑΜ Ιωαννίνων Diem 25 Κόκκινη Κινηματική Οικολογία (Κόκκοι) Εργατικός Αγώνας Ιωαννίνων Δικτύωση για μια ριζοσπαστική αριστερά Λαϊκή αντίσταση Αριστερή Αντιιμπεριαλιστική Συνεργασία Αριστερή Παρέμβαση Ηπείρου Αριστερή Παρέμβαση Ιωαννίνων ΔΡΑΣΥ Δημοτική Παράταξη Γιάννενα τώρα Αριστερή Κίνηση Μηχανικών Ηπείρου

Φωτορεπορτάζ: **Nikos Thetakis**

«Πολίτες!» Η Κριστίν Ρος για το Πολιτικό Λεξιλόγιο του 1789 και 1871

Κριστίν Ρος

Ο απόηχος των γεγονότων της Γαλλικής Επανάστασης ταξίδεψε μακρυά και ευρέως, ξεπροβάλλοντας στα πιο αναπάντεχα σημεία. Μία, όμως, από τις λιγότερο ερευνημένες πλευρές της επιρροής του αποτελεί το νέο πολιτικό λεξιλόγιο, που γεννήθηκε από τα γεγονότα του 1789. Στο παρακάτω απόσπασμα από το βιβλίο της Κριστίν Ρος «Η Κοινοτική Πολυτέλεια: Το Πολιτικό Φαντασιακό της Παρισινής Κομμούνας» (Communal Luxury: The Political Imaginary of the Paris Commune, Verso Books), η ίδια αναλύει την ανάδυση των λαϊκών επανενώσεων των επαναστατών του 1848 στα χρόνια που προηγήθηκαν της Παρισινής Κομμούνας και την

επανεμφάνιση της γλώσσας του πολίτη. Κάνοντας αυτό, η Ρος φέρνει στο φως τη διακριτική διαδικασία διασύνδεσης, που αποδεικνύεται να υπάρχει μεταξύ των ποικίλων γεγονότων, τα οποία συνέθεσαν τον μεγάλο επαναστατικό αιώνα της γαλλικής ιστορίας, τον οποίο εγκαινίασαν τα γεγονότα της Γαλλικής Επανάστασης το 1789.

Αν ξεκινήσουμε με το κράτος, θα τελειώσουμε με το κράτος. Αντ' αυτού, ας ξεκινήσουμε με τις λαϊκές επανενώσεις στο τέλος της Αυτοκρατορίας, τις ποικίλες οργανώσεις και επιτροπές που γεννήθηκαν και τις 'θορυβώδεις κυψέλες' που αποτέλεσαν τα επαναστατικά κέντρα της Πολιορκίας. Τότε θα δούμε μία διαφορετική εικόνα. Ήταν οι επανενώσεις και οι σύλλογοι αυτοί που δημιούργησαν και ενέπνευσαν την ιδέα -πολύ πριν το γεγονός- μιας κοινωνικής κομμούνας.

Αυτό που αναπτύχθηκε σε αυτές τις συναντήσεις ήταν η επιθυμία του να αντικαταστήσουν την κυβέρνηση των προδοτών και των ανίκανων, με μια κοινοτική οργάνωση, μια άμεση δηλαδή συνεργασία όλης της συλλογικής ενέργειας και ευφυΐας. Η αστυνομία της εποχής, πολλοί κομμουνάροι καθώς και ένα μειοψηφικό κομμάτι μεταγενέστερων ιστορικών της Κομμούνας το γνώριζαν καλά αυτό.

«Οι σύλλογοι και οι ενώσεις έκαναν όλη τη ζημιά… Καταλογίζω όλα τα γεγονότα που συνέβησαν τελευταία στο Παρίσι στους συλλόγους και στις μαζώξεις… στην επιθυμία των ανθρώπων αυτών να ζήσουν καλύτερα απ' ότι τους επιτρέπει η κατάστασή τους».[1] Στο λεξικό του για την Κομμούνα, ο αντι-κομμουνάρος Chevalier d'Alix ορίζει τους συλλόγους και τις δημόσιες επανενώσεις ως το «γαλλικό κολλέγιο της εξέγερσης».[2] Ο ιστορικός Robert Wolfe γράφει, «Εάν κάποιος θα έπρεπε να εντοπίσει την προέλευση της Κομμούνας πίσω σε ένα συγκεκριμένο αρχικό σημείο, τότε αυτό θα ήταν η 19η Ιούνη, 1868, η ημερομηνία της πρώτης ανεπίσημης συνάντησης στο Παρίσι υπό τη Δεύτερη Γαλλική Αυτοκρατορία».[3]

Θα προτιμούσα, ωστόσο, ένα διαφορετικό σημείο εκκίνησης,

λίγους μήνες αργότερα. Το σκηνικό είναι το ίδιο: απογευματινή συνάντηση στην αίθουσα χορού Vaux-Hall στο Château-d'eau. Εώς εκείνη τη στιγμή οι Παριζιάνοι είχαν ήδη κάνει χρήση του δικαιώματός τους να συναθροίζονται και να συνεργάζονται και συναντιόντουσαν εδώ και κάποιους μήνες. Στις πρώτες συνενώσεις οι βετεράνοι του 1848, παλιοί και έμπειροι ρήτορες, βρέθηκαν μαζί με νεαρούς εργάτες του παρισινού τμήματος της Διεθνούς Ένωσης Εργατών (IWA) και με πρόσφυγες από το Λονδίνο, τις Βρυξέλλες και τη Γενεύη. Όσοι μίλησαν, το έκαναν «με ευπρέπεια, τακτ, συχνά με αρκετό ταλέντο, και έδειξαν πραγματική γνώση των ερωτήσεων που τέθηκαν».[4]

Το θέμα συζήτησης υπήρξε για αρκετές εβδομάδες η εργασία των γυναικών και οι τρόποι για την αύξηση των μισθών τους. Δύο μήνες τέτοιων συναντήσεων κατέληξαν στο ότι υπήρχαν τακτικές, αναλυτικές εκθέσεις σχετικά με τους γυναικείους μισθούς, στις οποίες ο τύπος έδινε πολύ λίγη σημασία ενώ η κυβέρνηση ξεχνούσε αρκετές φορές να στείλει τους αστυνομικούς της κατασκόπους. Ένα απόγευμα όμως, κατά τη διάρκεια του φθινοπώρου, ένας Louis Alfred Briosne, 46 ετών, έμπορος τεχνητών λουλουδιών και φυλλωμάτων (*feuillagiste*), προσήλθε στο βήμα εν μέσω μιας ατμόσφαιρας γενικευμένης πλήξης. Ούτε το μικρότερο, από το μέσο όρο, ανάστημά του ούτε το γεγονός ότι το σώμα του ήταν πληγωμένο από τη φυματίωση και θα τον πρόδιδε στο εξής, δεν τον εμπόδισε από το να 'ρίξει τη βόμβα' μέσα στην αίθουσα:

«Εκεί, λοιπόν, στο βάθρο αυτός ο κοντός άνδρας παίρνει τον λόγο, καθώς τον παρατηρούν αρκετοί, σαν να ήταν έτοιμος να 'κολυμπήσει' μέσα στο ακροατήριο.

Εώς τότε, οι ρήτορες ξεκινούσαν να μιλούν με την ιεροτελεστική προσφώνηση: «Κυρίες και κύριοι…». Αυτός ο ομιλητής όμως, με μία καθαρή και αρκούντως ζωηρή φωνή αναφώνησε κάτι που είχε βαθιά ξεχαστεί εδώ και ένα τέταρτο του αιώνα: «***Πολίτες***!» (*Citoyennes et citoyens!*).

Η αίθουσα ξέσπασε σε χειροκροτήματα. Ο άνθρωπος τον οποίο

υποδέχτηκαν με αυτή τη μορφή δεν σκόπευε, πιθανώς, να μιλήσει για κάτι πιο ενδιαφέρον από ό,τι οι υπόλοιποι -αλλά τι σημασία είχε; Αναφωνώντας αυτό το ‘πολίτες’, έφερε στον νου -σκοπίμως ή όχι, ποιος ξέρει- έναν ολόκληρο κόσμο από θύμησες και ελπίδες. Κάθε άτομο ανατρίχιασε… η επίδραση ήταν τεράστια και ο απόηχος εξαπλώθηκε στο εξωτερικό».[5]

Ο κομμουνάρος Gustave Lefrançais, του οποιου είναι το παραπάνω απόσπασμα, συνδέει την απήχηση της λέξης αυτής αμέσως με την τελευταία στιγμή κοινής της χρήσης, ένα τέταρτο του αιώνα πιο πριν – μία ιερή λέξη του επαναστατικού λεξιλογίου που διαδόθηκε το 1789 και αργότερα πάλι το 1848. Το ‘πολίτες’ βρισκόταν μεταξύ των προσφωνήσεων που υπήρξαν το 1789 και που κρατήθηκαν ζωντανές χάρη στις μυστικές οργανώσεις και τις επαναστατικές παραδόσεις -το ‘πατριώτες’, άλλη μία τέτοια λέξη, είχε, για παράδειγμα, ξεπεραστεί από τους νεαρούς σοσιαλιστές και δεν το έβρισκες πουθενά το 1871.

Η ιδιαίτερη, όμως, δύναμη της χρήσης του ‘πολίτες’ από τον Briosne στη συνάντηση στο Vaux-Hall είχε πιο λίγο να κάνει με ένα ακουστικό γύρισμα στο παρελθόν απ’ ό,τι με τον τρόπο που το ‘πολίτες’, σε αυτή την περίπτωση, δεν υπονοεί μία ιδιότητα μέλους σε ένα εθνικό σώμα αλλά ένα χάσμα εντός αυτού, μία κοινωνική ρωγμή ή διαίρεση που δηλώνεται στην καρδιά του εθνικού σώματος των πολιτών, έναν διαχωρισμό του πολίτη από αυτό που τώρα γίνεται το αντίθετό του, το ωχρό και πεθαμένο ‘κυρίες και κύριοι’ -η μπουρζουαζία, οι νομοταγείς άνθρωποι (*honnêtes gens*).

Και ίσως η λέξη ‘υπονόηση’ να είναι λάθος εδώ, αφού οι λέξεις αποδίδουν μία αναγκαστική ένδειξη κοινωνικού διαχωρισμού, μία ενεργή αυτο-εξουσιοδοτούμενη δήλωση ‘απο-ταυτοποίησης’ -από το κράτος, από το έθνος, από όλα τα έθιμα και τις φατικές ευγένειες που δημιουργούν τη, μεσαίας τάξης, γαλλική κοινωνία.

Η λέξη *πολίτης* δεν υποδεικνύει πια ένα εθνικό ανήκειν - αναφέρεται στους ανθρώπους που έχουν διαχωρίσει τον εαυτό τους από το εθνικό σύνολο. Και επειδή οι λέξεις αποτελούν μία

επερώτηση, μία ευθεία αναφορά σε δεύτερο πρόσωπο, δημιουργούν αυτό το κενό ή διαχωρισμό σε ένα *τώρα*, στη σύγχρονη στιγμή που συγκροτείται από την πράξη της ομιλίας· δημιουργούν **μία νέα χρονικότητα στο παρόν** και, ουσιαστικά, μία ατζέντα -κάτι που όλοι οι λόγοι που εκφωνήθηκαν, παρουσιάζοντας καλοδουλεμένα στατιστικά στοιχεία για τη γυναικεία εργασία, δεν θα μπορούσαν να ξεκινήσουν να δημιουργούν. Μας επιτρέπουν μία κατανόηση του παρόντος, στην πλήρη εξέλιξή του, και ως ιστορία, και ως μεταβολή.

Παραδόξως, ίσως σε αυτή την περίπτωση είναι ακριβώς οι λέξεις 'κυρίες, κύριοι', που όταν ειπώνονται και επαναλαμβάνονται, δημιουργούν τον χώρο και τον χρόνο του έθνους, όχι του πολίτη. Η επαναλαμβανόμενη χρονικότητα που δημιουργείται από την *ιεροτελεστική προσφώνηση* 'κυρίες και κύριοι' είναι ο κορεσμένος χρόνος του έθνους -ένας χρόνος χωρικός, στην πραγματικότητα, σύμφωνα και με την παρατήρηση του Ερνστ Μπλοχ πως **δεν υπάρχει χρόνος στην εθνική ιστορία, παρά μόνο χώρος**. «Επομένως, η εθνική υπόσταση», γράφει, «οδηγεί τον χρόνο και, πράγματι, την ιστορία *έξω από την ιστορία*: υπάρχει μόνο χώρος και οργανικά ναύλα, τίποτε άλλο· είναι αυτή η 'αληθινή συνολικότητα', της οποίας τα θεμελιώδη στοιχεία προορίζονται να απορροφήσουν τον άβολο ταξικό αγώνα του παρόντος…».[6]

Η έννοια *πολίτης (citoyen)*, απ' την άλλη, μπορεί να είναι αρκετά παλιά και να προέρχεται από μία άλλη στιγμή του πολιτικού παρελθόντος, αλλά η επανεμφάνισή της σε αυτή την περίπτωση δημιουργεί το τώρα μιας κοινής πολιτικής υποκειμενικοποίησης, «τον άβολο ταξικό αγώνα του παρόντος». Καλεί τους ακροατές να γίνουν κομμάτι αυτού του παρόντος. Ο *πολίτης* προσκαλεί έτσι, ένα υποκείμενο που βασίζεται σε πολλές 'απο-ταυτοποιήσεις' -από το κράτος, την Αυτοκρατορία, την αστυνομία και τον κόσμο των λεγόμενων *honnêtes gens*. Η λέξη αυτή δεν απευθύνεται προς τον Γάλλο εθνικό πολίτη. Επικαλείται το ιδεώδες της ελεύθερης γυναίκας και του ελεύθερου άνδρα (*la femme libre, l'homme libre*), ένα μη-εθνικά οριοθετημένο ον, και απευθύνεται και απαντάται από τέτοιους ακροατές

αντίστοιχα.

Αυτό που συνέβη στις λαϊκές επανενώσεις και στους συλλόγους άγγιξε τα όρια μίας ημι-Μπεχτικής συνένωσης της παιδαγωγικής και της ψυχαγωγίας. Μια εισφορά εισόδου κάποιων λίγων σεντς χρεωνόταν σε όλους για την πληρωμή του φωτισμού. Οι συναντήσεις των συλλόγων παρείχαν οδηγίες για το παιδαγωγικό όριο μέχρι το οποίο ήταν ανοιχτές προς τη διαβούλευση. Αποτελούσαν «σχολεία για τους ανθρώπους»,[7] όπου σύχναζαν, σύμφωνα με τον κομμουνάρο Ελί Ρεκλύ, «πολίτες που στην πλειοψηφία τους δεν είχαν ξαναμιλήσει μεταξύ τους στο παρελθόν»[8] · ήταν «σχολεία εξαχρείωσης, αναταραχής και αποθάρρυνσης», σύμφωνα με κάποιον άλλον σύγχρονο παρατηρητή.[9]

Ταυτόχρονα, οι νυχτερινές συναντήσεις είχαν αντικαταστήσει, επί της ουσίας, τα θέατρα, τα οποία είχαν σφραγιστεί από την κυβέρνηση πριν ακόμα από την Πολιορκία, ενώ κάποιοι τακτικοί ρήτορες έγιναν γνωστοί για την απαστράπτουσα θεατρικότητά τους. Ο υποδηματοποιός Napoléon Gaillard, σύμφωνα με τον Maxime du Camp, πραγματοποίησε 47 ομιλίες από τον Νοέμβριο του 1868 ως τον Νοέμβριο του 1869, φορώντας συχνά έναν κόκκινο φρυγικό σκούφο.[10] Πριν από την 4η Σεπτεμβρίου, υπήρχαν κάποια συγκεκριμένα θέματα, που ελέγχονταν και υπόκεινταν σε λογοκρισία, ενώ επικρατούσε μία ιδιαίτερη ανησυχία μεταξύ των ομιλητών για το αν θα περνούσαν σε 'απαγορευμένα εδάφη', προκαλώντας τη διακοπή της διαδικασίας μέσα στη φασαρία και τη βοή της αντιπολίτευσης.

Παρ' όλα αυτά, η κυβερνητική λογοκρισία των θεμάτων που σχετίζονταν με την πολιτική και τη θρησκεία είχε, συχνά, το παράδοξο αποτέλεσμα να επιτρέπει σε ευρύτερες και πιο ευρηματικές τοποθετήσεις να λαμβάνουν χώρα. Ήταν, για παράδειγμα, απαγορευμένο να καταγγέλλονται συγκεκριμένες κυβερνητικές απατεωνιές αλλά οι συζητήσεις για το πώς θα μπει ένα τέλος στην ιδέα της κληρονομιάς μπορούσαν να συμβαίνουν χωρίς έλεγχο.

Η προσπάθεια αποφυγής των στενών παραμέτρων για το τι έκρινε ως πολιτικό η Αυτοκρατορία, επέτρεψε σε ένα πιο πλήρες και ολοκληρωμένο όραμα κοινωνικού μετασχηματισμού να έρθει στην επιφάνεια.

Μπορεί κάποιος να μην μπορούσε να μιλήσει εναντίον του αυτοκράτορα και των λοιπών του αξιωματούχων αλλά μπορούσε να ταχθεί δυναμικά υπέρ της κατάργησης της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, ή όπως το είχε θέσει ένας εκ των ομιλητών: «Η ατομική κυριότητα της γης είναι ασυμβίβαστη με τη νέα κοινωνία».[11] Το μίσος για τον καπιταλισμό και η στηλίτευση των 'βαμπίρ' και των 'ανθρωποφάγων' της μπουρζουαζίας αποτελούσαν συχνά θέματα και μάλιστα ιδιαίτερα δημοφιλή σε ομιλητές όπως ο Gaillard père. «Το μεγάλο ερώτημα (μέσα στους συλλόγους) είναι αυτό του ψωμιού, δηλαδή της ιδιοκτησίας: οποιοδήποτε θέμα εμφανίζεται προς συζήτηση έχει να κάνει, στην πραγματικότητα, με αυτό».[12]

Στις δημόσιες αυτές συναντήσεις, όπου ο καθένας ήταν ελεύθερος να μιλήσει αλλά το κοινό σταματούσε όσους το είχαν παρακάνει, καμία πολιτική παράταξη ή γενιά δεν μπορούσε να κυριαρχήσει.

Μετά την 4η Σεπτεμβρίου, καθώς οι επανενώσεις μετασχηματίστηκαν σε συλλόγους με πιο διακριτές ιδεολογικές θέσεις, συγκεκριμένοι ομιλητές έγιναν 'τακτικοί', συσχετιζόμενοι με συγκεκριμένους συλλόγους. Συνέχιζαν, ωστόσο, να υπάρχουν πάντα οι 'orateurs de hasard', ερασιτέχνες που μιλούσαν για πρώτη φορά, όπως και οι 'orateurs ambulants' που μετακινούνταν, σαν τον Gaillard fils, που διενεργούσε ένα είδους *colportage* διαφορετικών συζητήσεων και εργαζόταν για τη διάδοση στρατηγικών από σύλλογο σε σύλλογο. Ολόκληρος ο σύλλογος, υπό την προεδρία του Μπλανκί, με την ονομασία «Η πατρίδα κινδυνεύει» ήταν απ'τη φύση του 'κινητός', διεξάγοντας συναντήσεις κάθε εβδομάδα σε διαφορετικούς βιαστικά καθορισμένους χώρους, διάσπαρτους μέσα στην πόλη.

Από τους πρώτους μήνες του 1869, η αξίωση για την Κομμούνα μπορούσε να ακουστεί σε όλες τις επανενώσεις και το **«Ζήτω η**

Κομμούνα!» ήταν το σύνθημα που αντηχούσε στην αρχή και στο τέλος των συναντήσεων των πιο επαναστατικών συλλόγων, στα βόρεια στου Παρισιού: Batignolles, Charonne, Belleville, Villette.[13] Οι καταγραφές των διαδικασιών των συλλόγων, οι οποίες ως τώρα δημοσιεύονταν από τα ίδια τα μέλη τους ώστε να αντιπαλέψουν την παρερμηνεία των πράξεών τους από την μπουρζουαζία, αποκαλύπτουν ένα είδος κρεσέντου πυρετώδους προσδοκίας γύρω από το «φλέγον ζήτημα της Κομμούνας».[14] Η ιδέα της Κομμούνας άμβλυνε τις διαφορές μεταξύ των αριστερών ομαδοποιήσεων, διευκολύνοντας την αλληλεγγύη, τον συνασπισμό και ένα κοινό σχέδιο:

«θα την αποκτήσουμε σίγουρα την Κομμούνα μας, τη μεγαλειώδη, δημοκρατική και κοινωνική μας Κομμούνα… το φως θα έρθει από τα ύψη της Belleville και του Ménilmontant, για να διώξει τα σκοτάδια του Οτέλ ντε Βιλ [δημαρχείο του Παρισιού]. Θα εξαφανίσουμε κάθε αντίδραση, όπως ο επιστάτης σκουπίζει τα διαμερίσματα τα Σάββατα (παρατεταμένο γέλιο και χειροκρότημα. Μεγάλη οχλαγωγία στο τέλος της αίθουσας, καθώς ένας πολίτης που φερόταν προσβλητικά πάνω στο διακοσμημένο παρκέ δάπεδο του χώρου, απομακρύνεται βιαίως)».[15]

Οι ομιλητές που μετακινούνταν συχνά από τόπο σε τόπο, βοήθησαν τους επαναστατικούς συλλόγους να συνδεθούν ομοσπονδιακά μεταξύ τους, στην πλέον γνώριμη δομή που ήταν κοινή σε όλες τις εμβρυακές οργανώσεις που προηγήθηκαν της Κομμούνας αλλά ήταν από πολλές απόψεις αδιαχώριστες από αυτήν. Αυτή η δομή, ένα είδος αποκεντρωμένης ομοσπονδίας τοπικών, ανεξάρτητων και εργατικών επιτροπών, οργανωμένες ανά διαμέρισμα *(arrondissement)*, είχε υιοθετηθεί από το παρισινό τμήμα της Διεθνούς, που έφτασε να μετράει 50.000 μέλη την άνοιξη του 1870. Επιπλέον, η δομή της Εθνικής Φρουράς είχε και αυτή πλέον ‘ομοσπονδιοποιηθεί’. Μέλη της Διεθνούς οργάνωσαν τις πρώιμες ‘επιτροπές επαγρύπνησης’ (Vigilance Committees), που αποτελούνταν από ανθρώπους που επιλέγονταν στις λαϊκές συναντήσεις· αυτές με τη σειρά τους επέλεγαν τους εκπροσώπους τους για την Κεντρική Επιτροπή των Δώδεκα Διαμερισμάτων, που

λάμβανε χώρα σε μία αίθουσα στο Place de la Corderie, η οποία τους είχε δοθεί από τη Διεθνή.

Όλοι αυτοί οι καρποί και οι αντανακλάσεις της Κομμούνας μαρτυρούν την παρουσία μίας δυνατής αποκεντρωμένης επαναστατικής δομής, οργανωμένης ανά γειτονιά-διαμέρισμα και συνδεδεμένης με τις λαϊκές ανησυχίες, όπως η τροφή και το μίσος για τον κλήρο, με το 'luxe oriental' του και την απαλλαγή του από τη μάχη.

«Να τους ξεγυμνώσουμε [κληρικούς και ιεροσπουδαστές] ως τα εσώρουχά τους και να τους στείλουμε στις επάλξεις!».[16]

Σημειώσεις:

[1] A police official of the Government of National Defense in 1872, cited in Robert Wolfe, "The Origins of the Paris Commune: The Popular Organizations of 1868–71," PhD diss., Harvard University, July 1965, p. 162.

[2] Chevalier d'Alix, *Dictionnaire de la Commune et des communeux* (La Rochelle: A. Thoreux, [May] 1871), p. 16.

[3] Wolfe, "The Origins of the Paris Commune," p. 41. Other historians who have emphasized the importance of the popular reunions and committees include Alain Dalotel, Alain Faure, and Jean-Claude Freiermuth, *Aux origines de la Commune* (Paris: Maspero, 1980); Jean Dautry and Lucien Scheler, *Le Comité Central Républicain des vingt arrondissements de Paris* (Paris: Editions sociales, 1960); and Martin Philip Johnson, *The Paradise of Association* (Ann Arbor: University of Michigan Press, 1997).

[4] Gustave Lefrançais, *Etude sur le movement communaliste à Paris en 1871* (Neuchâtel: G. Guillaume Fils, 1871), p. 46.

[5] Gustave Lefrançais, *Souvenirs d'un révolutionnaire* [1902] (Paris: La Fabrique, 2013), pp. 266–7.

[6] Ernst Bloch, *Heritage of Our Times* (Berkeley: University

of California Press, 1990), p. 90.

[7] Sébille, Club Folies-Belleville, January 30, 1869, cited in Dalotel et al., *Aux origines de la Commune*, p. 13.

[8] Elie Reclus, *La Commune de Paris, au jour le jour, 1871, 19 mars-28 mai* (Paris: Schleicher frères, 1908), p. 46.

[9] Ernest Merson, *Fermez les clubs!* (Paris, 1871), cited in Wolfe, "The Origins of the Paris Commune," p. 163.

[10] Dalotel et al., *Aux origines de la Commune*, p. 96.

[11] *Les Orateurs des reunions publiques de Paris en 1869. Compte rendu des séances publiques* (Paris: Imprimerie Town et Vossen, 1869), p. 38.

[12] Elisée Reclus, letter to Pierre Faure, undated from 1869, *Correspon- dances*, vol. 3 (Paris: Librairie Schleicher, 1914), p. 63.

[13] Dalotel et al., *Aux origines de la Commune*, pp. 255–6. Meetings in 1869, for example, were devoted to the theme of "The Organization of the Social Commune," and "The Social Commune: Ways and Means of Execution."

[14] Gustave de Molinari, *Les Clubs rouges pendant le siège de Paris* (Paris: Garnier, 1871), p. 217.

[15] Ibid., p. 68.

[16] Ibid., pp. 113, 70.

———————————-

Μετάφραση: **Ιωάννα Μαραβελίδη**

Eyal Weizman: Η Αρχιτεκτονική ως Πολιτική Παρέμβαση

Eyal Weizman

Ο Eyal Weizman είναι Ισραηλινός βραβευμένος αρχιτέκτονας, ιδρυτής του Forensic Architecture. Το ***Σάββατο 26 Μάη*** *θα μιλήσει στα πλαίσια του B-FEST στην εκδήλωση με τίτλο "****Η Αρχιτεκτονική του Πολέμου: Πόλεις, Βία & Εντοπισμός****".*

Ο Weizman είναι καθηγητής Χωρικού & Οπτικού Πολιτισμού, διευθυντής του Ερευνητικού Κέντρου Αρχιτεκτονικής στο Goldsmiths, παν/μιο του Λονδίνου. Συγγραφέας πολλών βιβλίων με κύριο ενδιαφέρον την αρχιτεκτονική ως πολιτική παρέμβαση και τον ρόλο της πειθαρχίας στο σύγχρονο αστικό πεδίο πολέμου. Ιδρυτικό μέλος της ομάδας Decolonizing Architecture Art Residency στη Δυτική Όχθη της Παλαιστίνης.

Ιδρυτής της ανεξάρτητης ερευνητικής ομάδας ***Forensic Architecture****, η οποία χρησιμοποιεί εργαλεία της αρχιτεκτονικής για να εντοπίσει στον χώρο κρατικά εγκλήματα. Χρησιμοποιώντας σύγχρονες τεχνολογίες επιτήρησης και εντοπισμού, χαρτογράφησης και ανάλυσης του χώρου «αντιστρεφει» το βλέμμα και τη χρήση τους, από εργαλεία κρατικής βίας σε αποδείξεις των κρατικών, πολιτικών, περιβαλλοντικών εγκλημάτων και παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι αποδείξεις αυτές παρουσιάζονται στη δημόσια σφαίρα σε πολιτικά και νομικά φόρα ενώ χρησιμοποιούνται συχνά από δικαστήρια, διεθνείς οργανισμούς και οργανώσεις ανθρ. δικ/των. Στο B-FEST, μαζί με τους Χριστίνα Βαρβία και Στέφανο Λεβίδη από το Forensic Architecture, θα παρουσιαστούν συγκεκριμένα ευρήματα και αποτελέσματα των ερευνών τους.*

Μεταξύ των βιβλίων του Eyal Weizman βρίσκεται το πρόσφατο Forensic Architecture: Violence at the Threshold of Detectability (2017) καθώς και τα Hollow Land:

Israel'sArchitecture of Occupation, The Conflict Shoreline: Colonialism as Climate Change, Mengele's Skull. Στα ελληνικά κυκλοφορεί το Μέσα από τοίχους, εκδ.Τοποβόρος (2011).

Παρακάτω παραθέτουμε το απόσπασμα από τη συνέντευξη με τον Eyal Weizman, που πραγματοποιήθηκε από τον αρχιτέκτονα Yesomi Umolu:

Yesomi Umolu: Η βασική ιδέα που μου έχει μείνει από τη ζωή μου ως αρχιτέκτονας είναι ότι η αρχιτεκτονική είναι εγγενώς αφηγηματική -δηλαδή, ότι πρέπει να χρησιμοποιείται για να διατυπώνει ένα συγκεκριμένο και, πιο σημαντικά, κριτικό επιχείρημα πέρα από την απλή της λειτουργικότητα. Είναι ξεκάθαρο ότι το έργο σας θίγει αυτή την όψη του δομημένου περιβάλλοντος, επικεντρώνοντας στους τρόπους που η αρχιτεκτονική μπορεί να χρησιμοποιηθεί ώστε να υπηρετεί συγκεκριμένες πολιτικές και κοινωνικές αξίες. Γιατί ελκύεστε από αυτό το πλαίσιο σκέψης;

Eyal Weizman: Η αρχιτεκτονική και η ερευνητική αρχιτεκτονική προϋποθέτουν ότι κάποιος έχει πάρει μια πολιτική θέση. Δεν υπάρχει αρχιτεκτονική πρόταση που μπορεί να είναι έξω από αυτό. Αν νομίζουμε το αντίθετο, τότε χάνει τη δραστικότητα και το νόημα της. Άρα πρέπει να κατανοήσουμε το γεγονός ότι η αρχιτεκτονική συνεπάγεται την ενεργή τοποθέτηση εντός του υπάρχοντος συσχετισμού δυνάμεων που αποκαλούμε πολιτική. Επίσης, είναι σημαντικό να εκτιμήσουμε την φαρμακολογική διάσταση της αρχιτεκτονικής -φαρμακολογική επειδή είναι και δηλητήριο και θεραπεία. Όπως κάθε τεχνολογία, αν το σκεφτούμε με όρους παραγωγής πραγμάτων, υποκειμενικοτήτων και κοινωνικοτήτων στον κόσμο, η αρχιτεκτονική μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να καλύψει διαφορετικούς σκοπούς.

Δεν υπάρχει τίποτα εγγενώς κατασταλτικό ή απελευθερωτικό σε έναν αρχιτεκτονικό σχηματισμό. Ανησυχώ πολύ για τις θέσεις που αντιλαμβάνονται την αρχιτεκτονική ως μέσο ελευθερίας ή καταστολής. Στην πραγματικότητα, νομίζω ότι όσο περισσότερο θες να δράσεις για να απελευθερώσεις κάτι, τόσο περισσότερο

χρειάζεται να ψάξεις στην άβυσσο των χειρότερων αρχιτεκτονικών δυνατοτήτων και στις πιο έντονες καταστάσεις αδικίας ή επιβολής βίας. Εδώ είναι που η φαρμακολογική διάσταση της αρχιτεκτονικής γίνεται χρήσιμη -όσο περισσότερο εμβαθύνεις στο δηλητήριο, τόσο πιθανότερο είναι να βρεις τη θεραπεία.

Για παράδειγμα, η δουλειά μου με τους Sandi Hilal και Alessandro Petti στο γραφείο μας στο Beit Sahour που ονομάζεται **Αποαποικιοποίηση της Αρχιτεκτονικής**, εξετάζει βασικά το πιο κατασταλτικό άκρο της αρχιτεκτονικής. Μελετούμε πώς το δομημένο περιβάλλον χρησιμοποιείται ως μήτρα ελέγχου, ως η στερεοποίηση και η αστικοποίηση του βλέμματος, και ως η υποδομή μιας άδικης μοιρασιάς. Σήμερα βρισκόμαστε σε μία θέση όπου χρειάζεται να φανταστούμε το δυνατό μέλλον της Παλαιστίνης. Μέσω της δουλειάς μας, καταλήξαμε ότι αντί να ακολουθήσουμε το μονοπάτι της αναζήτησης μιας αγροτικής ουτοπίας -τη ρομαντική ανάμνηση της Παλαιστίνης που χάθηκε το 1948, και σε κάποιο βαθμό και το 1967- χρειάζεται να εμβαθύνουμε στον πυρήνα του μέσου της καταπίεσης ώστε να αναδυθεί μια νέα πραγματικότητα.

Για αυτό χρησιμοποιούμε τους ίδιους τους οικισμούς, αυτές τις κοινότητες που στην πραγματικότητα είναι αποικίες σε κατειλημμένα εδάφη, ως το αποτύπωμα του μετασχηματισμού. Μέσω του δικτύου θεσμών, δημόσιων υπηρεσιών, και στρατιωτικών βάσεων που συγκροτούν τη σπείρα του ελέγχου, είναι που μπορούμε να βρούμε τα νέα κοινωνικά και πολιτικά κοινά στην Παλαιστίνη. Ακριβώς μέσω αυτής της ευρείας κλίμακας αναστροφής είναι που φανταζόμαστε έναν κόσμο στον οποίο τίποτε δεν χρησιμοποιείται για τον σκοπό που αρχικά σχεδιάστηκε. Άρα η ιδέα μας είναι να ανατρέψουμε αντί να διαγράψουμε και να ξεκινήσουμε από την αρχή.

Umolu: Με ενδιαφέρον ανακάλυψα ότι το τρέχον ερευνητικό σας σχέδιο, η *Εγκληματολογική Αρχιτεκτονική* (Forensic Architecture), δανείζεται το όνομά του από μια υπάρχουσα επαγγελματική κατηγορία: τον εγκληματολόγο αρχιτέκτονα. Όμως, όπως με τις περισσότερες άλλες δουλειές σας, αντιστρέφετε το

νόημα του όρου. Μπορείτε να μας μιλήσετε για το ενδιαφέρον σας για την εγκληματολογική έρευνα και την αρχιτεκτονική ως ξεχωριστές οντότητες, και γιατί η εγκληματολογική αρχιτεκτονική έγινε εύστοχο θέμα για εσάς;

Weizman: Ναι, ο αρχιτέκτονας που κάνει εγκληματολογική έρευνα είναι συνήθως ένα μηχανικός δομικών έργων που συμβουλεύει το δικαστήριο σε διάφορα ζητήματα που σχετίζονται με αποτυχίες και ελαττώματα κτιρίων, συνήθως σε ασφαλιστικές διαφορές. Ανασχηματίσαμε και ανασκευάσαμε το νόημα του όρου επειδή βρήκαμε τεράστια δυνατότητα σε αυτόν να προωθήσουμε τον αρχιτεκτονικό λόγο. Από τη μια, η αντίληψή μας για την εγκληματολογική έρευνα δεν είναι η ίδια με αυτή που βρίσκεται στην υπηρεσία του νόμου.

Στην πραγματικότητα, ξεθάψαμε το αρχικό νόημα ανασυγκροτώντας τη γενεαλογία του όρου “forensics” -επιστρέφοντας στην έννοια ως “η τέχνη της αγοράς (του φόρουμ)”. Οι αγορές συγκροτούνται γύρω από τα υλικά στοιχεία των ζωών και των πόλεών μας· είναι οι χώροι γύρω από τους οποίους πολιτικές αποφάσεις και μερικές φορές θεωρητικές θέσεις πρέπει να παρθούν ή να συζητηθούν. Σε αυτή τη σφαίρα, υπάρχει πάντοτε η δυνατότητα ισότητας ανάμεσα στους ανθρώπους και στα πράγματα. Με την ιδέα της εγκληματολογικής αρχιτεκτονικής κατανοούμε την πολιτική ως ζήτημα εν κινήσει, αυτό που αποκαλώ “πλαστική πολιτική”, ή, διαφορετικά, ως ο τρόπος με τον οποίο οι κοινωνικοπολιτικές δυνάμεις συνεχώς αναδιπλώνονται σε επίσημες οργάνωσεις.

Η αρχιτεκτονική είναι πολιτική μόνο χάρη στη δυναμική της φύση. Όλα τα κτίρια και οι πόλεις βρίσκονται υπό συνεχή μετασχηματισμό. Το γεγονός της αρχιτεκτονικής είναι ο τρόπος που η υλικότητά της την αναδιοργανώνει σε σχέση με τις μεταβαλλόμενες περιβαλλοντικές συνθήκες. Οι πόλεις αλλάζουν μέσα σε μεγάλες χρονικές περιόδους, αλλά τα κτίρια συνεχώς μετασχηματίζονται -οι σκεπές γέρνουν, οι τοίχοι παίρνουν κλίση, η μπογιά σπάει- και αυτά εγγράφονται στο περιβάλλον, το οποίο είναι επίσης πολιτικό. Τα τείχη αλλάζουν πορεία, οι πόλεις διαστέλλονται και συστέλλονται. Είναι η ενέργεια της

αλλαγής που μπορεί να διαβαστεί πολιτικά. Δεν με ενδιαφέρει να αναλύω την αρχιτεκτονική ως ένα στατικό πράγμα, γιατί δεν είναι.

Αυτή η προσέγγιση τόσο της εγκληματολογικής έρευνας όσο και της αρχιτεκτονικής μας φέρνει σε αυτό που πιστεύουμε ότι είναι ο μόνος τρόπος να εξελιχθεί η αρχιτεκτονική έρευνα στο σήμερα. Πιστεύω ότι ο τελική συνθήκη -η ασυμπτωτική συνθήκη της αρχιτεκτονικής- είναι η εγκληματολογία. Μεγάλο μέρος της αρχιτεκτονικής έρευνας "μιλάει στο κενό" για να παραθέσω τον τίτλο του βιβλίου του Adolph Loos. Αλλά, με τη δουλειά μας, μέσα από τον εξονυχιστικό έλεγχο του νομικού πλαισίου και την εξέταση σε αντιπαραβολή, υπάρχει εκεί ένα μοντέλο μέσα στο οποίο τα υλικά στοιχεία του κόσμου (η αρχιτεκτονική, ο αστισμός και οι πόλεις) μπορούν να συζητηθούν συνεκτικά.

Αν και η μεγάλη δημόσια συζήτηση εντός διάφορων πτυχών της αμερικανικής πανεπιστημιακής κοινότητας είναι, το εάν η αρχιτεκτονική αναπτύσσεται από το κέντρο -από μια συνεχή συζήτηση με την ίδια της την εθιμοτυπία και κληρονομία, από τον Βιτρούβιο και το Παλλάδιο μέχρι και το σήμερα- αντιθέτως, η δική μας εργασία εκκινεί στην περιφέρεια, από τα άκρα της αρχιτεκτονικής και μέσω της επαφής και της τριβής της με άλλους κλάδους. Κατά συνέπεια, η εγκληματολογική αρχιτεκτονική χρειάζεται να ιδωθεί όχι μόνο ως μια πράξη διευθέτησης γύρω από το παρελθόν, αλλά επίσης ως κάλεσμα για δημιουργία της αγοράς μέσα στην οποία η αρχιτεκτονική έρευνα μπορεί να αντηχήσει -εκεί όπου μπορεί να αναπτυχθεί η συζήτηση και να παρθούν αποφάσεις. Αυτές είναι οι πολιτικές κοινότητες.

Η έρευνα δεν έχει νόημα και επιρροή χωρίς την αγορά στην οποία μπορεί να εκφραστεί, να διαγωνιστεί, να αντιπαρατεθεί και να αρθρωθεί. Οπότε χρειάζεται να καταλάβουμε ότι μέρος της αποστολής της εγκληματολογικής αρχιτεκτονικής είναι να επεκτείνει, εφεύρει και κατασκευάζει συνεχώς και συγχρόνως νέες αγορές για το μέλλον. Αυτή είναι, βέβαια, και μια σχεδιαστική εργασία στην οποία φανταζόμαστε νέες φυσικές μορφές, χωρίς να χρειάζεται να είναι όπως οι ρωμαϊκές αγορές,

αλλά προτιμότερα να λειτουργούν σε ευρύτερη κλίμακα και φάσμα παρέμβασης. Μπορεί να είναι δίκτυα κοινωνικών και πολιτικών θέσεων. Να επεκτείνουν, συναινούν και αναδιατυπώνουν τη συνδεσιμότητά τους.

Umolu: Πώς μπορείτε να αφαιρείτε την πολιτική σας θέση από την αντικειμενικότητα αυτών των δεδομένων και από το γεγονός ότι θα παρουσιαστούν στο ουδέτερο περιβάλλον ενός δικαστηρίου; Ή, αντιθέτως, μήπως προσπαθείτε συνεχώς να εισάγετε μια στρατευμένη θέση στην όλη δημιουργική διαδικασία;

Weizman: Εδώ έχουμε ένα παράδοξο που νομίζω ότι το θέτετε πολύ καλά. Για να παρέχουμε μια γνώμη ειδικού στο δικαστήριο, πρέπει να προσποιηθούμε αντικειμενικότητα. Αν γνωρίζουν ότι έχεις μια στρατευμένη θέση, τότε γίνεται δύσκολο να πείσεις το δικαστήριο ότι μπορείς να παραδώσεις μια αποστασιοποιημένη γνώμη. Σε αυτό το κομμάτι της υπηρεσίας μας, προσπαθούμε να είμαστε όσο πιο επαγγελματίες μπορούμε.

Φυσικά, η απόφαση να εισχωρήσουμε σε ένα συγκεκριμένο περιβάλλον βασίζεται στην πολιτική μας αφοσίωση και στα πολιτικά μας κίνητρα. Οπότε η επιλογή να δουλέψουμε στη Γουατεμάλα εκπροσωπώντας τις κοινότητες Ixil του τομέα El Quiché στα δυτικά βουνά της χώρας, που υπέστησαν γενοκτονία από τον στρατό της Γουατεμάλας, ο οποίος υποστηρίζεται από τις ΗΠΑ και τους Ισραηλινούς ομολόγους τους, είναι η μια πολιτική υπόθεση από μόνη της.

Umolu: Ένα πράγμα που με γοήτευε καθώς παρακολουθούσα την πρακτική σας τα τελευταία χρόνια είναι ότι σας ενδιαφέρει να βλέπετε την αρχιτεκτονική σε ένα διευρυμένο πεδίο. Τι σας οδήγησε στην επινόηση του όρου "ερευνητική αρχιτεκτονική" και στην ίδρυση του Κέντρου Ερευνητικής Αρχιτεκτονικής (CRA) στο Goldsmiths;

Weizman: Το Κέντρο Ερευνητικής Αρχιτεκτονικής δημιουργήθηκε από την προσπάθεια διάφορων καθηγητών στο Goldsmiths να βάλουν την αρχιτεκτονική στο πρόγραμμα σπουδών, αλλά με διαφορετικό

τρόπο από το πώς διδάσκεται στις αρχιτεκτονικές σχολές, έχοντας συνειδητοποιήσει ότι η χωρική και αστική θεωρία είχαν γίνει το κοινό πλαίσιο μέσω του οποίου παίρνει σχήμα συχνά η διεπιστημονική έρευνα. Για πολλούς από εμάς στο Κέντρο, η αρχιτεκτονική προσέφερε μια κρίσιμη και επιστημονική αρένα μέσω της οποίας διαφορετικά είδη γνώσης μπορούσαν να παραχθούν και ανταλλαχθούν. Από τότε που δέχτηκα τη θέση, και μαζί με μια ομάδα συνεργατών, προσπάθησα να εισάγω μια εναλλακτική στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική εκπαίδευση που δεν έχει ως κέντρο τον σχεδιασμό, αλλά περισσότερο χρησιμοποιεί την αρχιτεκτονική γνώση με διαφορετικούς τρόπους.

Η αρχιτεκτονική μας επιτρέπει να παρεμβαίνουμε και να ανοίγουμε λανθάνοντα ζητήματα που υπάρχουν για καιρό ανάμεσα σε διάφορους κλάδους της γνώσης. Γι' αυτόν τον λόγο, η αντίληψή μας για την αρχιτεκτονική ή για την αρχιτεκτονική έρευνα δεν είναι συνδεδεμένη με μια σχεδιαστική πρόταση, με τον τρόπο που η συμβατική έρευνα στην αρχιτεκτονική καταπιάνεται, όπου για να διευκολυνθεί καλύτερη παρέμβαση σε ένα μέρος, οι αρχιτέκτονες μελετούν αυτό, το γενικότερο πλαίσιο του, και μετά καθορίζουν τις συνθήκες για να λάβει χώρα ο σχεδιασμός.

Στο CRA, κόβουμε το νήμα που οδηγεί αποκλειστικά και μόνο από την έρευνα στον σχεδιασμό και ανοίγουμε διαδρομές κάθε είδους ώστε η αρχιτεκτονική γνώση και σκέψη να λειτουργεί στον κόσμο. Η αντίληψή μας για την αρχιτεκτονική δεν είναι ότι ολοκληρώνεται και σχηματοποιείται σε ένα κτίσμα, αλλά ότι το κτίσμα αντανακλά ένα πολύ ευρύτερο πεδίο διάδρασης και δυνάμεων.

Umolu: Μιλάτε για την ανάγκη ανάληψης ενεργής θέσης, όταν καλείτε σε μια πρακτική βασισμένη στην έρευνα. Γιατί αισθάνεστε ότι αυτό είναι απαραίτητο;

Weizman: Όταν ιδρύσαμε το CRA, το δυναμικό του δεν αποτελούταν μόνο από αρχιτέκτονες. Στην πραγματικότητα, η πλειονότητα όσων δραστηριοποιούνται και σε μεταπτυχιακό και σε διδακτορικό

επίπεδο ήταν καλλιτέχνες, κινηματογραφιστές, επιμελητές και άλλοι άνθρωποι που προσπαθούν να διερευνήσουν το παρόν μέσω της χωροταξίας. Βρεθήκαμε μαζί επειδή αντιληφθήκαμε τον πολιτικό χώρο που σχηματίζει το επίκεντρο της έρευνάς μας. Με τον τρόπο που δουλεύουμε, πρέπει να πάρουμε μια αντάρτικη ή ενεργή θέση, για να φτάσουμε στα γεγονότα του ζητήματος με το οποίο είμαστε πολιτικά παθιασμένοι.

Αν η γενική αντίληψη είναι ότι ένας επιστήμονας ή ένας ερευνητής πρέπει να αναπτύξει μια αντικειμενική θέση σε σχέση με την έρευνά του, τα γεγονότα, και το νόημά τους, τότε, παραδόξως, πιστεύω ότι σήμερα για να καθοριστούν αυτά τα γεγονότα, χρειάζεται να συζητηθούν από μια θέση δυσαρέσκειας, ανάγκης, επιθυμίας ή κριτικής σε σχέση με μια συγκεκριμένη κατάσταση. Εδώ είναι που η έρευνα αναδύεται. Και, αν κάποιοι θεωρούν ότι η έρευνα είναι ένας εγκεφαλικός, διανοητικός πρόγονος σε σχέση με τη φυσικότητα της εφαρμογής, τότε σήμερα συνειδητοποιούμε περισσότερο από ποτέ ότι η στρατευμένη πρακτική αποτελεί τη συνθήκη της ίδιας της παραγωγής γνώσης.

Μερικές φορές για να μάθεις από μια κατάσταση πρέπει να παρέμβεις σε αυτή, πρέπει να παράγεις την ίδια τη γνώση πάνω στην οποία θες να στοχαστείς. Με αυτόν τον τρόπο, πρακτική και παραγωγή γνώσης είναι απαραιτήτως συνυφασμένες στη δουλειά μας.

Έτσι, δείχνουμε πολύ λίγη υπομονή στην ιδέα της έρευνας ως απαθούς και αδιάφορης μελέτης.

Μετάφραση: **Σοφία Παπαγιαννάκη**

https://walkerart.org/magazine/eyal-weizman-architecture-confronts-politics

Συνέντευξη Redneck Revolt: Οπλοκατοχή & Κοινωνικός Αντιφασισμός στις Η.Π.Α.

Συνέντευξη για τη Βαβυλωνία: **Yavor Tarinski, Κώστας Σαββόπουλος**
Μετάφραση: **Κώστας Σαββόπουλος**
Η συνέντευξη στα αγγλικά **ΕΔΩ**

Οι Redneck Revolt βρίσκονται μεταξύ των ομιλητών του φετινού B-FEST. Δημιουργήθηκαν το 2016 με έντονη δράση στον Αμερικάνικο Νότο. Το κίνημά τους αποτελείται από ένα δίκτυο αντιρατσιστικών, αντιφασιστικών ομάδων για την αυτοάμυνα των τοπικών κοινοτήτων στις Η.Π.Α. και τα μέλη τους προέρχονται από ένα ευρύ φάσμα πολιτικών και κοινωνικών καταβολών. Μάχονται για την κοινωνική απελευθέρωση ενάντια σε όλα τα καταπιεστικά συστήματα των καιρών, δίνοντας έμφαση σε θέματα αντιρατσισμού και καταπίεσης των φτωχών και εργαζομένων.

Στις πολιτείες της Αμερικής όπου επιτρέπεται η οπλοφορία οι Redneck Revolt διεξάγουν ένοπλες διαδηλώσεις και περιφρουρήσεις των δράσεων τους. Προτείνουν μία διαφορετική οπτική της οπλοκατοχής και οπλοφορίας των πολιτών. Οι ίδιοι διατηρούν πολλές λέσχες σκοποβολής όπου εκπαιδεύουν τα μέλη τους στην ένοπλη αυτοάμυνα και στην αλληλοβοήθεια.

Οι πολιτικές ιδεολογίες τους είναι λιγότερο σημαντικές μπροστά στις κοινές οργανωτικές τους αρχές και τη συλλογική εργασία. Δημιουργούν τον απαραίτητο χώρο σε ανθρώπους που έχουν πολιτικοποιηθεί προσφάτως και που συνειδητοποιούν την ανάγκη για προστασία των κοινοτήτων τους από την αστυνομία και τους ακροδεξιούς.

Βαβυλωνία: Ποιοι είναι οι Redneck Revolt και από πού αντλούν τις επιρροές τους;

Redneck Revolt: Οι Redneck Revolt ιδρύθηκαν το 2016 ως ένας αντιρατσιστικός, αντιφασιστικός κοινοτικός σχηματισμός άμυνας. Η ιστορία του όρου redneck είναι μακρά και περίπλοκη. Μία από τις πρώτες καταγεγραμμένες χρήσεις του όρου προέρχεται από τη δεκαετία του 1890 και αναφέρεται στους rednecks ως τους «φτωχότερους κατοίκους των αγροτικών περιοχών… κατά συνέπεια, οι άνδρες που δουλεύουν στον αγρό έχουν γενικά κόκκινο δέρμα, καμμένο από τον ήλιο και αυτό ισχύει κυρίως για το πίσω μέρος των λαιμών τους».

Το 1921, ο όρος έγινε συνώνυμος της ένοπλης εξέγερσης κατά του κράτους, καθώς τα μέλη των Ενωμένων Ανθρακωρύχων της Αμερικής έδεσαν κόκκινα μαντίλια γύρω από τους λαιμούς τους, κατά τη διάρκεια της Μάχης του Blair Mountain, μιας πολυφυλετικής εργατικής εξέγερσης που διήρκησε 2 εβδομάδες στα ορυχεία άνθρακα της Δυτικής Βιρτζίνια.

Είμαστε επηρεασμένοι από το ήθος της άμεσης δράσης που ενσαρκώνει ο John Brown, καθώς αυτός και δεκαοχτώ σύντροφοι, συμπεριλαμβανομένων και πρώην σκλάβων, εισέβαλαν στο ομοσπονδιακό οπλοστάσιο στο Harpers Ferry της Δυτικής Βιρτζίνιας, στις 15 Οκτωβρίου του 1859, σε μία προσπάθεια να καταλάβουν τα όπλα όπου θα χρησιμοποιούνταν σε μια μαζική εξέγερση σκλάβων. Η έφοδος του Brown απέτυχε. Αλλά το θάρρος και η απόλυτη αφοσίωσή τους στην ελευθερία όλων των ανθρώπων χρησιμεύει ως παράδειγμα και μαρτυρία: άρνηση υποταγής στην καταπίεση και στον φόβο και οργάνωση και δράση για την απελευθέρωση όλων, με τον έντονα εξεγερσιακό ζήλο, κατά του βάρβαρου θεσμού της δουλείας.

Εντοπίζουμε τη ριζοσπαστική, προσανατολισμένη στη δράση, φυλετική αλληλεγγύη της ομάδας του Brown, στις ταξικά συνειδητοποιημένες οργανωτικές προσπάθειες του **Rainbow Coalition**, στα τέλη του 1960. Η ομάδα αυτή σχηματίστηκε στο Σικάγο από μέλη του Κόμματος των Μαύρων Πάνθηρων, από τους

Young Patriots («χωριατόπαιδα», νεαροί λευκοί της εργατικής τάξης) και από τους Young Lords, μια μαχητική συμμορία Chicanos (νεαροί μεξικανοί) που μετατράπηκε σε πολιτικό κίνημα. Αν και στοχοποιήθηκε από το FBI με μαζική καταστολή και βία, ο συνασπισμός αυτός όρισε νέα εδάφη για την οργάνωση της αντιρατσιστικής και κοινοτικής άμυνας.

Β.: Στηριζόμενοι στη 2η τροπολογία του Αμερικάνικου Συντάγματος, υποστηρίζετε ότι η χρήση των όπλων είναι κάτι καλό ή, στη χειρότερη περίπτωση, κάτι ουδέτερο (εξαρτάται από το ποιος τα χρησιμοποιεί). Αυτό είναι κάτι στο οποίο παραδοσιακά η Αριστερά, θεσμική ή ριζοσπαστική (δεν μιλάμε για τους δημοκράτες ή για τους φιλελεύθερους, φυσικά) αντιτίθεται. Μάλιστα, οι δυνάμεις που στηρίζουν τη 2η τροπολογία μαζί με την NRA (National Rifle Association) στις ΗΠΑ τοποθετούνται πολιτικά στο δεξιό και συντηρητικό, κυρίως, φάσμα. Πώς προσεγγίζετε την έννοια της οπλοκατοχής και οπλοχρησίας και ποιες είναι οι διαφορές ανάμεσα σε εσάς και τους συντηρητικούς σε αυτό το θέμα;

R.R.: Υποστηρίζουμε το δικαίωμα όλων των ανθρώπων να ζουν ελεύθεροι και να υπερασπίζονται τον εαυτό τους, με κάθε απαραίτητο μέσο. Μέσα στο πλαίσιο των Ηνωμένων Πολιτειών, επιμένουμε στην άσκηση του δικαιώματός μας να κατέχουμε όπλα και να οργανώνουμε τη συλλογική μας άμυνα, υπό τις εγγυήσεις της 2ης τροπολογίας στη Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Τονίζουμε, ωστόσο, ότι θέτουμε το δικαίωμα των ανθρώπων να υπερασπίζονται τη δική τους ελευθερία και αυτονομία πάνω από τις διατάξεις οποιουδήποτε νόμου. **Στις Ηνωμένες Πολιτείες, η Δεξιά τοποθετεί τον νόμο πάνω από τους ανθρώπους. Εμείς αρνούμαστε αυτή την αντιστροφή μιας αφηρημένης εξουσίας ενάντια στην ελευθερία της ζωής.**

Αμφισβητούμε, επίσης, την ιδέα αυτή που λέει ότι οι «αριστεροί ριζοσπάστες» αντιτίθενται στη χρήση όπλων. Ίσως θα ήταν χρήσιμο να τοποθετηθεί αυτή η ιδέα μέσα σε ιστορίες λευκής υπεροχής (white supremacy), συγκεκριμένα μετά την εποχή των

πολιτικών δικαιωμάτων της δεκαετίας του ’70 και της ανόδου της ένοπλης μαύρης αντίστασης, που εκφράστηκε από σχήματα όπως οι Μαύροι Πάνθηρες. Ήταν αυτή ακριβώς η περίοδος, όπου μια λευκή, φιλελεύθερη και αντιδραστική θέση, που βασίζεται σε μια απολυταρχική επιμονή για τη μη βία, άρχισε να φτάνει στο σημείο όπου ο άκαμπτος ειρηνισμός έγινε η καθοδηγητική αρχή για την αριστερή κατήχηση στις Η.Π.Α..

Αυτή η φετιχοποίηση της μη βίας οδήγησε στη διαγραφή ιστοριών ένοπλης αυτοδιάθεσης και αντίστασης, συμπεριλαμβανομένης της εποχής των πολιτικών δικαιωμάτων του Δρ. Μάρτιν Λούθερ Κινγκ. Η αποσιώπηση αυτή που αντιμετωπίζουμε, αποτελεί μέρος ενός μοντέλου «whitewashing» από τους φιλελεύθερους, λευκούς αστούς, οι οποίοι προτιμούν να διατηρήσουν τα κρατικά μονοπώλια της εξουσίας και να αφοπλίζουν την εργατική τάξη και τις μειονότητες, ορίζοντας τον ειρηνισμό ως το μοναδικό «νόμιμο» μέσο διαφωνίας και, συνεπώς, εξαναγκάζοντας σε συναίνεση οποιαδήποτε ανθρώπινη συμπεριφορά ή πιθανή τακτική έναντι των κυβερνητικών και ακροδεξιών επιθέσεων.

Το βιβλίο ***Negroes with Guns,*** του Robert F. Williams, σκιαγραφεί τις στρατηγικές της ένοπλης κοινοτικής άμυνας που εφάρμοσαν οι Αφροαμερικανοί στη Βόρεια Καρολίνα, μεταξύ του ’50 και ’60, εν μέσω μαζικών επιθέσεων, εμπρησμών και δολοφονιών από τους ακροδεξιούς. Ένας πιο πρόσφατος ιστορικός απολογισμός της εποχής εκείνης, που γίνεται στο βιβλίο ***This non violent stuff’ll get you killed*** του Charles E. Cobb Jr., απεικονίζει τους τρόπους με τους οποίους τα πυροβόλα όπλα, και όσοι τα κουβαλούσαν, ενσωματώθηκαν προσεκτικά και συμμετείχαν στους μαζικούς αγώνες για αυτοδιάθεση και κοινοτική ασφάλεια σε όλον τον Αμερικάνικο Νότο. Με αυτόν τον τρόπο, καταρρίπτεται ο διαδεδομένος φιλελεύθερος μύθος που λέει πως οι αγώνες των πολιτικών δικαιωμάτων αποτέλεσαν μια απολύτως ειρηνική διαδικασία. Αντιθέτως, η παραπάνω ανάλυση εξηγεί πως η ποικιλία τακτικών είναι ένα ζήτημα ζωτικής σημασίας, για την οικοδόμηση βιώσιμων και νικηφόρων αγώνων για δικαιοσύνη και ελευθερία.

Οι Redneck Revolt απορρίπτουν τον αποξενωτικό ατομικισμό, που κατέχει κεντρικό ρόλο στις σύγχρονες, δεξιές ερμηνείες της 2ης τροπολογίας. Η δεξιά αποδοχή των όπλων αποτελεί μία εμμονική επιλογή απελπισίας και επί της ουσίας ένα φετίχ του υπερ-ατομικισμού. Εμείς πιστεύουμε ότι τα όπλα είναι ένα εργαλείο, που θα πρέπει να διδάσκεται και να χρησιμοποιείται **μέσα σε ηθικές παραμέτρους, οι οποίες ορίζονται προσεκτικά από τις κοινότητες ώστε να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες τους.**

Ο μεγάλος κίνδυνος των όπλων είναι ο εθισμός στη συγκεκριμένη δύναμη που αυτά αντιπροσωπεύουν. Τα όπλα είναι ένα εργαλείο καταστροφής. Η χρήση ή η διάδοσή τους θα πρέπει να είναι συγκεκριμένη και περιορισμένη, ως μέρος ευρύτερων στρατηγικών που αποσκοπούν στην παροχή ασφαλών χώρων, όπου οι άνθρωποι μπορούν να συνεργαστούν και να οικοδομήσουν τις κοινωνίες που επιθυμούν, χωρίς φόβο. Ως Redneck Revolt, φέρουμε όπλα μόνο σε προσεκτικά καθορισμένες καταστάσεις και κατόπιν αιτήματος άλλων μελών των κοινοτήτων από τις οποίες προερχόμαστε. **Δεν είμαστε μια αυτόκλητη πολιτοφυλακή του «λαού». Αντιθέτως, λογοδοτούμε στους ανθρώπους, μεταξύ των οποίων ζούμε.** Οι τακτικές μας και η ηθική μας διαμορφώνονται από τις κοινότητες απέναντι στις οποίες είμαστε υπεύθυνοι.

Β.: Με αφορμή τα πρόσφατα γεγονότα στη Φλόριντα, η συζήτηση, για το κατά πόσον τα όπλα πρέπει να απαγορευτούν ή όχι, έχει αναζωπυρωθεί. Ποια είναι η γνώμη σας για όλα αυτά και ποιοι πιστεύετε πως είναι οι κύριοι λόγοι πίσω από τη μακρά ιστορία των μαζικών πυροβολισμών στις Η.Π.Α. (πέρα από τους χαλαρούς νόμους για την αγορά και τη χρήση όπλων);

R.R.: Οι Redneck Revolt δεν πιστεύουν ότι ο λαός πρέπει να αφοπλιστεί. Οι άνθρωποι έχουν το δικαίωμα να επιλέξουν τα μέσα για τη δική τους καλύτερη κοινοτική άμυνα, ειδικά όσο η αστυνομία στις Ηνωμένες Πολιτείες εξακολουθεί να σκοτώνει ατιμώρητα και με ολοένα αυξανόμενους ρυθμούς -από το 2015 ως τώρα, έχουν σκοτωθεί πάνω από 3.300 άνθρωποι από την αστυνομία. Οι δολοφονίες από αστυνομικούς ξεπερνούν κατά πολύ

τις ζωές που χάνονται σε μαζικούς πυροβολισμούς. Παρότι αυτά τα είδη μαζικών πυροβολισμών αποτελούν ένα θέαμα φρίκης και προκαλούν κοινωνικό πανικό, η εστίαση των μέσων ενημέρωσης σε αυτούς αποσπά την προσοχή από τις μεγαλύτερες θεμελιώδεις κρίσεις που προκαλεί ο καπιταλισμός, ο επιβαλλόμενος μιλιταρισμός, η πατριαρχία, η λευκή υπεροχή και μια κοινωνία που στοχεύει στον έλεγχο και στην πειθαρχία της νεολαίας μέσα σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα ανισοτήτων.

Οι μαζικοί πυροβολισμοί αποτελούν σύμπτωμα αυτών των ευρύτερων ζητημάτων που αποσιωπούνται και παραμένουν αναμφισβήτητα μέσα στον παραδοσιακό, πολιτικό λόγο. Οι άνθρωποι που είναι πιστοί στο Κράτος αγνοούν επιμελώς ή αποφεύγουν να αντιμετωπίσουν αυτά τα βαθιά, κοινωνικά προβλήματα. Οι άνθρωποι αυτοί γοητεύονται από την ψευδή υπόσχεση των συμβολικών λύσεων μέσω κυβερνητικών νόμων, όπως η απαγόρευση ενός συγκεκριμένου είδους όπλου.

Τα στατιστικά στοιχεία, σχετικά με τα μικρά αποτελέσματα που έχει ο έλεγχος των όπλων, είναι ευρέως διαθέσιμα για κάθε περίεργο και επικριτικό αναγνώστη και ενθαρρύνουμε τους ανθρώπους να σκέπτονται με πιο περίπλοκο τρόπο -ενάντια στις απλουστευτικές αφηγήσεις των μέσων μαζικής ενημέρωσης- για το πώς αντιλαμβάνονται τις ανισορροπίες της εξουσίας μεταξύ του Κράτους και του λαού του και την καταστροφική και ευμετάβλητη πίεση, στην οποία υποβάλλεται ο κόσμος μέσα σε μια τόσο δηλητηριώδη καπιταλιστική κοινωνία, καθώς αναμετριέται καθημερινά με τα χρέη, την κακή υγεία, τη διατροφική ανασφάλεια, τη μοναξιά και τον ατελείωτο πόλεμο. Δεν μας ενδιαφέρει να συζητήσουμε νέους νόμους για τα όπλα, γνωρίζοντας ότι σε μια καπιταλιστική και λευκή εξτρεμιστική κοινωνία, οποιοσδήποτε νόμος είναι πιθανόν να εφαρμοστεί κυρίως εναντίον των μειονοτήτων και των φτωχών.

Β.: Φαίνεται ότι ακολουθείτε μια διαφορετική προσέγγιση από πολλές ριζοσπαστικές αριστερές, αναρχικές και αντιφασιστικές οργανώσεις, σχετικά με τον τρόπο που αλληλεπιδράτε με την κοινωνία. Ενώ συχνά τέτοιες ομάδες συγκροτούνται γύρω από μια ιδεολογική καθαρότητα, θέτοντας έτσι τους εαυτούς τους και τις πράξεις τους ενάντια στην κοινωνία, εσείς τείνετε να παρεμβαίνετε με επιτυχία στο τοπικό σας σημασιακό πλαίσιο, αγκαλιάζοντας και ανανεώνοντας τις κοινωνικές παραδόσεις με μια χειραφετητική προοπτική. Στην περιγραφή του 'τι είναι το Redneck Revolt;' γράφετε ότι «Σε αυτό το εγχείρημα, η πολιτική ιδεολογία είναι λιγότερο σημαντική για εμάς από όσο η ικανότητά μας να συμφωνούμε στις οργανωτικές μας αρχές και να συνεργαζόμαστε». Τι σας έκανε να επιλέξετε αυτή την προσέγγιση που κάποιοι μπορούν να ορίσουν ως Κοινωνικό Αντιφασισμό;

R.R.: Οι Redneck Revolt δεν ενδιαφέρονται για μια σεχταριστική αντιπαράθεση. Γράφοντας το 1860, ο Αφροαμερικανός Frederick Douglass, υπέρμαχος της κατάργησης της δουλείας, κατανόησε πως η ιδεολογική και θεωρητική συζήτηση που απολαμβάνουν τόσοι πολλοί στην Αριστερά «ικανοποιεί τις πνευματικές τους προτιμήσεις, ευχαριστεί τη φαντασία τους, διεγείρει τις

ευαισθησίες τους με μία στιγμιαία αίσθηση αλλά δεν τους μετακινεί από την άνετη θέση της αδράνειας». Λαμβάνουμε υπ’όψιν τα πάντα αλλά επιλέγουμε τελικά τη δράση. Έχουμε την υποχρέωση να κινηθούμε, να δημιουργήσουμε, να σχεδιάσουμε, να εμπλακούμε με την περιοχή μας: τις γειτονιές μας, τις κοινότητές μας, τα χωριά μας και τις πόλεις μας.

> *Εγκαταλείπουμε την «άνετη θέση της αδράνειας». Αφήνουμε την καταραμένη αυτή θέση στους αναρχικούς της πολυθρόνας, στους άπραγους κομμουνιστές και κυρίως στη νευρική παράλυση των κρατιστών φιλελεύθερων.*

Τίποτα ουσιώδες δεν παράγεται με τις αμέτρητες συζητήσεις και με τη διστακτικότητα του να προσπαθήσουμε πράγματι εποικοδομητικά, ώστε να πραγματώσουμε τις μικρές, κοινωνικές αλλαγές που θέλουμε. Είναι σημαντικό να αντιμετωπίσουμε τους φασίστες και στους δρόμους και στα δικαστήρια και στα κυβερνητικά κτίρια. Επιμένουμε όμως, επίσης, και στα δυναμικά αποτελέσματα του να οικοδομούμε κοινότητες και να τις βοηθούμε να αντισταθούν στον φόβο και την καταπίεση μέσω της αυτόνομης δράσης. Το κίνημα των Redneck Revolt αποτελείται από ανθρώπους από όλο το πολιτικό φάσμα, που είναι ενωμένοι γύρω από τους αντιφασιστικούς και αντιρατσιστικούς μας στόχους και την εστίασή μας στο κοινό τοπικό έδαφος που μοιραζόμαστε με τους γείτονες. Η αλληλεγγύη σφυρηλατείται μέσω της κοινής δράσης.

Β.: Λόγω αυτής της κοινωνικής σας προσέγγισης, έχετε συναντήσει και συνεργαστεί με ανθρώπους από διάφορα περιβάλλοντα. Πώς αποδέχονται οι τοπικές κοινότητες τα αντιρατσιστικά σας μηνύματα για κοινωνική απελευθέρωση; Επηρεάζουν και οι ίδιες την ομάδα σας;

R.R.: Η ανταπόκριση στην «αποστολή» μας ποικίλλει αλλά οι απλές και χωρίς περιστροφές διεκδικήσεις, σε συνδυασμό με την πεποίθηση πως πρέπει να γνωρίσουμε τους ανθρώπους εκεί όπου βρίσκονται και να ακούσουμε τις αναλύσεις που ήδη φέρουν, σημαίνει ότι μπορούμε να οικοδομήσουμε ανοιχτές σχέσεις

πλούσιες σε διάλογο. Δεν χρειαζόμαστε ούτε θέλουμε να αλλάξουμε κανέναν -δεν έχουμε καμία κομματική πλατφόρμα, στην οποία θα πρέπει να συμμορφώνονται οι άνθρωποι. Αντί αυτού, είμαστε σε θέση να ενισχύουμε και να βελτιώνουμε τις κριτικές που έχει ήδη ο κόσμος της εργασίας, για τη γη πάνω στην οποία κατοικεί. Οι άνθρωποι είναι οι καλύτεροι ειδήμονες για την ίδια τους τη ζωή και δεν χρειάζονται ξένους για να τους πουν τι κάνουν λάθος με αυτές τις ζωές. Οι Redneck Revolt επιδιώκουν να αφουγκραστούν τους αγώνες που οι άνθρωποι ήδη διεξάγουν και να τους φέρουν σε συνομιλία με τους ευρύτερους αγώνες κατά του ρατσισμού και του καπιταλισμού.

Β.: Ποια είναι η προοπτική που φέρει ο Κοινωνικός Αντιφασισμός σε ένα μέλλον το οποίο φαίνεται να κατακλίζεται από μία πολυδιάστατη ανασφάλεια, που περιλαμβάνει φυλετικά, οικονομικά, οικολογικά και άλλα ζητήματα;

R.R.: Η ερώτηση σχετικά με τις μελλοντικές δυνατότητες της στρατηγικής των Redneck Revolt αποτελεί ένα προκλητικό αλλά αναπάντητο ερώτημα. Κάθε μέλος των Redneck Revolt έχει τα δικά του/της όνειρα, τα οποία συνδέονται μαζί με το ανθεκτικό νήμα της αλληλοβοήθειας και της κοινοτικής αφοσίωσης στην κοινή μας επιβίωση και ελευθερία. Τα τοπικά σημασιακά πλαίσια και οι ατομικές εμπειρίες, οι δεξιότητες και οι δυνατότητες διαμορφώνουν τον τρόπο με τον οποίο το εγχείρημά μας εκδηλώνεται και μεταλλάσσεται. Προσπαθούμε, σίγουρα, να κρατάμε όλους αυτούς τους κοινωνικούς, πολιτικούς και περιβαλλοντικούς αγώνες ζωντανούς και να αναλύουμε τις διασταυρώσεις και τις πολύπλοκες υφές που παράγουν. Αφήνοντας πίσω την ανάγκη για ένα προγραμματικό σχέδιο και μία κεντρική στρατηγική, δημιουργείται μία δυναμική και απρόβλεπτη ροή μικρο-ενεργειών από τις κοινότητες και τις τοπικές συσχετίσεις, η οποία αναπτύσσει πρακτικά μοντέλα και επικεντρώνεται στις άμεσες ανάγκες.

θέλουμε να αναπτύξουμε ισχυρές κοινωνικές δυνατότητες, τη δημιουργία φιλικών σχέσεων, την ενίσχυση των συντρόφων μας, την κατανόηση να λύνουμε ο ένας τα προβλήματα του άλλου, να

κρατάμε ο ένας τον άλλο υγιή και χορτάτο, να διατηρούμε την ελευθερία μας και να υπερασπιζόμαστε τη ζωή μας. Συνεργαζόμαστε με συναίνεση, προσπαθώντας να οικοδομήσουμε τον κόσμο που όλοι επιθυμούμε, καταλαβαίνοντας πως οι κίνδυνοι ενάντια στους οποίους παλεύουμε μετατοπίζονται συνεχώς και είναι βαθιά συνυφασμένοι στον ιστό των ζωών που ζούμε. Δεν τα έχουμε κατανοήσει όλα ακόμα. Η θεωρία βρίσκεται πάντα στην υπηρεσία της πρακτικής δράσης. Όπως και πολλοί σύντροφοι, που έχουν αφιερωθεί στην καταπολέμηση του φασισμού και της λευκής υπεροχής, πειραματιζόμαστε, 'παίζοντας' μέσα στο κοινωνικό πεδίο, αντιστεκόμενοι με κάθε απαραίτητο τρόπο ανά στιγμή.

Ποτέ δεν φαντάζόμαστε ότι έχουμε μια τέλεια μέθοδο ή ότι κατανοούμε πλήρως την πολυπλοκότητα των ζητημάτων με τα οποία ερχόμαστε αντιμέτωποι. Με ταπεινότητα, είμαστε πάντα ανοιχτοί στην κριτική. Αυτή είναι μία παγκόσμια στιγμή για θάρρος και ριζοσπαστική αγάπη. Η αβεβαιότητα αφθονεί. Ο κίνδυνος βρίσκεται πάντα μπροστά μας. Έχουμε εμπιστοσύνη ο ένας στον άλλο και ποθούμε από κοινού τον κόσμο της ελευθερίας που ονειρευόμαστε. Αγωνιζόμαστε για να νικήσουμε!

_____

*Η παρούσα συνέντευξη δημοσιεύεται στο καινούργιο τεύχος της Βαβυλωνίας #20.

Σημειώσεις για την ΕΜΕΟ

Βασίλης Γεωργάκης

Σε προηγούμενο άρθρο σχετικό με το περίφημο Μακεδονικό Ζήτημα, αναφερόμενοι στην εξέγερση του Ίλιντεν, κάναμε μία νύξη για την ΕΜΕΟ[1] και κυρίως για τον σοσιαλίζοντα χαρακτήρα αρκετών στελεχών της, που χάθηκαν με την αποτυχία της εξέγερσης.

Κρίθηκε αρκετά σημαντικό να επανέλθουμε στο ζήτημα κάπως πιο αναλυτικά.

Μία σειρά εργασιών, μεταπτυχιακών και διδακτορικών διατριβών, που εκπονήθηκαν -συμπτωματικά- στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης στις αρχές της δεκαετίας του ’90 -ακόμα μία ευτυχής σύμπτωση!- κατέληγαν ελαφρά τη καρδία στο συμπέρασμα πως η ΕΜΕΟ, παρά τις αυτονομιστικές διακηρύξεις της, ήταν μία οργάνωση ελεγχόμενη περίπου απόλυτα από τη Σόφια και το βουλγάρικο κράτος και υιοθετούσε την κοινωνικού περιεχομένου και αυτονομιστική συνθηματολογία στον βαθμό που εξυπηρετούσε την προσπάθειά της, να προσεταιριστεί όσο το δυνατόν μεγαλύτερα τμήματα του πληθυσμού της Μακεδονίας. Μία διαδικασία εισοδισμού στην πραγματικότητα, προς τις επιδιώξεις του βουλγαρικού εθνικισμού.[2] Το σχήμα αυτό για την ΕΜΕΟ όμως δεν απαντάει στην πραγματικότητα στο ερώτημα, που προκαλούσε αμηχανία στους θιασώτες του ελληνικού εθνικισμού ήδη από τον 19ο αιώνα, το **πώς η οργάνωση αυτή κέρδισε την υποστήριξη τόσο μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού της Μακεδονίας;**

Η απάντηση δεν μπορεί να αφορά για ακόμα μία φορά μόνο χάρτες πληθυσμιακής συνθέσεως της Μακεδονίας, στατιστικές και καταμετρήσεις εκκλησιών και σχολείων. Η διαμόρφωση και η εμφάνιση του βουλγαρικού εθνικισμού κατά τη δεκαετία του 1870, καθώς και η δημιουργία της βουλγαρικής Εξαρχίας έπαιξαν πράγματι σημαντικό ρόλο στο να επέλθει το οριστικό ρήγμα στην κοινότητα των χριστιανών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (Ρουμ Μιλέτ), ωστόσο οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης στην μακεδονική ύπαιθρο έπαιξαν εξίσου σημαντικό ρόλο. Σε μία σλαβόφωνη θάλασσα που αποτελούσε η ύπαιθρος, η γη αποτελούσε ιδιοκτησία ολίγων μουσουλμάνων μπέηδων και ακόμα λιγότερων Ελλήνων και Εβραίων:

«..Πλην τούτου οι βουλγαρόφωνοι δέχονται να καλλιεργώσι την γην ως δουλοπάροικοι ενώ Έλληνας τοιούτους, πλην θεσσαλών, Ευβοέων και Μακεδόνων τινών, δεν γνωρίζω. (…) Οι βουλγαρόφωνοι εργάζονται πολύ και ζητούσιν ελάχιστα (…) Αλλ’ οι

*γαιοκτήμονες, ως είπον, δεν είναι πάντες Έλληνες, ολίγοι είναι Έλληνες, ολίγοι Ιουδαίοι, οι δε πλείστοι Τούρκοι. Αλλά και οι Έλληνες γαιοκτήμονες αδιαφορούσι περί της εθνικής ζημίας όταν πρόκειται περί προσωπικού κέρδους. Ίσως και δεν αναλογίζονται το μέγεθος του εθνικού κινδύνου ον παρασκευάζουσι δια της προσλήψεως βουλγαροφώνων εις τα κτήματα αυτών. Ποσάκις ήκουσα Ελλήνων αποκρινομένων εις το ανήσυχον ερώτημά μου: «Έως που φθάνουν τα βουλγαρόφωνα χωρία προς νότον;» δια της φράσεως' «Μα αυτά είναι τσιφλίκια» δηλαδή' «Το φοβείσθε; Οι κάτοικοι των χωρίων τούτων είναι δουλοπάροικοι, οιωνεί κτήνη. Ημέτεροι ή τούρκοι κατέχουσιν την γην».**[3]*

> *Παραμονές της εξέγερσης του Ίλιντεν, ο Ίων Δραγούμης ακούει έκπληκτος, τους γνώστες των πραγμάτων της περιοχής, να παρομοιάζουν του σλαβόφωνους με κτήνη που απλώς εργάζονται αδιάκοπα και υπό άθλιες συνθήκες στα τσιφλίκια.*

Δεν υπάρχει λόγος να πιστεύουμε πως η κατάσταση ήταν ιδιαίτερα καλύτερη τον Οκτώβριο του 1893, όταν μία ομάδα διανοούμενων ίδρυσε στη θεσσαλονίκη την επαναστατική οργάνωση, που έμελλε να μετεξελιχτεί στην ΕΜΕΟ. Πρωτεργάτες της κίνησης αυτής ήταν άνθρωποι με μια κάποια μόρφωση, όπως ο δάσκαλος Ντάμιαν Γκρούεφ και ο φυσικός Χρίστο Τατάρτσεφ. Οι άνθρωποι αυτοί ήταν σαφέστατα επηρεασμένοι από τη διάδοση ιδεών ανατρεπτικού κοινωνικού περιεχομένου στην κοσμοπολίτικη θεσσαλονίκη και σίγουρα ελατήρια δύναμη για αυτούς, ήταν η άθλια κοινωνική και οικονομική κατάσταση της παραπαίουσας Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.[4]

Η οργάνωση, κατά την πρώτη περίοδο της ύπαρξής της, ακολούθησε μία τακτική νομιμότητας, όσον αφορά τουλάχιστον τις μορφές πολιτικής και πάλης που επέλεξε να ακολουθήσει.[5] Στο πρώτο της συνέδριο, το 1894 στη θεσσαλονίκη, η οργάνωση αποφάσισε να αποστασιοποιηθεί από τον εθνικιστικό πυρετό της εποχής και να επιδιώξει την **αυτονομία της Μακεδονίας**, η οποία φαινόταν καλύτερη λύση για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων της περιοχής.[6]

Το σύνθημα τους ήταν ξεκάθαρο: *«Δεν είμαστε ούτε Έλληνες ούτε Βούλγαροι, αλλά Μακεδόνες Ορθόδοξοι»**[7]*.

Σε αυτή την πρώιμη περίοδο της ΕΜΕΟ (η οποία δεν ονομάζεται επισήμως ακόμα έτσι αλλά θα αναφέρεται με αυτό το όνομα για πρακτικούς λόγους) πρωταγωνιστικό ρόλο παίζουν προσωπικότητες όπως ο Γιάνε Σαντάνσκυ (1872-1915) και ο Γκότσε Ντέλτσεφ (1872-1903). Ειδικά ο δεύτερος, γόνος αστικής οικογένειας από το Κιλκίς, αποτέλεσε μία ιδιαίτερα σημαντική φυσιογνωμία για τη διάδοση των σοσιαλιστικών ιδεών στα Βαλκάνια. Οι δραστηριότητες του αυτές μάλιστα, προκάλεσαν την αποβολή του από τη Στρατιωτική Ακαδημία της Σόφιας το 1894. Έκτοτε αφοσιώθηκε στην επαναστατική δραστηριότητα υπέρ της Αυτόνομης Μακεδονίας, δραστηριότητα την οποία συνδύασε με αυτή του δασκάλου.[8] Ο Ντέλτσεφ χαρακτηρίζονταν μεταξύ άλλων από μία γνήσια συμπάθεια για τους αγροτικούς πληθυσμούς, τόσο τους χριστιανικούς όσο και τους μουσουλμανικούς, καθώς και από έντονη καχυποψία απέναντι στις ρώσικες και τις βουλγάρικες επιδιώξεις στη Μακεδονία και τα Βαλκάνια.[9]

Ο χαρακτήρας της οργάνωσης αποκρυσταλλώθηκε στο δεύτερο συνέδριο, που έλαβε χώρα το 1896, όταν μεταξύ άλλων, αποφασίστηκε να γίνονται δεκτοί όλοι οι κάτοικοι των ευρωπαϊκών εδαφών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ανεξαρτήτως εθνικού προσδιορισμού ή θρησκείας καθώς και η καταδίκη κάθε εθνικιστικού συνθήματος. Πλέον στόχος έγινε η οργάνωση μίας εξέγερσης, με την ίδρυση επιτροπών σε όσο το δυνατόν περισσότερους οικισμούς και τη συγκέντρωση οπλισμού και λοιπών εφοδίων.

Σε αυτό το σημείο είναι απαραίτητο να γίνουν κάποιες διευκρινήσεις. Αρχικά, παρά τις διακηρύξεις της ΕΜΕΟ, η συντριπτική πλειοψηφία των ανθρώπων που οργανώθηκαν σε αυτή ή των πληθυσμών που ήταν ευνοϊκά διακείμενοι στους σκοπούς της, είχαν ήδη διαρρήξει τους δεσμούς τους με το Οικουμενικό Πατριαρχείο και είχαν προσχωρήσει στην Εξαρχία.[10] Οι ελληνόφωνοι πληθυσμοί έμειναν απρόσβλητοι από την αυτονομιστική προπαγάνδα, τόσο στις περιοχές όπου αποτελούσαν

την πλειοψηφία (Χαλκιδική και νότια τμήματα της Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας) όσο και βορειότερα, όπου οι ελληνόφωνοι πληθυσμοί ήταν περιορισμένοι σε αστικά κέντρα όπως την Καστοριά, την Φλώρινα, το Μοναστήρι (Βίτολα) και τις Σέρρες. Ειδικά στην περίπτωση των δεύτερων περιοχών, η ελληνική γλώσσα αποτελούσε μεταξύ άλλων, κριτήριο ταξικού και κοινωνικού προσδιορισμού.

Η ελληνική παρέμενε η lingua franca του εμπορίου στα οθωμανικά Βαλκάνια και χρησιμοποιούνταν κυρίως από τους άνδρες (και όχι από τις περιορισμένες στο σπίτι γυναίκες) που ασχολούνταν με αστικά επαγγέλματα – παράλληλα, οι λίγοι Έλληνες της υπαίθρου κατείχαν συνήθως μεγάλες εκτάσεις γης και δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις όπου ταξικές διαμάχες, συγκρούσεις δηλαδή ανάμεσα σε κολίγους και τσιφλικάδες, αποκτούσαν εθνοτικές διαστάσεις, ιδιαίτερα εν όψει της κατάλυσης της οθωμανικής εξουσίας.[11]

Απρόσβλητοι παρέμεναν επίσης οι Μουσουλμάνοι, είτε τουρκόφωνοι είτε αλβανόφωνοι. Οι εκκλήσεις των αυτονομιστών προς αυτούς, ιδιαίτερα κατά την βραχύβια περίοδο της «Δημοκρατίας του Κρούσοβο»[12], έπεσαν στο κενό.[13] Οι πληθυσμοί που αμφιταλαντευόντουσαν ήταν αυτοί των σλαβόφωνων Πατριαρχικών και ο προσεταιρισμός αυτών αποτέλεσε ουσιαστικά τον στόχο της ελληνικής, της βουλγαρικής και της αυτονομιστικής-μακεδονικής προπαγάνδας.

Η δεύτερη διευκρίνιση αφορά στις ισορροπίες εντός του αυτονομιστικού κινήματος. Πράγματι, εντός της οργάνωσης υπήρχαν αρκετά στελέχη που προσέβλεπαν στην αρωγή και καθοδήγηση του βουλγαρικού κράτους και έβλεπαν την αυτονομία της Μακεδονίας ως έναν ενδιάμεσο σταθμό πριν την ένωση με τη Βουλγαρία. Γνωστά τέτοια στελέχη ήταν ο Μπόρις Σαράφωφ και ο Κρίστο Μάτωφ. Ο Γιώργος Μαργαρίτης αναφέρεται σε δύο πτέρυγες εντός της οργάνωσης, της «αριστερής» και της φιλοβουλγαρικής.[14] Η ύπαρξη της φιλοβουλγαρικής αυτής τάσης, είναι αδιαμφισβήτητη, δεν αρκεί ωστόσο να στοιχειοθετήσει τις θεωρίες περί εισοδισμού προς τις επιδιώξεις του βουλγάρικου εθνικισμού, που προσάπτουν προς την ΕΜΕΟ τόσο εύκολα,

ιστορικοί συνεπείς με το ελληνικό εθνικό αφήγημα.

Όσον αφορά το βουλγάρικο κράτος, είναι ξεκάθαρο, πως η δημιουργία της ΕΜΕΟ αντέβαινε τους σχεδιασμούς του, καθώς υπήρχε σημαντικός κίνδυνος να δημιουργηθεί ένα μαζικό κίνημα μακριά από τον δικό του έλεγχο και καθοδήγηση. Για αυτό τον λόγο απάντησε πολύ σύντομα, με τη δημιουργία της Ανώτατης Μακεδονικής Επιτροπής, το 1895 στην Σόφια. Η επιτροπή αυτή, τα μέλη της οποίας είναι πιο γνωστά ως *Βερχοβιστές* (εκ του Βερχόβεν Κομιτάτ – Ανώτατη Επιτροπή), ήταν πράγματι ένας οργανισμός καθοδηγούμενος από το βουλγαρικό κράτος, που στόχευε στην προετοιμασία της προσάρτησης της Μακεδονίας στη Βουλγαρία.

Στην ίδρυση της επιτροπής, έπαιξαν πολύ σημαντικό ρόλο οι χιλιάδες των βουλγαρικής συνείδησης Μακεδόνων που είχαν εγκατασταθεί στη Βουλγαρία και ιδιαίτερα στη Σόφια (τουλάχιστον 20.000) και οι οποίοι από τότε αποτελούν μία ισχυρότατη ομάδα πίεσης στα βουλγαρικά πράγματα.[15] Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός, πως η αθρόα προσέλευση των ανθρώπων αυτών στη Βουλγαρία δημιούργησε έντονες προστριβές με τους ντόπιους, ειδικά στον τομέα της αναζήτησης εργασίας, οδηγώντας αρκετούς Βούλγαρους στην υιοθέτηση του συνθήματος **«Η Μακεδονία στους Μακεδόνες»**, με τη σιωπηλή υποσημείωση **«Έξω οι Μακεδόνες από την Βουλγαρία»…**

Η Ανώτατη Επιτροπή της Σόφιας επισήμως, ανέλαβε τον συντονισμό των διαφόρων επαναστατικών οργανώσεων που δρούσαν εντός της Μακεδονίας. Σε αυτή την πρώτη φάση, η ΕΜΕΟ συμμετείχε στην Επιτροπή με αντιπροσώπους της, φρόντισε όμως να προσθέσει στη δική της ονομασία τον τίτλο Κεντρική Επιτροπή, για λόγους διαφοροποίησης. Οι υποστηρικτές της ΕΜΕΟ θα γίνουν πια γνωστοί ως *Τσεντραλιστές* (Τσέντραλ Κομιτάτ – Κεντρική Επιτροπή).

Ντάμιαν Γκρούεφ και Γκότσε Ντέλτσεφ

Οι δύο αυτές επιτροπές, που οι Έλληνες ιστορικοί χαρακτηρίζουν «αδελφές οργανώσεις», θα συγκρουστούν πολλές φορές, με εκατέρωθεν δολοφονικές επιθέσεις μέχρι τον τελικό αφανισμό της «αριστερής» πτέρυγας της ΕΜΕΟ και της υποταγής της οργάνωσης, στις επιταγές της Σόφιας. Αυτή η διαδικασία ωστόσο δεν υπήρξε καθόλου ομαλή ή τόσο αναμενόμενη, όπως υπονοείται στην ελληνική ιστοριογραφία.

Η πρώτη βουλγαρική επέμβαση στα της Μακεδονίας, το 1895, ήταν θορυβώδης αλλά ελάχιστα αποτελεσματική -η βιαστική εξέγερση που οργανώθηκε στην περιοχή του Μελένικου από τον Σαράφωφ κατέληξε σε καταστροφή και σφαγές, ενώ επιπρόσθετο πρόβλημα για τη Σόφια ήταν η σημαντική υποστήριξη που η ΕΜΕΟ κέρδιζε στους αγροτικούς πληθυσμούς, χάρις στη μεθοδική ηγεσία του Ντάμιαν Γκρούεφ.[16] Από το 1898 και την καταστροφική ήττα της Ελλάδας στον «ατυχή» Ελληνοτουρκικό πόλεμο του 1897, η Ανώτατη Επιτροπή νιώθει έτοιμη να αρχίσει την περαιτέρω οργάνωση ενός επαναστατικού κινήματος, περνώντας πλέον στην ένοπλη φάση.

Όπως σημείωνε σε επιστολή του προς τον πρίγκιπα Φερδινάνδο της Βουλγαρίας, ένα μέλος των Βερχοβιστών το 1899: *«..Η βουλγαρική δραστηριότητα δεν μπορεί να προχωρήσει περαιτέρω σε αυτή την (εκπαιδευτική) κατεύθυνση δεν έχουμε τίποτε άλλο να κερδίσουμε με τις εκκλησίες και τα σχολεία. Έχουμε κάνει ό,τι μπορούσαμε απέναντι στους Τούρκους [στο θρησκευτικό και εκπαιδευτικό επίπεδο] και χάνουμε έδαφος μπροστά στον Ελληνισμό. Ο κύριος στόχος μας τώρα πρέπει να είναι η απελευθέρωση της Μακεδονίας..».**[17]*

Η ΕΜΕΟ υποχρεώνεται και αυτή να προετοιμαστεί για μία εξέγερση. Η εύκολη νίκη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας το 1897 της έδωσε την αυτοπεποίθηση να ξεμπερδέψει με τους ταραξίες στα εδάφη της, ενώ οι συχνές επιθέσεις τακτικών στρατευμάτων και άτακτων μουσουλμάνων σε ύποπτα, για συνεργασία με τους αυτονομιστές, χωριά, δημιουργούσαν βαρύ κλίμα στη Μακεδονία και απειλούσαν να εξατμίσουν τα κέρδη της οργάνωσης. Έστω και υπό το βάρος των συνθηκών οι αυτονομιστές έπρεπε να κινηθούν.[18]

Στο γύρισμα του αιώνα η προετοιμασία μίας ένοπλης εξέγερσης στα οθωμανικά Βαλκάνια εντατικοποιήθηκε. Η ΕΜΕΟ τότε υιοθέτησε το όνομα με το οποίο θα μείνει γνωστή: Εσωτερική Μακεδονοαδριανουπολίτικη Επαναστατική Οργάνωση – Βάτρεσνα Μακεντόνσκα-Οντρίνσκα Ρεβολουτσιόνα Οργκανιζάτσια (ΒΜΡΟ).[19] Η περίοδος αυτή, μέχρι και την εξέγερση του Ίλιντεν χαρακτηρίζεται από έντονη δραστηριοποίηση συμμοριών (τσέτες) στη μακεδονική ύπαιθρο, αλλά και από τη σταδιακή απομάκρυνση της καθοδήγησης του αγώνα από την «αριστερή» πτέρυγα της ΕΜΕΟ.

Την περίοδο που οι ένοπλες ομάδες αρχίζουν να δραστηριοποιούνται έντονα (χωρίς να αποφεύγουν ενέργειες κατατρομοκράτησης του άμαχου πληθυσμού), απεσταλμένοι της Ανώτατης Επιτροπής εμφανίζονται στην περιοχή κατασυκοφαντώντας στελέχη της ΕΜΕΟ όπως τον Ντέλτσεφ: «*..Εμείς ήρθαμε από τη Βουλγαρία να βοηθήσουμε τα αδέρφια μας, όμως οι εδώ προϊστάμενοι δεν θέλουν να μας αναγνωρίσουν με τίποτα, λες και δεν ξέρουμε πως κι αυτοί παίρνουν διαταγές από τη Σόφια, από*

τον δικό τους Ντέλτσεφ, που κλέβει τον πληθυσμό, που τρέχει σε γλέντια και χορούς και πίνει μπύρα στα Καφέ Σαντάν. (…) Οι εδώ σοσιαλιστές και αναρχικοί δεν πρέπει να διοικούνται από τη Σόφια, από τον Ντέλτσεφ για μένα αυτός είναι ένα μηδενικό..»[20]

Τα στελέχη αυτά, όπως εν προκειμένω ο Συνταγματάρχης του βουλγαρικού στρατού Αναστάς Γιάνκωφ, προσπάθησαν να υποκινήσουν μία εξέγερση στη Μακεδονία ήδη από το φθινόπωρο του 1902, την στιγμή που τα στελέχη της ΕΜΕΟ εκτιμούσαν πως δεν υπήρχε η κατάλληλη προετοιμασία. Οι πιέσεις αυτές από την πλευρά των Βερχοβιστών θα συνεχίζονταν και σε μεγάλο βαθμό επηρέασαν την επιλογή του χρόνου της εξέγερσης του Ίλιντεν -σε αυτό το σημείο συγκλίνουν οι απόψεις των περισσότερων ιστορικών, οι οποίοι θεωρούν πως **τα στελέχη της ΕΜΕΟ βάδισαν προς αυτή απρόθυμα και με πολλές αμφιβολίες.**

Το έτος 1903 ήταν καθοριστικό για τη μετέπειτα πορεία της οργάνωσης. Τον Ιανουάριο, σε έκτακτο συνέδριο στη Θεσσαλονίκη αποφασίστηκε παρά τις διαφωνίες διαφόρων στελεχών να προετοιμαστεί ένοπλη εξέγερση για εκείνο το έτος και κυκλοφορεί φυλλάδιο με οδηγίες προς τα μέλη της ΕΜΕΟ για την περαιτέρω δράση τους. Όσον αφορά το θέμα της καθοδήγησης, η ΕΜΕΟ του «εισοδισμού προς την Βουλγαρία» σημειώνει:

«*..Καθ' ον χρόνον διαφωτίζετε τα πνεύματα των πολεμιστών δεν πρέπει να παραμελήτε να επισύρητε την προσοχήν αυτών επί του Μακεδονικού ζητήματος υπό έποψιν διεθνή. Πρέπει να εθίσητε αυτούς να μη αναμένωσι καμμίαν βοήθειαν παρά της Ρωσίας, Αυστρίας, Βουλγαρίας, Σερβίας και Ελλάδος, αλλά να βασίζωνται επί της ιδίας αυτών δυνάμεως. Πρέπει να αναπτύξητε αυτοίς ότι η ελευθερία δεν δίδεται ως ελεημοσύνη εις τους λαούς αλλ' αυτή αποκτάται δια των όπλων, και όσον το όπλον ευρίσκεται πλησιεστέρον εις την χείρα τόσον και η δύναμις αυξάνει. Η κατήχησις δεν πρέπει να περιορίζηται εις την εξέταση του ζητήματος υπό διεθνή μόνον έποψιν, απεναντίας πρέπει να κατηχηθή ότι και μετά την ανάκτησιν της ελευθερίας αυτού η διαχείρισις της εξουσίας κατά την βούλησιν εαυτού, μόνον δι'*

*αυτού του μέσου δύναται να εξασφαλισθή. Έθνος του οποίου τα δικαιώματα και αι προνομίαι μόνον επί του χάρτου εισί γραμμένα δεν είναι ελεύθερον..»**[21]***

Τα γεγονότα του Απριλίου του 1903 ήταν το πρελούδιο για αυτό που θα ακολουθούσε. Οι θεαματικές επιχειρήσεις των **«Βαρκάρηδων» της Θεσσαλονίκης** (ανατίναξη της Οθωμανικής Τράπεζας και του Καζίνο Αλάμπρα, βύθιση του γαλλικού πλοίου Γκουανταλκιβίρ) αν και άκρως επιτυχημένες επέφεραν τη διάλυσή τους, με αποτέλεσμα τον θάνατο σχεδόν όλων των στελεχών της αναρχικής αυτής ομάδας.[22] Λίγες μέρες αργότερα ο Γκότσε Ντέλτσεφ θα περικυκλωθεί με την τσέτα του από οθωμανικό απόσπασμα κοντά στις Σέρρες και θα σκοτωθεί -ο θάνατός του ήταν καταστροφικό πλήγμα για την «αριστερή» πτέρυγα.

Η εξέγερση του Ίλιντεν, που ξέσπασε στις 20 Ιουλίου, μία εξέγερση τυπικού αγροτικού χαρακτήρα, παρά τις κάποιες επιτυχίες που είχε στη δυτική Μακεδονία, με την κήρυξη της «Δημοκρατίας του Κρουσόβου» και στην περιοχή των Σαράντα Εκκλησιών στην ανατολική Θράκη, σύντομα κατέρρευσε. Η ανελέητη καταστολή της από τα οθωμανικά στρατεύματα (με τα οποία συνεργάστηκαν άψογα Πατριαρχικοί κληρικοί όπως Μητροπολίτης Καστοριάς, Γερμανός Καραβαγγέλης) προκάλεσε κύματα συμπάθειας στην Ευρώπη -το μόνο ίσως κατόρθωμα της κίνησης.

Η ΕΜΕΟ βγήκε από αυτή βαριά τραυματισμένη, εξαιτίας της απώλειας πολλών από τα καλύτερα στελέχη της, ειδικά στη Θεσσαλονίκη, αλλά κυρίως με βαριά τραυματισμένο το ηθικό της -η υποστήριξη από το βουλγαρικό κράτος έμοιαζε πια μονόδρομος για πολλούς αυτονομιστές. Η Σόφια κατάφερε πλέον σταδιακά να χειραγωγήσει την οργάνωση, αν και η βία ανάμεσα στις δύο τάσεις συνέχισε ακόμα και εν μέσω του «Μακεδονικού Αγώνα», με αποκορύφωμα τη δολοφονία του βουλγαρόφιλου Μπόρις Σαράφωφ, το 1907, την οποία ενορχήστρωσε ο Γιάνε Σαντάνσκυ.[23] Την εποχή της δολοφονίας του ο Σαράφωφ είχε ανελιχθεί στην ηγεσία της ΕΜΕΟ, δείγμα της τροπής που έπαιρναν τα πράγματα.

Παρά τις αναλαμπές της δράσης των αυτονομιστών η μοίρα της

ΕΜΕΟ είχε κριθεί.

Πολλοί αυτονομιστές αγωνιστές πέρασαν στο στρατόπεδο του βουλγάρικου εθνικισμού, όπως ο Βασίλης (Τσίλιος) Τσακαλάρωφ, ο οποίος από τις συγκρούσεις με τον Γιάνκωφ και τους Βερχοβιστές κατέληξε να καθοδηγεί παραστρατιωτικές μονάδες στο πλευρό του βουλγαρικού στρατού (για να σκοτωθεί σε σύγκρουση με αντίστοιχες ελληνικές συμμορίες το 1913), ενώ άλλοι, όπως ο Σαντάνσκυ προτίμησαν να συνεργαστούν με τους Νεότουρκους, με την ελπίδα ότι θα μπορούσαν να εργαστούν για τον εκδημοκρατισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Οι ελπίδες αυτές διαψεύστηκαν και οι Βαλκανικοί Πόλεμοι, ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος και κυρίως οι ανταλλαγές πληθυσμών άλλαξαν για πάντα το πληθυσμιακό τοπίο της Μακεδονίας.

Η ΕΜΕΟ διασπασμένη και με τα περισσότερα ιδρυτικά στελέχη της να έχουν χαθεί, μετατράπηκε σε μία άκρως αντιδραστική οργάνωση, ένα κράτος εν κράτει στο βουλγάρικο τμήμα της Μακεδονίας, αυτό του Πίριν. Ήταν τέτοια δε η ισχύς της, που στις αρχές της δεκαετίας του ’20, η Βαλκανική Κομμουνιστική Ομοσπονδία θα αναγκαστεί να την συμπεριλάβει στους επαναστατικούς σχεδιασμούς της για τα Βαλκάνια, προκαλώντας μία κίνηση ντόμινο που επηρέασε καταλυτικά και την εξέλιξη του ελληνικού εργατικού κινήματος και του ΚΚΕ.[24]

Ακόμα και μία τόσο συνοπτική επισκόπηση όσο η παρούσα, δείχνει πως αν μη τι άλλο, η υπόθεση που θέλει τις αυτονομιστικές κινήσεις της Μακεδονίας των τελών του 19ου αιώνα, να είναι πλήρως εξαρτώμενες από τη Σόφια και το βουλγαρικό κράτος, δεν είναι τόσο στέρεα όσο παρουσιάζεται. Ο χαρακτηρισμός «Μακεδόνας», εμφανίζεται ξανά και ξανά σε ημερολόγια, αυτοβιογραφίες και επιστολές και παρά το γεγονός πως πράγματι για τους περισσότερους ανθρώπους της εποχής δεν ανταποκρίνονταν σε κάποιον ξεχωριστό εθνικό προσδιορισμό, δείχνει πως για πολλούς από αυτούς **το όραμα μίας Μακεδονίας αυτόνομης και πολυπολιτισμικής δεν ήταν ένα τρικ για την προσέλκυση υποστηρικτών αλλά ένα ειλικρινές πρόταγμα.**

Είναι αν μη τι άλλο προσβλητικό, να αγνοούμε με τόσο επιδεικτικό τρόπο αυτή την τοποθέτηση μίας σειράς ανθρώπων που πέραν όλων των άλλων, υπήρξαν και σκαπανείς κοινωνικών ιδεών σε αυτή τη γωνιά της Ευρώπης, στα πλαίσια της θεοκρατικής Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Εξίσου προσβλητικό είναι, όταν τοποθετήσεις για κατασκευασμένα έθνη (ωσάν να υπάρχουν μη κατασκευασμένα) προέρχονται από «προοδευτικούς» πολιτικούς χώρους, που έβλεπαν στα αλαλάζοντα πλήθη των μακεδονομάχων των συλλαλητηρίων «μαχόμενο λαό». Για αυτούς και μόνο, αντί επιλόγου, παραθέτουμε τις τελευταίες αράδες που σημείωσε ένας από τους «κατασκευασμένης εθνότητας» Μακεδόνας, στιγμές πριν αυτοκτονήσει, όντας περικυκλωμένος από καταδιωκτικό απόσπασμα:

*«..Να ξέρετε, σύντροφοι, πως και χωρίς εμάς δεν πρέπει καθόλου να χάνετε το κουράγιο σας. Μη φοβάστε, κάποια μέρα θα τελειώσουν όλα αυτά και θα λάμψει η λευτεριά, η ισότητα και η αδελφοσύνη. Κουράγιο και μόνο κουράγιο! Άλλοι χάνονται τυχαία, άλλοι πεθαίνουν από πυρετό και άλλες αρρώστιες, εμείς πάλι οι ομοϊδεάτες σύντροφοι πεθαίνουμε σε μάχη με τους τυράννους του λαού. Αντίο Μακεδονία, αντίο σύντροφοι, αντίο γονείς και συγγενείς. Ζήτω η επανάσταση, η ελευθερία, η ισότητα και η αδελφοσύνη. Κάτω η τυραννία, κάτω η σκλαβιά..»****[25]***

_____-

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

[1] Εσωτερική Μακεδονοαδριανουπολίτικη Επαναστατική Οργάνωση.

Η οργάνωση υιοθέτησε την ονομασία στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Η γεωγραφική περιοχή που ονομάζουμε σήμερα Μακεδονία ήταν οργανωμένη διοικητικά στα Βιλαέτια της Θεσσαλονίκης, του Μοναστηρίου και του Κοσσυφοπεδίου. Το Βιλαέτι της Αδριανούπολης περιελάμβανε τη σημερινή ανατολική και δυτική Θράκη.

[2] «..*Είναι ωστόσο το θέμα αυτό ελάχιστα μελετημένο από την ελληνική πλευρά, κυρίως παρέμενε άγνωστη η Εσωτερική Μακεδονοαδριανουπολίτικη Επαναστατική Οργάνωση (Ε.Μ.Ε.Ο.), ο*

βασικότερος και μαχητικότερος φορέας των βουλγαρικών συμφερόντων στην Μακεδονία, δραστήριος, με τον ένα ή άλλο τρόπο, ως και τις παραμονές του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου.(…) Είναι περίοδος σκληρής βουλγαρικής προπαγάνδας, συστηματικής προεργασίας σε ιδεολογικό αλλά και τον τομέα εξοπλισμού και δράσης στην οργάνωση..» Το παραπάνω αποτελεί απόσπασμα από την σύνοψη της μεταπτυχιακής εργασίας της Άννας Παναγιωτοπούλου, *Από την Θεσσαλονίκη στο Κρούσοβο. Ιδεολογία, Οργάνωση, και δράση της Ε.Μ.Ε.Ο. (1893-1903),* η οποία εκπονήθηκε στο Α.Π.Θ. το 1993. Παρά το γεγονός ότι παρέμεινε αδημοσίευτη αξιοποιείται συνεχώς σαν πηγή από διάφορες ελληνόψυχες διαδικτυακές σελίδες. Στον παρακάτω σύνδεσμο υπάρχουν πλην της σύνοψης αυτής, παρόμοιες εργασίες με άξονα την αποδόμηση της ύπαρξης μακεδονικής εθνικής ταυτότητας: www.imma.edu.gr

[3] Φάκελος 31, Αρχείο Ίωνος Δραγούμη, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη

[4] Γιώργος Μαργαρίτης, *Και οι «άλλοι» έχουν ιστορία,* άρθρο στο περιοδικό «Ο Πολίτης», τεύχος 121, Μάρτιος 1993, σ. 23

[5] Λέον Τρότσκι, *Τα Βαλκάνια και οι Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-1913*, Αθήνα 1993, Εκδόσεις Θεμέλιο, σ. 281, Συνέντευξη του ηγετικού στελέχους της ΕΜΕΟ, Κρίστο Μάτωφ στον Λέον Τρότσκι, στις 22/10/1912.

[6] Γιώργος Μαργαρίτης, όπου παραπάνω, σ. 23

[7]Βασίλης Τσακαλάρωφ, *Το ημερολόγιο του Ίλιντεν,* Αθήνα 2010, Εκδόσεις Πετσίβα, από την εισαγωγή του Γιώργου Πετσίβα, σ. ιε

[8] Γιώργος Μαργαρίτης, σ. 23

[9] Douglas Dakin, *The Greek Struggle in Macedonia 1897 – 1913*, Θεσσαλονίκη 1993, Εταιρία Μακεδονικών Σπουδών, σ. 53

[10] Η διαδικασία προσχώρησης ενός οικισμού στην Εξαρχία θεωρητικά ήταν ζήτημα επιλογής των κατοίκων. Στην πράξη τα πράγματα ήταν αρκετά διαφορετικά με αποτέλεσμα περιστατικά

όπως το παρακάτω, ιδιαίτερα ενδεικτικά της κατάστασης που επικρατούσε στην Μακεδονία. Γράφει λοιπόν ο Δραγούμης το 1903: *«..Έτυχε να ζητήσει ο (Πατριαρχικός) Μητροπολίτης Σερρών την επιχορήγησιν αυτού από χωρικών χωρίου άρτι προσέλθοντος εις την ορθοδοξίαν, ούτε δ' απεκρίναντο ότι είχον ήδη πληρώσει ταύτην εις αυτόν. Και τω όντι είχον ήδη πληρώσει ταύτην, ουχί όμως εις αυτόν αλλ' εις τους προκρίτους του χωρίου ειπόντας αυτοίς, κατά την συνήθειαν, ότι είχε ζητήσει ταύτην ο Μητροπολίτης. Οι χωρικοί ούτοι ουδέποτε, φαίνεται, είχον μάθει ούτε ότι είχον γίνει σχισματικοί, ούτε ότι είχον μείνει σχισματικοί, ούδ' ότι είχον προσέλθει πάλιν εις την ορθοδοξίαν, τις οίδε δε πως εξεμεταλλεύοντο αυτούς οι πρόκριτοι του χωρίου αυτών. Οι χωρικοί ούτοι ήσαν και απηλλαγμένοι του κόπου της μεταπηδήσεως, τοσούτον η θρησκευτική αυτών συνείδησις ήτο προηγμένη. Περί δε εθνικής συνειδήσεως ούδε λόγος δύναται να γίνει..»* Φάκελος 31, Αρχείο Ίωνος Δραγούμη, Γεννάδειος Βιβλιοθήκη

[11] Τάσος Κωστόπουλος, *Πόλεμος και Εθνοκάθαρση – Η ξεχασμένη πλευρά μίας δεκαετούς εθνικής εξόρμησης 1912-1922*, Αθήνα 2007, Εκδόσεις Βιβλιόραμα, σ.σ. 55-56

[12] Βραχύβιο μόρφωμα στην ομώνυμη πόλη που προήλθε από την εξέγερση του Ίλιντεν το 1903.

[13] Βασίλης Τσακαλάρωφ, *Το ημερολόγιο του Ίλιντεν*, Παράρτημα 38ο, «Η διακήρυξη του Κρουσόβου», σ.σ. 494-496

[14] Γιώργος Μαργαρίτης, σ. 24

[15] Douglas Dakin, *The Greek Struggle in Macedonia 1897 – 1913*, Θεσσαλονίκη 1993, Εταιρία Μακεδονικών Σπουδών, σ.σ. 48-49

[16] Douglas Dakin, *The Greek Struggle in Macedonia 1897 – 1913*, σ.σ. 48-52

[17] Douglas Dakin, σ. 51

[18] Γιώργος Μαργαρίτης, σ. 24

[19] Βασίλης Τσακαλάρωφ, από την εισαγωγή του Γιώργου Πετσίβα, σ.σ. ια-ιβ.

[20] Βασίλης Τσακαλάρωφ, σ. 182

[21] Βασίλης Τσακαλάρωφ, Παράρτημα 14ο, σ. 438

[22] Γιώργος Μαργαρίτης, σ. 24

[23] Λέον Τρότσκι, *Τα Βαλκάνια και οι Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912-1913*, σ. 282

[24] Πιο αναλυτικά βλ. Αλέξανδρος Δάγκας – Γιώργος Λεοντιάδης, *Κόμιντερν και Μακεδονικό Ζήτημα: Το ελληνικό παρασκήνιο, 1924,* Θεσσαλονίκη 2008, Εκδόσεις Επίκεντρο

[25] Βασίλης Τσακαλάρωφ, σ. 142

Συνέντευξη Kristin Ross: Ο Μάης του ‘68 πέρα από τις Επετείους και τις Μνήμες

Συνέντευξη: **Yavor Tarinski**
Μετάφραση-Εισαγωγικό σημείωμα: **Ιωάννα Μαραβελίδη**
Η συνέντευξη στα αγγλικά **ΕΔΩ**

Η Kristin Ross έδωσε συνέντευξη για το Περιοδικό Βαβυλωνία, ανιχνεύοντας τα νοήματα και τη σημασία του Μάη του ‘68, μισόν αιώνα ακριβώς μετά το ξέσπασμά του. Μπορούν οι σημερινές κοινωνίες να πιάσουν το νήμα από εκεί ακριβώς που το άφησε εκείνος ο μακρινός Μάης; Ένας Μάης που έμελλε να γραφτεί

ανεξίτηλα στην παγκόσμια ιστορία των κοινωνικών κινημάτων και που αποτελεί ως τις μέρες μας σημείο διαμάχης και διαφορετικών ερμηνειών μεταξύ κομματιών της Αριστεράς και της Αντιεξουσίας. Σε έναν άλλον Μάη, τον φετινό αυτή τη φορά, στο B-FEST, έχουμε τη μεγάλη χαρά να συνεχίσουμε δια ζώσης τον πολύ ενδιαφέροντα διάλογο που ανοίξαμε με την Kristin Ross καθώς η ίδια παρευρίσκεται στην Αθήνα, μεταξύ των ομιλητών του φεστιβάλ.

Η Kristin Ross είναι Αμερικανίδα, καθηγήτρια στο Παν/μιο της Νέας Υόρκης, επηρεασμένη σε μεγάλο βαθμό από τη Γαλλική Φιλοσοφική Σχολή. Ασχολείται εδώ και δεκαετίες με τα κοινωνικά κινήματα και τις αστικές εξεγέρσεις στη Γαλλία. Είναι συγγραφέας πολλών βιβλίων μεταξύ των οποίων τα: “May ’68 and Its Afterlives”, “Communal Luxury: The Political Imaginary of the Paris Commune” και “The Emergence of Social Space: Rimbaud and the Paris Commune”.

Yavor Tarinski: Φέτος συμπληρώνονται 50 χρόνια από τον εξεγερτικό Μάη του ’68, όταν η νεολαία του Παρισιού βγήκε στους δρόμους, αμφισβητώντας τις κυρίαρχες κοινωνικές ιεραρχίες και τους καθιερωμένους μύθους. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, η σχέση που μπορεί να έχει αυτή η ημερομηνία με εμάς σήμερα;

Kristin Ross: Οι κατηγορίες που χρησιμοποιούνται συχνά, όπως η «παρισινή νεολαία» ή ακόμα και ο «Μάης του ‘68», αποτελούν επί της ουσίας κάποιες αφηγήσεις, τις οποίες προσπάθησα να αμφισβητήσω και να αποδομήσω στο βιβλίο μου *Ο Μάης του ’68 και οι Μετέπειτα Ζωές του (May ’68 and Its Afterlives).* Ίσως η συνεχιζόμενη χρήση αυτών των όρων να αποτυπώνει και την επιμονή για συγκεκριμένα σχήματα λόγου και εικόνες που εξυπηρετούν στην αντίληψη του κοντινού μας παρελθόντος. Δεν αντιλαμβάνομαι τη «νεολαία» ως το *per se* πολιτικό υποκείμενο του ’68, δεν βλέπω τα γεγονότα ως αυτά να έλαβαν χώρα βασικά στη γαλλική πρωτεύουσα· ακόμη και το σύνολο των πολιτικών εξεγέρσεων και των κοινωνικών αναταραχών παγκοσμίως, στο οποίο αναφερόμαστε όταν μιλάμε για το «’68», δεν περιοριζόταν μόνο στον μήνα Μάιο.

Επομένως, αν αυτό που ονομάζουμε «Μάης του ’68» φέρει οποιαδήποτε σχέση με εμάς σήμερα, τότε θα πρέπει να την ανιχνεύσουμε έξω από τα όρια της ερώτησης που μου θέσατε, κάτι που θα προσπαθήσω να κάνω και στην ομιλία μου στο B-fest: στη δυτική Γαλλία ίσως ή και στα περίχωρα του Τόκιο· στους καρπούς αναπάντεχων συναντήσεων πολύ διαφορετικών ειδών ανθρώπων –εργαζομένων και αγροτών, λόγου χάρη, ή Γάλλων φοιτητών και Αλγερινών μεταναστών– και στην πολιτική υποκειμενοποίηση που πυροδοτείται από αυτή τη συμπλοκή· στους σπουδαίους «περατεταμένους αγώνες», όπως αυτούς του Λαρζάκ και του εργοστασίου της LIP στη Γαλλία που διαπέρασαν τη μακρά δεκαετία του ’60 (μία πολιτική ακολουθία που εκτείνεται κατά τη γνώμη μου από τα τέλη του ’50 ως τα μέσα του ’70) και αποκτά επομένως μία διάρκεια πολύ μεγαλύτερη από τον μήνα Μάιο.

Υ.Τ.: Η περίοδος αυτή έχει θεωρηθεί από πολλούς ως καθοριστική στην εξέλιξη του επαναστατικού λέγειν και πράττειν. Από τη μία, διέψευσε την ιδέα ενός προκαθορισμένου επαναστατικού υποκειμένου, ήτοι την εργατική τάξη, ενώ από την άλλη αμφισβήτησε τα προνόμια και την ηγεσία των «πεφωτισμένων ειδικών» της επανάστασης, αντιπαραβάλλοντας ριζοσπαστικές μορφές άμεσης δημοκρατίας. Παρ’όλα αυτά, κάποιες φωνές της Αριστεράς είδαν ακριβώς αυτή τη δημοκρατική αποκέντρωση ως το βασικό αίτιο για την αποτυχία της εξέγερσης, αφού κράτησε μακριά τα κοινωνικά κινήματα της εποχής από την κατάληψη της κρατικής εξουσίας. Εσείς από την άλλη, φαίνεται πως διαφωνείτε με μία τέτοια αφήγηση. Τι ήταν τελικά αυτό που έκανε τα εξεγερτικά γεγονότα του Μάη του ’68 να αποτύχουν στην προσπάθειά τους να μετασχηματίσουν ριζικά την κοινωνία, αν δεχτούμε ότι «απέτυχαν»;

K.R.: Προσπαθώ να μην βάζω ποτέ τον εαυτό μου στη θέση του να «μετρήσει» την επιτυχία ή την αποτυχία μίας εξέγερσης ή ενός κοινωνικού κινήματος. Πιστεύω πως η λογική της αποτυχίας ή της επίτευξης μας απομακρύνει από τη μελέτη των παρελθοντικών κινημάτων και πως αποτελεί μία υπερβολικά επίμονη λογική. Θα

δώσω ένα παράδειγμα: 2 χρόνια πριν, είχα μία συζήτηση με τον Αλαίν Μπαντιού, κατά τη διάρκεια της οποίας, ο ίδιος επέμενε για την αποτυχία της Παρισινής Κομμούνας. Μπήκα στον πειρασμό να τον ρωτήσω πώς θα έμοιαζε, κατά τη γνώμη του, μία επιτυχημένη Κομμούνα της εποχής εκείνης! Μου φαίνεται πάντα πολύ δύσκολο να ξεχωρίζω τι θεωρείται επιτυχημένο και τι αποτυχημένο. Υπάρχει μία αγγλική έκφραση: *Πόσα χελιδόνια φέρνουν το καλοκαίρι;*

Τα συμβάντα που με έχουν απασχολήσει –ο Μάης του ’68 και η Παρισινή Κομμούνα– είναι ο παράδεισος αυτών που εγώ αποκαλώ «ενοχλητικούς συνοδηγούς», αυτών δηλαδή των –μετά τα γεγονότα ειδικών– που παρερμηνεύουν τους ιστορικούς πρωταγωνιστές και φτιάχνουν έναν κατάλογο των λαθών τους. Γιατί οι κομμουνάροι δεν κατευθύνθηκαν στις Βερσαλλίες; Γιατί δεν οργανώθηκαν καλύτερα στρατιωτικά; Γιατί σπατάλησαν τον πολύτιμό τους χρόνο, καυγαβίζοντας στο Δημαρχείο του Παρισιού, το Οτέλ ντε Βιλ (υποθέτωντας, βεβαίως, πως γνώριζαν το επικείμενο τέλος που καθιστούσε τον χρόνο τους τόσο πολύτιμο); Γιατί δεν άρπαξαν τα χρήματα από την τράπεζα; Γιατί οι Γάλλοι εργάτες σταμάτησαν την απεργία τους, κατά τη διάρκεια του ’68;

Φαντάζει απίστευτη αυτή η ακλόνητη επιθυμία του είτε να δώσουμε ένα μάθημα στο παρελθόν, είτε να πάρουμε ένα μάθημα από τις παρελθοντικές «αποτυχίες» (που καταλήγει στο ίδιο πράγμα). Με τον Μπαντιού, προσπάθησα με αρκετούς τρόπους να αποφύγω το παιδαγωγικό παράδειγμα που υιοθετούσε ως προς το παρελθόν. Μίλησα για το πώς επιτεύχθηκε μία πραγματική αίσθηση απελευθέρωσης και δικτύου αλληλεγγύης για όσους έζησαν την Κομμούνα. Μίλησα για τις ιδέες που εκφράστηκαν, και μένει να τις αναλογιστούμε, ακριβώς από την ίδια τη δημιουργική φύση του συμβάντος. (Φυσικά οι δύο αυτές παρατηρήσεις ισχύουν και για το ’68). Παρ’ όλα αυτά, το Médiapart, το μέσο που φιλοξένησε τη συζήτησή μας, κυκλοφόρησε τελικώς τη συνέντευξη με τίτλο «Τα μαθήματα της Κομμούνας»!

Αυτό που φαίνεται είναι, νομίζω, το πόσο πολύ η προοδευτική σκέψη της χειραφέτησης λειτουργεί ακόμη σαν να υπάρχουν

κάποιοι κοινοί προσυμφωνημένοι στόχοι, που μένουν να επιτευχθούν, και σαν να μπορούν αυτοί οι στόχοι να οριστούν επακριβώς και να εκτιμηθούν αντικειμενικά ως επιτυχημένοι ή αποτυχημένοι, σύμφωνα με τετριμμένες νόρμες ή κριτήρια του 2018. Νομίζω πως οι άνθρωποι απολαμβάνουν να βρίσκονται στη θέση του να καταδεικνύουν μετά από ένα γεγονός τι ήταν δυνατό, αδύνατο, πρόωρο, καθυστερημένο, ξεπερασμένο ή μη ρεαλιστικό στην κάθε χρονική στιγμή. Αυτό όμως που χάνεται, όταν κάποιος υιοθετεί μια τέτοια στάση, είναι κάθε αίσθηση **πειραματικής διάστασης της πολιτικής**.

Για να καταφέρω να αφουγκραστώ την Κομμούνα ή αυτά που έλαβαν χώρα σε αρκετά μέρη το ’68, ως εργαστήρια πολιτικής εφευρετικότητας, και να δω τις δυνατότητες που τέθηκαν σε κίνηση, όταν καθημερινοί άνθρωποι εργάστηκαν από κοινού για να διαχειριστούν τις κοινές τους υποθέσεις, χρειάστηκε να αποδεσμευτώ εντελώς από κάθε ίχνος αυτού του είδους της λογικής του «ισολογισμού», την οποία περιγράφω.

Υ.Τ.: Στο βιβλίο σας *Ο Μάης του ’68 και οι Μετέπειτα Ζωές του*, αναφέρετε πως οι ανώνυμοι αγωνιστές, που δραστηριοποιούνταν στην καθημερινή και από τα κάτω πολιτική των γειτονιών, αντικαταστάθηκαν στην «επίσημη» μνήμη από τους αρχηγούς και τους εκπροσώπους που εμφανίστηκαν αργότερα. Ένα παρόμοιο μοτίβο παρατηρείτε και σε μία άλλη επαναστατική στιγμή στο βιβλίο σας *Η Κοινοτική Πολυτέλεια: Το Πολιτικό Φαντασιακό της Παρισινής Κομμούνας (Communal Luxury: The Political Imaginary of the Paris Commune)*. Γιατί συμβαίνει αυτό και πώς θα μπορούσαν οι καταπιεσμένοι να ξαναδιεκδικήσουν την ιστορία τους;

K.R.: Γράφω το κάθε βιβλίο μου προκειμένου αυτό να παρέμβει σε συγκεκριμένες καταστάσεις. Στα τέλη της δεκαετίας του ’90, άρχισα να σκέφτομαι το ’68 και τον τρόπο με τον οποίο αυτό μνημονεύται, συζητιέται, ευτελίζεται και ξεχνιέται με τα χρόνια. Η αιτία του έντονου ενδιαφέροντός μου τότε, με αυτό το ερώτημα, δεν είχε να κάνει σε τίποτα με μία επέτειο ή ακόμη μία τεχνητή ημέρα μνήμης.

Αντιθέτως, αυτό που με παρακίνησε ήταν ο τρόπος με τον οποίο οι **εργατικές απεργίες του 1995 στη Γαλλία**, που ακολουθήθηκαν από τις πορείες κατά της παγκοσμιοποίησης στο Σιάτλ και τη Γένοβα, ενέπνευσαν νέες εκδηλώσεις πολιτικής έκφρασης στη Γαλλία και αλλού, και νέες μορφές ενός σθεναρού αντικαπιταλισμού, μετά από τη μακρά αδράνεια του ’80. Ήταν αυτό το αναζωογονητικό πολιτικό μομέντουμ που με οδήγησε στη συγγραφή της ιστορίας μου για τις *μετέπειτα ζωές* του Μάη. Τα εργατικά κινήματα είχαν απομακρύνει ένα αίσθημα λήθης, αν όχι ασημαντότητας, που είχε παγιωθεί για την περίοδο γύρω από το ’68, και ένιωσα την ανάγκη να δείξω τον τρόπο με τον οποίο τα γεγονότα, όσα δηλαδή συνέβησαν συγκεκριμένα σε ένα εκπληκτικά ευρύ φάσμα καθημερινών ανθρώπων σε όλη τη Γαλλία, δεν είχαν απλά αποτραβηχτεί από τη δημόσια προβολή αλλά στην πραγματικότητα είχαν ενεργώς ‘εξαφανιστεί’ πίσω από τείχη μεγαλόπρεπων αφηρημένων εννοιών, ξεπερασμένων κλισέ και αστήριχτων επικλήσεων. Η επανεμφάνιση του εργατικού κινήματος το ’90 ταρακούνησε την ασάφεια γύρω από το ’60, που πήγαζε από όλες τις εικόνες και εκφράσεις που είχαν τεθεί στη Γαλλία και αλλού από έναν συνδυασμό δυνάμεων -τα μίντια, τον θεσμό του εορτασμού της επετείου και τους πρώην αριστεριστές (*gauchistes*) που ‘μεταλλάχθηκαν’ σύμφωνα με τις επιταγές της αγοράς.

Εκείνη την περίοδο, λίγα μόνο πρόσωπα -όπως ο Bernard Henri-Levy, ο Andre Glucksmann, ο Bernard Kouchner, ο Daniel Cohn-Bendit και ο Alain Finkielkraut- ήταν ορατά και μόνο οι φωνές τους ακούγονταν στον αέρα, εξιστορώντας αυτό που θεωρούνταν ως η επίσημη γνώμη του κινήματος. Αυτοί οι αυτοανακηρυγμένοι και αναγορευμένοι από τα μίντια εκπρόσωποι (έχουμε αντίστοιχους και στις Η.Π.Α.), εκ των οποίων όλοι θα μπορούσαν να αποποιηθούν ξανά και ξανά με το παραμικρό τα νεανικά τους λάθη, είναι αυτοί που στο βιβλίο μου αποκαλώ ως «λειτουργούς της επίσημης μνήμης».

Οι εργατικές απεργίες του χειμώνα του 1995, δεν κατάφεραν μόνο να αναγκάσουν την κυβέρνηση σε υποχώρηση στο θέμα των αλλαγών

των συντάξεων για τους δημόσιους υπαλλήλους αλλά και απέσπασαν τον έλεγχο της μνήμης του ’68 από τους επίσημους εκπροσώπους, υπενθυμίζοντας στους ανθρώπους κάτι που όλες οι συνδυασμένες δυνάμεις της λήθης, συμπεριλαμβανομένης και αυτής που παρατηρούμε σήμερα ως ένα είδος *αμερικανοποίησης* της μνήμης του γαλλικού Μάη, φρόντισαν να τους κάνουν να ξεχάσουν: ότι **ο Μάης του ’68 αποτέλεσε το μεγαλύτερο και μαζικότερο κίνημα στη σύγχρονη γαλλική ιστορία, η πιο σημαντική απεργία στην ιστορία του γαλλικού εργατικού κινήματος και η μόνη «γενικευμένη» εξέγερση που βίωσαν οι δυτικές, υπεραναπτυγμένες χώρες από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά.**

Σε κάθε μαζικό πολιτικό κίνημα από τα Αριστερά, υπάρχει πάντα ο κίνδυνος του να συμβεί αυτό που αποκαλώ «προσωποποίηση» -η διαδικασία αυτή όπου οι άνθρωποι που εμπλέκονται σε ένα οριζόντιο κοινωνικό κίνημα μαζικής κλίμακας χωρίς αρχηγούς, επιτρέπουν στις δυνάμεις της τάξης ή στα μίντια να περιορίσουν την «αντιπροσώπευση του κινήματος» και την αναφορά του σε αυτό, σε λίγες μόνο κεντρικές προσωπικότητες. Αυτή, όμως, η **μονοπώληση της μνήμης** ενός συμβάντος από επίσημους εκπροσώπους δεν συνέβη στην πραγματικότητα τόσο πολύ στην Κομμούνα, όσο το ’68. Μετά από ό,τι συνέβη, πολλοί κομμουνάροι έπεσαν νεκροί στο τέλος της «Ματωμένης Εβδομάδας», οι επιζώντες διασκορπίστηκαν στην Ευρώπη, ακόμα και στις Η.Π.Α.. Παρ’όλη τη λογοκρισία από την πλευρά της γαλλικής κυβέρνησης, οι επιζώντες μπορούσαν να δημοσιεύσουν τα απομνημονεύματα και τις καταγραφές τους, κυρίως στην Ελβετία.

Οι ιστορικοί που γράφουν στον απόηχο της Κομμούνας τείνουν, φυσικά, να εστιάζουν την προσοχή τους στις ίδιες προσωπικότητες: για παράδειγμα στην Louise Michel ή στον Gustave Courbet. Στη σκέψη μου για τις ιστορικές διεργασίες, βρίσκω πως είναι πάντα ενδιαφέρον να τοποθετώ αυτού του είδους τους άνδρες και γυναίκες, που «ηγούνται», σε δεύτερο πλάνο -ακόμη κι αν είναι μόνο για να δούμε το τι καθίσταται πλέον ορατό.

Υ.Τ.: Στο βιβλίο σας *Η Ανάδυση του Κοινωνικού Χώρου: Ο Ρεμπώ*

και η Παρισινή Κομμούνα (The Emergence of Social Space: Rimbaud and the Paris Commune) **περιγράφετε πως η Κομμούνα δεν αποτέλεσε μόνο έναν ξεσηκωμό ενάντια στις πράξεις της Δεύτερης Γαλλικής Αυτοκρατορίας αλλά, ίσως πάνω απ' όλα, μία εξέγερση ενάντια στις βαθιές μορφές της κοινωνικής οργάνωσης. Για παράδειγμα, ένα στοιχείο που δείχνει να είναι κοινό στην Παρισινή Κομμούνα και στον Μάη του '68 είναι η σφοδρή επιθυμία των από τα κάτω για τη διάλυση των γραφειοκρατικά επιβαλλόμενων κοινωνικών ρόλων και ταυτοτήτων. Μπορούμε να σκιαγραφήσουμε τέτοιες και άλλες ομοιότητες μεταξύ των δύο αυτών αστικών επαναστατικών εμπειριών;**

K.R.: Ναι, πιστεύω πως οι βαθιές μορφές της κοινωνικής οργάνωσης δέχτηκαν επίθεση και στις δύο αυτές στιγμές. Καλλιτέχνες και τεχνίτες στην Κομμούνα κατάφεραν να διαλύσουν, στη ρίζα της, την κεντρική ιεραρχία της καλλιτεχνικής παραγωγής του 19ου αιώνα -την ιεραρχία που προσέφερε στους «καλύτερους» των καλλιτεχνών (γλύπτες και ζωγράφους) τεράστια οικονομικά προνόμια, κύρος και ασφάλεια ως προς τους καλλιτέχνες της διακόσμησης, τους τεχνίτες και τους μάστορες. Και απ΄την άλλη, το '68 μπορεί κι αυτό να ειδωθεί ως μία μαζική κρίση του φονξιοναλισμού -οι φοιτητές δεν λειτουργούν πια ως φοιτητές, οι αγρότες σταματούν να καλλιεργούν και οι εργάτες σταματούν να δουλεύουν.

Υπάρχει μία ωραία φράση του Maurice Blanchot, μεταξύ άλλων, που συνοψίζει την κατάσταση με αρκετή ακρίβεια. Η ιδιαίτερη δύναμη του Μάη, έγραψε, προήλθε από το γεγονός ότι «σε αυτή την επονομαζόμενη φοιτητική δράση, οι φοιτητές δεν έδρασαν ποτέ ως φοιτητές αλλά ως φανερωτές μιας ολικής κρίσης, ως αγγελιοφόροι μιας δύναμης της ρήξης που έθεσε υπό ερώτηση το καθεστώς, το Κράτος, την κοινωνία». Το ίδιο μπορεί να λεχθεί και για τους αγρότες της εποχής -έδρασαν ως αγρότες αλλά και ως πολλά παραπάνω απ' ό,τι μόνο ως αγρότες· σκεφτόντουσαν την κατάστασή τους και το ερώτημα της γεωργίας με τρόπο **πολιτικό**, όχι απλά κοινωνιολογικό.

Υ.Τ.: Το 1988, γράψατε πως αν δεν επιτρέπεται στους εργάτες να μεταβάλλουν τον χώρο και χρόνο που τους αντιστοιχεί, τότε η επανάσταση δεν συνίσταται στην αλλαγή της νομικής μορφής που κατανέμει τον χώρο και τον χρόνο, αλλά στο να μεταβληθεί συνολικά η ίδια η φύση του χώρου και του χρόνου. Τέτοια χαρακτηριστικά παρατηρήθηκαν και στον Μάη του ’68 και στην Κομμούνα. Βλέπετε να υπάρχουν παρόμοιες επαναστατικές προοπτικές στη σύγχρονη εποχή όπου η πολιτική απάθεια, ο άκριτος καταναλωτισμός και ο γενικευμένος κυνισμός φαίνεται να κυριαρχούν;

K.R.: Ο Μάης του ’68 δεν έχει, κατά τη γνώμη μου, κανένα ενδιαφέρον παραμόνο εάν μπορεί να σχηματοποιήσει το υπάρχον και να ρίξει φως στην τρέχουσα κατάσταση. Αν δεν το κάνει αυτό, τότε θα έχουμε δίκιο να τον στείλουμε στον κάδο των αχρήστων. Όπως τοποθετήθηκαν και μία ομάδα ριζοσπαστών ιστορικών στον απόηχο του ’68, «Σκέψου το παρελθόν πολιτικά για να σκεφτείς το παρόν ιστορικά». Το μήνυμά τους ήταν μια διττή επίθεση. Πρώτον: σκέψου το παρόν ως σύγκρουση αλλά και ως κάτι που μπορεί να αλλάξει. Δεύτερον: η ιστορία είναι ένα πολύ σημαντικό ζήτημα, για να αφεθεί στους ιστορικούς.

Κάθε ανάλυση ενός ιστορικού γεγονότος, και ειδικά της περιόδου του ’60, εκφράζει και μία κριτική της τωρινής κατάστασης. Όταν ερχόμαστε αντιμέτωποι με μία προσπάθεια του να ερμηνεύσουμε τη δεκαετία του ’60, θα πρέπει να αναρωτιόμαστε τι είναι αυτό που διεκδικείται στο παρόν, ποιο είναι αυτό που θέλουμε να υπερασπιστούμε σήμερα. Αυτές είναι οι ερωτήσεις, με τις οποίες σκοπεύω να ασχοληθώ στην ομιλία μου στην Αθήνα.

*Η παρούσα συνέντευξη δημοσιεύεται στο καινούργιο τεύχος της Βαβυλωνίας #20.

Αποτύπωμα vs DNA

Νώντας Σκυφτούλης

Η φιλοσοφία της Αντιτρομοκρατικής -η οποία αποτυπωνόταν στο παρελθόν και εγγράφως στα διαβιβαστικά, αλλά και που τώρα διατυπώνεται εμμέσως προκειμένου να εσωτερικευθούν οι προτροπές της από τους δικαστές και να εφαρμόσουν τον 187[Α], πάνω στην αστυνομική και δικαστική θεμελίωση μιας πολιτικής σκευωρίας εφαρμογής του τρομονόμου- συγκροτείται με βάση την ΟΡΓΑΝΩΣΗ, ΤΟ ΔΑΚΤΥΛΙΚΟ ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ Ή ΤΟ DNA και τον ΜΑΡΤΥΡΑ. Όταν ένα από αυτά σπάσει, διαλύεται η πλεκτάνη και σε εκείνο το σημείο χάνεται η ψυχραιμία από τους δικαστές, οι οποίοι προκειμένου να τιμωρήσουν καταφεύγουν στο αβάσιμο και ανόητο περιεχόμενο των αποφάσεων. Αυτό έγινε και στην περίπτωση του Θεοφίλου αλλά και της Ηριάννας με ιδιαίτερα απροσχημάτιστο τρόπο.

Αναφέρω από το παρελθόν 3 περιστατικά δικαστικού αδιεξόδου της φιλοσοφίας της Αντιτρομοκρατικής, τα οποία αναίρεσαν το συλλογιστικό φαντασιακό της:

1. ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ (Καλογρέζα-Μπουκουβάλας, 1987). Στη συμπλοκή της Καλογρέζας εκτελέστηκε ο Μιχάλης Πρέκας και συνελήφθησαν ο Χριστόφορος Μαρίνος και ο Κλέαρχος Σμυρναίος εκεί. Παράλληλα, αλλά όχι ταυτόχρονα, συλλαμβάνεται ο Μάκης Μπουκουβάλας σαν έτοιμος από καιρό για ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ του, που βρέθηκε στη πόρτα της γιάφκας Καλαμά (Τσουτσουβή).

Η Αντιτρομοκρατική διά του διαβιβαστικού αλλά και διά των στελεχών της αστυνομίας στο Δικαστήριο προσπάθησε να θεμελιώσει «τρομοκρατική ομάδα» εντάσσοντας και τους τρείς στην Αντικρατική Πάλη παρ’όλο που κανένας δεν είχε καμιά σχέση με τη συγκεκριμένη οργάνωση και αυτό επιβεβαιώθηκε πλέον με τα χρόνια που πέρασαν. Στο δικαστήριο αποκαλύφθηκε η χονδροειδής πλεκτάνη αλλά έμεινε το ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ στον Μάκη το οποίο προσπαθούσαμε σαν κίνημα αλληλεγγύης να αποκρούσουμε και

μιλάγαμε για μεταφορά αποτυπώματος. Τελικά το δικαστήριο δέχτηκε την ύπαρξη αποτυπώματος στην εξώπορτα της γιάφκας αλλά απέρριψε τα συνοδευτικά παραβατικά που υπήρχαν μέσα στη γιάφκα. Το ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ στην προκειμένη περίπτωση, σαν αποδεικτικό στοιχείο, δεν ήταν αρκετό να συγκροτήσει συμμετοχή σε ΟΜΑΔΑ και αυτό το συμπέρασμα έγινε δικαστική απόφαση, δηλαδή νόμος. Η ΟΜΑΔΑ, το ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ και η συλλογιστική της αντιτρομοκρατικής κατέρρευσε. Ο Μάκης αθωώθηκε λόγω αμφιβολιών.

2. ΑΠΟΤΥΠΩΜΑΤΑ (Γιάφκα Μαυρικίου, 1990). Μαζί με τον Κυριάκο Μαζοκόπο συλλαμβάνονται και ο Σπύρος Κογιάννης, η Ροζίνα Μπέργκνερ και ο Γιάννης Μπουκετσίδης. Οι συλλήψεις των τριών έγιναν πάλι προκειμένου να θεμελιωθεί «τρομοκρατική οργάνωση» και να συνοδευτούν τα όποια ευρήματα της γιάφκας. Αυτό έγινε με βάση τα αποτυπώματα που βρέθηκαν **εντός γιάφκας** και εύκολα μπορεί κάποιος να υποθέσει μια αυτονόητη συμμετοχή τους. Αν δεν υπήρχε κίνημα αλληλεγγύης με παρεμβάσεις προς τα έξω σίγουρα και οι δικαστές θα μπορούσαν ανενόχλητοι να εφαρμόσουν την αστυνομική συλλογιστική. Τα αποτυπώματα των τριών βρέθηκαν μέσα στη γιάφκα μεν, αλλά σε κινητά μέρη όπως βιβλία, χαρτιά, κλπ. τα οποία θα μπορούσαν να έχουν μεταφερθεί και, πράγματι, με δικαστική απόφαση τα αποτυπώματα δεν αποτέλεσαν ισχυρό αποδεικτικό στοιχείο προκειμένου να καταδικαστούν. Έτσι και εδώ λοιπόν, ούτε η ΟΜΑΔΑ ούτε τα ΑΠΟΤΥΠΩΜΑΤΑ δεν οδήγησαν στη θεμελίωση της αστυνομικής πλεκτάνης με δικαστική απόφαση, δηλαδή με νόμο.

3. ΜΑΡΤΥΡΕΣ (Υπόθεση Ε. Σκυφτούλη, 1992). Σύλληψη για απόπειρα κλοπής αυτοκινήτου με τον Χριστόφορο Μαρίνο, η οποία μετατρέπεται σε σύλληψη για συμμετοχή στη 17Ν. Υπάρχουν δύο μάρτυρες εκ των οποίων ο ένας αναγνωρίζει τη συμμετοχή του Σκυφτούλη στη συμπλοκή των Σεπολίων 100% ενώ ο δεύτερος κατά 80%. Ταυτόχρονα, έρχονται και συμπληρωματικές κατηγορίες για συμμετοχή στον ΕΛΑ με δύο άλλους μάρτυρες, για τη βομβιστική επίθεση στα ΜΑΤ στο Θησείο κατά 80% και για μία βομβιστική επίθεση στην Αυριανή κατά 100%. Πάλι αν δεν ήταν το κίνημα

αλληλεγγύης οι αποφάσεις των δικαστών θα ήταν σε συγκεκριμένη κατεύθυνση. Με βούλευμα έστω και με το ζόρι -γράφουν στην εισήγηση περί πολιτικών πιέσεων και εχθρού του κράτους κτλ.- αμφιβάλλουν για την ενοχή και παράλληλα οι ΜΑΡΤΥΡΕΣ κατηγορίας δεν αποτελούν ικανό αποδεικτικό στοιχείο με δικαστική απόφαση, δηλαδή με νόμο.

Το ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ, οι ΜΑΡΤΥΡΕΣ, οι ΣΧΕΣΕΙΣ δεν είναι αναγκαία και επαρκή στοιχεία για να ενοχοποιήσουν κάποιον-α για συμμετοχή σε «εγκληματική οργάνωση» και αυτό είναι **νόμος** αν δεχτούμε τις δικαστικές αποφάσεις των παραπάνω υποθέσεων.

Η Ηριάννα, ο Περικλής, ο Θεοφίλου δικάζονται και ξαναδικάζονται για συμμετοχή σε «εγκληματική οργάνωση» με ένα μόνο στοιχείο που αφορά ένα λειψό DNA, βγάζοντας έτσι οι ίδιοι οι δικαστές ένα πρώτο παράνομο συμπέρασμα. Για να δικαιολογηθούν οι αποφάσεις αυτές, οι δικαστές καταφεύγουν στη φαιδρότητα της Βαρκελώνης, ποινικοποιώντας το ταξίδι ή τις προσωπικές, πολιτικές σχέσεις αλλά και τις ιδεολογικές. Και αυτά είναι τα επόμενα παράνομα συμπεράσματα που οι ίδιοι οι δικαστές υιοθετούν προκειμένου να τιμωρήσουν. Ακόμη κι αν υποθέσουμε ότι δεχόμαστε την ύπαρξη του DNA, γιατί αυτό να είναι απόδειξη συμμετοχής σε μία παράβαση, σε μία συμμετοχή σε «εγκληματική οργάνωση», σε μια ληστεία; Γιατί προβαίνουν σε απροκάλυπτα ανορθολογικούς δικαστικούς συλλογισμούς; Να σας πω εγώ.

Γιατί εφαρμόζουν το **ποινικό δίκαιο του εχθρού**. Αυτό σε όλα τα βουλεύματα κατά το παρελθόν γραφόταν ρητά: Είναι εχθρός του Κράτους.

Ο Μάης, Μισό Αιώνα μετά το ‘68

Αλέξανδρος Σχισμένος

Το 2008 ήταν η επέτειος των 40 χρόνων από τον Μάη του ’68. Ξεφυλλίζω το φύλλο 44 της εφημερίδας Βαβυλωνία, εκείνου του μήνα. Ο φάκελος είναι αφιερωμένος στη σημασία της επετείου, μα το πρωτοσέλιδο έχει τίτλο «Φράουλες και Αίμα», προφητική καταγγελία για τη σύγχρονη σκλαβιά των μεταναστών στα χωράφια της Μανωλάδας. 5 χρόνια αργότερα, στις 17 Απρίλη του 2013, τρεις Έλληνες τραμπούκοι του εργοδότη θα πυροβολήσουν μια διαδήλωση 200 εργατών γης με αποτέλεσμα 20 τραυματίες. Με την πικρή επίγνωση των επερχόμενων γεγονότων, στέκομαι λίγο στο αντίστοιχο άρθρο.

Συνεχίζω για το αφιέρωμα στον Μάη, όμως πέφτω πάνω στο άρθρο για την εβδομάδα «Κατά του Λιθάνθρακα» που διοργάνωσαν οι ‘Πολίτες κατά του λιθάνθρακα’, με κεντρικό σύνθημα «Για ποιον και για τι;» από τις 12 έως τις 18 του μήνα με δράσεις σε όλη τη χώρα. Σε αυτό το σημείο με κάνει να χαμογελώ η επίγνωση της επερχόμενης νίκης του κινήματος, καθώς το 2009 ο λιθάνθρακας είχε πια αφαιρεθεί από τους κεντρικούς ενεργειακούς σχεδιασμούς.

Το αφιέρωμα στον Μάη του ’68 είναι τελικά ένα τετρασέλιδο με ιστορικές αποτιμήσεις, αλλά η εφημερίδα είναι διαποτισμένη από τα σύγχρονα κινήματα, με αναφορές στους Ζαπατίστας, στον αγώνα για το Ξενία στα Γιάννενα, κάλεσμα στο επικείμενο No Border Camp της Πάτρας, κτλ κτλ. Στο οπισθόφυλλο, μια φωτογραφία και ένα σύνθημα συμπυκνώνουν την αναφορά στο ’68, που συνοδεύεται από δύο αποσπάσματα, όχι του Μάη, αλλά παλαιότερων εποχών, ένα του Μπακούνιν και το άλλο, πασίγνωστο, από τα ‘Απομνημονεύματα’ (1655) του Καρδιναλίου του Ρετζ.

Λες και η διαβεβαίωση του Καρδιναλίου του 17^{ου} αιώνα, πως «η

δύναμή τους [των εξεγερμένων] υπάρχει μόνο μέσα στη φαντασία τους· και μπορούμε να πούμε με απόλυτη σιγουριά, πως, αντίθετα απ' όλα τα άλλα είδη ισχύος, όταν φτάσουν σ' ένα ορισμένο σημείο, μπορούν να κάνουν ό,τι νομίζουν ότι μπορούν να κάνουν» και η μέθη του Μπακούνιν για τη «γιορτή χωρίς αρχή και τέλος» των οδοφραγμάτων του 1848, μπορούν να συνδεθούν με το σύνθημα «Κάτω από το οδόστρωμα υπάρχει παραλία» του 1968. Από τυπικής λογικής άποψης, αυτό φαίνεται εσφαλμένο, καθώς τα γεγονότα στα οποία αναφέρονται οι αποφάνσεις είναι σαφώς διακριτά κατά περιγραφικό τρόπο από τα γεγονότα του Μάη 1968. Όμως η τυπική λογική δεν μπορεί να εξαντλήσει τις ιστορικές κατηγορίες.

Ήδη από τα τέλη του 19ου αιώνα, ο Dilthey έχει δείξει, με την κριτική του στον ρασιοναλισμό, ότι οι κοινωνικές επιστήμες, οι «επιστήμες της κουλτούρας» (Kulturwissenschaften) ή του «πνεύματος» (Geisteswissenschaften) στηρίζονται «στη σχέση της βιωθείσας εμπειρίας [Erlebnis], της έκφρασης και της κατανόησης [Verstehen][1]», σε αντίθεση με τις φυσικές επιστήμες. Ας σημειώσουμε εδώ, ότι, όπως έδειξε και ο Γιάννης Κτενάς[2], ο Max Weber υιοθετεί αυτή τη διάκριση του Dilthey ανάμεσα στην εξήγηση που αρμόζει στις θετικές επιστήμες και την κατανόηση, που αρμόζει στην ιστορική και κοινωνική μελέτη των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και, πολύ αργότερα ο Καστοριάδης, που μελετά από νωρίς τον Weber, μα σπάνια αναφέρεται στον Dilthey[3], συμφωνεί, ενώ προσθέτει και μία τρίτη μέθοδο, τη διαύγαση, που αφορά τον φιλοσοφικό αναστοχασμό και τη δημιουργία φιλοσοφικών εννοιών[4].

> *Καθώς ο άνθρωπος είναι ιστορία, η προσωπική βιωθείσα εμπειρία αποτελεί την αναγκαία συνθήκη για την κατανόηση του παρελθόντος, την ικανότητα να βάλουμε τους εαυτούς μας στη θέση των ανθρώπων του παρελθόντος.*

Ο Weber, αποκαλεί αυτή τη δυνατότητα sympathisches Nacherleben, συμπαθητική αναβίωση της εμπειρίας του άλλου. Ενώ η ζώσα εμπειρία του παρόντος Εγώ [Erleben] αποτελεί την αναγκαία συνθήκη της αναβιωθείσας εμπειρίας του παρελθόντος

Άλλου [Nacherleben], η δυνατότητα της αναβίωσης προϋποθέτει ένα κοινό έδαφος των έτερων εμπειριών, ένα έδαφος της κατανόησης. Για τον Dilthey αυτό το κοινό υπόστρωμα το προσφέρει η ενότητα και η συνέχεια της ιστορικής-πολιτιστικής κοινωνικής πραγματικότητας, που ο ίδιος ονομάζει Ζωή [Leben]. Οι κατηγορίες που αρμόζουν σε αυτό το ιστορικό-πολιτισμικό συνεχές, οι «κατηγορίες του ιστορικού λόγου»[5] δεν είναι a priori κατηγορίες της τυπικής λογικής, ούτε a priori εποπτείες του καθαρού λόγου. Οι ιστορικές κατηγορίες προκύπτουν από την ίδια την ιστορική πράξη, και, μολονότι είναι ουσιωδώς ακαθόριστες και αναρίθμητες, ο Dilthey κατονομάζει κάποιες, όπως «το νόημα, την αξία, τον σκοπό».

Το νόημα είναι η κεντρική κατηγορία της βιωθείσας εμπειρίας που εκδηλώνεται ως αλληλεπίδραση του ατόμου με το κοινωνικό του περιβάλλον, και «εκφράζει τις σχέσεις των επιμέρους τμημάτων της Ζωής με το όλον[6]», εκφράζει δηλαδή την ιστορική και πολιτιστική πραγματικότητα. Αφού το νόημα δεν αποτελεί μια a priori κατηγορία, ένα καθαρό νόημα, «η αντίληψή μας για το νόημα της Ζωής αλλάζει διαρκώς […] Και οι σκοποί που θέτουμε για το μέλλον καθορίζουν τον απολογισμό του νοήματος του παρελθόντος»[7].

> *Εμείς οι παρόντες νοηματοδοτούμε το παρελθόν ανάλογα προς τις βλέψεις μας για το μέλλον, και επίσης κατανοούμε, μέσω της αναβιωτικής ικανότητας, εν μέρει, το νόημα που έδιναν οι άλλοι.*

Όμως, αυτό το εν μέρει έχει ιδιαίτερο βάρος. Αφού το νόημα παραπέμπει στο κοινωνικό, ιστορικό-πολιτιστικό όλον και η βιωθείσα εμπειρία γεννιέται μέσα του, στον βαθμό που αυτό το νόημα δεν είναι υπερβατολογικό, a priori, αλλά εμμενές, δεν μπορεί να είναι ούτε ατομικό, όπως θα υποστήριζε ο Weber, αλλά κοινωνικό, δηλαδή ιστορικό, διότι το ατομικό δεν μπορεί να είναι συνολικό. Όπως λέει ο Καστοριάδης: «Το νόημα όμως αυτό δεν είναι ποτέ ‘απομονωμένο’. Μετέχει πάντοτε στη σύνολη θέσμιση της κοινωνίας ως θέσμιση φαντασιακών σημασιών και της

είναι αλληλέγγυο», καθώς «η κοινωνία, ως συνεκτική ολότητα υπάρχει εξ αρχής καθ' εαυτήν και δι' εαυτήν· δεν είναι μια ρυθμιστική 'ιδέα'.»[8]

Στην προοπτική του Καστοριάδη, κάθε έκαστη κοινωνία εμφανίζεται ως μία διαφορετική ολότητα, με τη δική της ιστορία, που «είναι δημιουργία ολικών μορφών ανθρώπινης ζωής, δηλαδή θεσμισμένων κοινωνιών, μέσα στις οποίες και μέσω αυτών τα ανθρώπινα όντα οικοδομούν έναν κόσμο και νέες μορφές, νέες ουσίες, νέα είδη[9]». Στην πλειονότητα των περιπτώσεων αυτή εμφανίζεται ως μία κλειστή ολότητα, στον εγκλεισμό της ετερονομίας.

Ποιες είναι λοιπόν οι κοινωνικοϊστορικές προϋποθέσεις της κατανόησης;

Προφανώς, είναι πιο εύκολο να κατανοήσουμε ένα παρελθοντικό νόημα αν αυτό συμπλέει με τις δικές μας βλέψεις και το νόημα που δίνει η δική μας κοινωνία, αν ανήκει στο δικό μας ιστορικό παρελθόν και παράδοση. Σε αυτή την περίπτωση, όπως τονίζει και ο Καστοριάδης, είμαστε «επίγονοι», επειδή «αυτές οι κοινωνικές φαντασιακές σημασίες έχουν την ίδια χροιά, έχουν την ίδια ύφανση με τις σημασίες πάνω στις οποίες οικοδομήθηκε ο δικός μας κόσμος[10]». Όταν μιλάμε για τη 'δική μας' ευρύτερη ιστορία, μπορούμε να εντοπίσουμε στο παρελθόν υπολείμματα, επίμονα στοιχεία, κοινές φαντασιακές παραστάσεις που, μετασχηματισμένες, συνυφαίνονται στο δικό μας διευρυμένο παρόν.

Οι συσχετισμοί και οι μεταμορφώσεις τους, οι αόρατες συνδετικές σημασίες και η ιστορία των μετασχηματισμών τους είναι στοιχεία ενός κοινού νοήματος, που ενοποιεί ό,τι διαφοροποιεί, διαμορφώνοντας κάθε φορά μία ξεχωριστή ένταση μεταξύ ενός κοινωνικού συνεχούς και των ασυνεχών ρήξεων που το αναδημιουργούν.

Όμως επίσης, για να κατανοήσουμε, πρέπει να δούμε την εξωτερική έκφραση του νοήματος του παρελθόντος όπως

αποτυπώθηκε στα ίχνη των δρώντων, στα μνημεία του πολιτισμού, στα διασωθέντα κείμενα. Ξανά, θα υποδεχθούμε το νόημα αυτών των τεκμηρίων με τους όρους του παροντικού νοήματος, καθώς αυτό που αναβιώνει μέσω της κατανόησης δεν είναι ένα αντικείμενο, μία ξεχωριστή οντότητα, αλλά μία σχέση, ένας συσχετισμός, μία μεταμορφωτική σύνδεση ετερογενών εμπειριών με έδαφος τον ελάχιστο κοινό ανθρώπινο παρονομαστή. Ποιος είναι αυτός ο ελάχιστος παρονομαστής, ή αλλιώς, η ανθρώπινη καθολικότητα, η καθολικότητα που καθιστά αληθή τη ρήση του Τερεντίου ότι «τίποτε το ανθρώπινο δεν μου είναι ξένο[11]»;

Ο Καστοριάδης δίνει μία απάντηση, συνεπή προς την εμμένεια αλλά και την ποικιλότητα του νοήματος στην ανθρώπινη ιστορία: «η ρίζα της καθολικότητας αυτής δεν είναι η ‘ορθολογικότητα’ […] αλλά η δημιουργική φαντασία ως πυρηνική συνιστώσα της μη τετριμμένης σκέψης. Ό,τι φαντάστηκε κάποιος, με αρκετή δύναμη ώστε να διαμορφώσει τη συμπεριφορά, τον λόγο ή τα αντικείμενα, μπορεί κατ’ αρχήν να το φανταστεί εκ νέου (να το παραστήσει εκ νέου, wiedervorgestelt) κάποιος άλλος.»[12]

Η αναβιωτική φαντασία, δευτερεύουσα έκφραση της δημιουργικής φαντασίας επιτρέπει τη γέφυρα της κατανόησης, την ανάκτηση του παρελθόντος με τους όρους του παρόντος. Όμως οι όροι αυτοί είναι κοινωνικοϊστορικά θεσμισμένοι, καθορισμένοι από κοινωνικές φαντασιακές σημασίες, δημιουργίες του κοινωνικού φαντασιακού.

Για τον Καστοριάδη, ο κοινός ανθρώπινος παρανομαστής δεν είναι οι συντακτικές δομές της γλώσσας και η μεταφρασιμότητα, όπως θα υποστήριζε ο Ricoeur[13], αλλά η πρώτη, δημιουργική φαντασία, διπλά, και ως ατομική φαντασία, ψυχή/σώμα και ως κοινωνικό φαντασιακό, πηγή της γλώσσας και της ιστορίας. Συνεπώς, στον βαθμό που κάποιες κεντρικές κοινωνικές φαντασιακές σημασίες του δικού μας παρόντος επικοινωνούν με κοινωνικές φαντασιακές σημασίες ενός παρελθόντος, στον βαθμό που υπάρχουν αλληλοσυσχετίσεις και ιδίως, ιστορικοί και καταγωγικοί συσχετισμοί, στον βαθμό που υπάρχουν κάποια κοινά ή μεταφράσιμα νοήματα, η κατανόηση μπορεί να είναι πιο βαθιά.

Είναι λοιπόν, ένα κοινό νόημα και μία κοινή ιστορία που συνδέει τα λόγια του Καρδιναλίου και του Μπακούνιν, τον Μάη του 1968 και εμάς.

Ασφαλώς, ο Μάης του 1968 ανήκει στη δική μας ιστορία με τον πιο πλήρη τρόπο. Όχι μόνο ως γεγονός του πρόσφατου ευρωπαϊκού παρελθόντος, του οποίου πολλοί πρωταγωνιστές είναι ακόμη ενεργοί δρώντες, αλλά και ως στιγμή του διευρυμένου ιστορικού δημοκρατικού κινήματος για την αυτονομία. Η επέτειος του Μάη δεν σταματά στα πενήντα χρόνια, αλλά πάει ακόμη πιο πίσω, και συναντά, μέσω των επίμονων σημασιών, τις απαρχές του προτάγματος της αυτονομίας, την πρώτη ρήξη με την κλειστότητα της ετερονομίας, στις αρχαίες ελληνικές αυτόνομες πόλεις, όπου τίθεται για πρώτη φορά το ζήτημα του κρίνειν και του επιλέγειν και το ερώτημα της de jure νομιμότητας της θέσμισης.

Είναι η απαρχή της κριτικής και της αμφισβήτησης, η διάρρηξη της κλειστότητας και το οντολογικό και γνωστικό άνοιγμα που φέρνει η αυτο-κριτική και ο αναστοχασμός. Αυτό το άνοιγμα είναι η ιστορική συνθήκη της κατανόησης.

Αυτό το πνεύμα ρήξης και αμφισβήτησης, εκφράζεται και στην προειδοποίηση του Καρδιναλίου και στη μέθη του Μπακούνιν και στον Μάη του 1968. θα μπορούσαμε να πούμε, ότι αυτό που συνδέει, που δίνει τη νοηματική συνέχεια στα διαφορετικά γεγονότα, που χαρακτηρίζει το ιστορικό-πολιτιστικό συνεχές στο οποίο ανήκουν, είναι ακριβώς η ασυνέχεια, η ρήξη, η αμφισβήτηση.

Με όρους τυπικής λογικής αυτή η αλληλοσυμπληρωματικότητα συνέχειας – ασυνέχειας μοιάζει αντιφατική και παράδοξη. Όπως όμως είπαμε, οι λογικοί (συνολοταυτιστικοί) όροι εξήγησης είναι ανεπαρκείς. Πώς μπορούμε να κατανοήσουμε αυτό τον συσχετισμό συνέχειας/ασυνέχειας στο πλαίσιο των γεγονότων του ΄68;

Αυτό μπορούν να μας το ξεκαθαρίσουν οι ίδιοι οι ενεργοί δρώντες εκείνης της εποχής. Ο Καστοριάδης ήταν ένας από

αυτούς, και ένα, σύγχρονο των γεγονότων, κείμενό του με τον τίτλο «**Η προδρομική επανάσταση**» έχει ιδιαίτερη σημασία για μας σήμερα.

Έχει την αξία μιας μαρτυρίας αλλά και μιας παρέμβασης, αφού γράφτηκε στα τέλη του Μάη του 1968 με σκοπό να επηρεάσει τις εξελίξεις, να συμβάλλει στην διαμόρφωση ενός άλλου μέλλοντος[14]. Ήδη, από την αρχή του κειμένου γίνεται φανερό το δίπολο συνέχειας/ασυνέχειας, που δίνει στον Μάη τον ιδιαίτερο χαρακτήρα του καινούργιου αλλά όχι του μεμονωμένου, «κυρίως επειδή το κίνημα έχει ένα ποιοτικά νέο περιεχόμενο. Προηγούμενα αυτού του κινήματος και σπέρματά του βρίσκονται και στις επαναστάσεις του παρελθόντος – στην παρισινή Κομμούνα, το 1917, στην Καταλωνία το 1936, στη Βουδαπέστη το 1956.

> *Για πρώτη φορά όμως σε μια σύγχρονη γραφειοκρατική καπιταλιστική κοινωνία φανερώνεται στα μάτια όλων και διαδίδεται σ' όλο τον κόσμο όχι πια μια διεκδίκηση, αλλά μια ριζοσπαστικότατη επαναστατική* ***κατάφαση.****»[15]*

Η κατάφαση αυτή συνίσταται σε μία διπλή ρήξη. Από τη μία, εκφράζεται δημόσια η ριζική αμφισβήτηση θεμελιωδών φαντασιακών σημασιών του ίδιου του συστήματος, της αυθεντίας των ειδικών, της παθητικότητας, του ατομικισμού και του οικονομισμού, η οποία «διαλύει τη φενάκη της καλοοργανωμένης και καλολαδωμένης κοινωνίας […] σε μια χώρα με εδραιωμένο και ακμαίο σύγχρονο γραφειοκρατικό καπιταλισμό, όπου μορφωμένοι κυβερνήτες δεν έχουν αφήσει τίποτε ακυβέρνητο, και ευφυέστατοι σχεδιαστές τα έχουν προβλέψει όλα[16]».

Από την άλλη, υπάρχει μία έντονη δημοκρατική δημιουργικότητα που εκδηλώνεται αυθόρμητα, με επίκεντρο το κατειλημμένο πανεπιστήμιο, όπου το κίνημα των εξεγερμένων φοιτητών «αρχίζει το γκρέμισμα της [ιεραρχίας] εκεί που έμοιαζε περισσότερο αυτονόητη: στο πεδίο της γνώσης και της εκπαίδευσης. Διακηρύσσει και αρχίζει να πραγματοποιεί την αυτόνομη και

συλλογική διεύθυνση των συλλογικών οργάνων. Αμφισβητεί και κλονίζει σε μεγάλο βαθμό το μονοπώλιο της πληροφόρησης που κατείχαν τα διάφορα κέντρα εξουσίας»[17].

Εκεί υπήρξαν τα σπέρματα μιας άλλης θέσμισης. Στις δημοκρατικές μορφές πολιτικής απόφασης και συλλογικής διαβούλευσης που δημιουργήθηκαν, στις γενικές συνελεύσεις, στα ελεύθερα μαθήματα, στην άρση των διαχωρισμών μεταξύ διδασκόντων-διδασκομένων, διευθυντών-εκτελεστών, πανεπιστημίου-κοινωνίας, εκφράζεται η θετικότητα του κινήματος.

Μια θετικότητα που δείχνει και την ιδιοτυπία του Μάη, καθώς αυτές οι συλλογικές μορφές οργάνωσης υπήρξαν ρητά μη-γραφειοκρατικές και μη-παραδοσιακές, με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά την αντι-ιεραρχία, την άμεση δημοκρατία, την ισότητα, τη διαφάνεια, τη συμμετοχή, με «συλλογικές αποφάσεις μπροστά σε όλους, συμμετοχή όλων στην εκτέλεσή τους, άρση των πολιτικών απαγορεύσεων και καχυποψιών[18]». Μέσω αυτής της ιδιότυπης θετικότητας, αποκαλύπτεται η «ιδεολογική σκουριά που παρεμπόδιζε την επαναστατική δράση[19]», αλλά επίσης και τα όρια του φοιτητικού κινήματος, που είναι ακριβώς τα όρια του αυτοκαθορισμού του ως φοιτητικό και του περιορισμού της θεσμίζουσας δραστηριότητάς του στο πανεπιστήμιο.

Ο Καστοριάδης τα βλέπει, και δεν παρασύρεται από την ευφορία της στιγμής, αλλά προειδοποιεί ότι «το κίνημα των επαναστατών φοιτητών δεν μπορεί να παίξει γενικό ρόλο με το να μένει αποκλειστικά φοιτητικό, σαν να ήθελε να επενεργήσει ‘απ’ έξω’ στα άλλα κοινωνικά στρώματα [..] Δεν εννοώ ότι αυτές οι ιδέες ισχύουν μόνο για τον πανεπιστημιακό χώρο (είτε μόνο για το εσωτερικό οποιουδήποτε οργανικού χώρου), αλλά ότι δεν μπορούν να μεταφερθούν μηχανικά αλλού χωρίς να αντιστραφεί σχεδόν η σημασία τους. Για να μεταφέρεις με γόνιμο τρόπο πρέπει να σκεφτείς καλά. Αλλιώς έχουμε επανάληψη – γραφειοκρατία της σκέψης στην οποία οδηγεί μοιραία η άρνηση να σκεφτείς.»[20]

Αυτή η προειδοποίηση του Καστοριάδη είναι πολύ σημαντική και

τα κινήματα χειραφέτησης σπανίως την έλαβαν υπόψιν τους. Αντιθέτως, υπό την πίεση της μαρξιστικής ορθοδοξίας, της κομματικής γραφειοκρατίας και της ανάθεσης της εξουσίας, η επανάληψη και οι απόπειρες μηχανικής αντιγραφής επαναστατικών παραδειγμάτων υπήρξε σχεδόν ο κανόνας. Με συνέπειες τη γραφειοκρατικοποίηση, την ιζηματοποίηση και τη διάλυση.

Όπως γνωρίζουμε, το κίνημα των φοιτητών του 1968, παρότι κατάφερε να προκαλέσει τη μεγαλύτερη γενική απεργία και να εμπνεύσει μαζικές καταλήψεις εργοστασίων και τεράστιες κοινωνικές κινητοποιήσεις, δεν κατάφερε να μεταφέρει τα θετικά του στοιχεία εκτός πανεπιστημίου. Δεν κατάφερε να διασπάσει ριζικά την συνέχεια των κεντρικών θεσμών του γαλλικού κράτους που έθεσε υπό ριζική αμφισβήτηση, δεν κατάφερε να υπερβεί την ένταση που αναφέραμε και πριν, ανάμεσα στη συνέχεια και την ασυνέχεια, τον χρόνο και τον καιρό, ούτε να αντισταθεί στον φόβο της αφομοίωσης.

Ο Καστοριάδης το κατανοεί, διαπιστώνοντας ότι «οι επαναστάτες φοιτητές αισθάνονται μια αντινομία μεταξύ πράξης και στοχασμού, μεταξύ αυθορμήτου και οργάνωσης, μεταξύ της αλήθειας της πράξης και της συνέπειας του λόγου, μεταξύ φαντασίας και σκοπού. Η συναίσθηση αυτής της αντινομίας είναι η συνειδητή ή όχι αιτία του δισταγμού τους[21]».

Η αντινομία αυτή, αντινομία μεταξύ του προτάγματος και της πραγμάτωσης, φυσικά επικυρώνεται και από την εμπειρία, όπως δείχνει η Ιστορία, ιδίως του εργατικού κινήματος. Το προλεταριάτο, μολονότι υπήρξε επαναστατικό, «στα 1848 και στα 1871 στο Παρίσι, στα 1905 και στα 1917 στη Ρωσία, στα 1919 στη Γερμανία και στην Ουγγαρία, στα 1925 και στα 1927 στην Κίνα, στα 1936-37 στην Ισπανία, στα 1956 στην Πολωνία και στην Ουγγαρία», δεν κατόρθωσε να φέρει τον ριζικό δημοκρατικό κοινωνικό μετασχηματισμό, γιατί δεν καταφέρνει να θεσμίσει: «[…] δεν δημιουργεί και δεν μπορεί να δημιουργήσει, μέσα στην καπιταλιστική κοινωνία τη δική του κοινωνία – όπως το είχε κάνει λίγο πολύ η αστική τάξη επί Παλαιού Καθεστώτος – τα δικά του θετικά ερείσματα και τους θεσμούς του[22]».

Αυτή η αδυναμία θέσμισης χαρακτηρίστηκε ως η αρνητικότητα του προλεταριάτου. Μα, ο Καστοριάδης γνωρίζει ότι «η αρνητικότητα ως καθαρή αρνητικότητα δεν είναι παρά αφαίρεση, θεωρητική μυστικοποίηση τελικά[23]», και διαγιγνώσκει πως η αρνητικότητα του προλεταριάτου συμπληρώνεται με την επιστροφή του στην θετικότητα του καπιταλιστικού φαντασιακού, με την επανενσωμάτωσή του στους κυρίαρχους θεσμούς και σημασίες: «Καθώς οι νόρμες, οι αξίες και οι στόχοι που υπήρξαν δικά του στα σημεία καμπής της δραστηριότητάς του δεν έχουν κυριολεκτικά **νόημα** στην τρέχουσα ζωή της καπιταλιστικής κοινωνίας, πρέπει να οικειοποιηθεί τις αξίες της κοινωνίας αυτής.»[24]

Η αφομοιωτική δύναμη του καπιταλιστικού φαντασιακού σχετίζεται με την ευελιξία των μηχανισμών, αλλά κυρίως, στη συμπλοκή και σύγκρουσή του με το φαντασιακό της αυτονομίας, εξαρτάται από την θετικότητα των θεμελιωδών σημασιών του, της ψευδοορθολογικής κυριαρχίας, της ιδιοκτησίας και της ιεραρχίας και την μετάστασή τους στο επαναστατικό κίνημα. Το εργατικό κίνημα, μετασχημάτισε με τους κοινωνικούς αγώνες επιμέρους τομείς της καπιταλιστικής παραγωγής, όμως η υιοθέτηση των κεντρικών καπιταλιστικών φαντασιακών σημασιών από το σημαντικότερο ρεύμα του εργατικού κινήματος, ιδίως όσον αφορά τη γραφειοκρατική και ιεραρχική μορφή οργάνωσης, οδήγησε στην αφομοίωση του εργατικού κινήματος από το καπιταλιστικό σύστημα. Εξάλλου, η ριζική αμφισβήτηση του γραφειοκρατικού φαντασιακού του συστήματος προσβάλλει εξίσου τη γραφειοκρατική οργάνωση του εργατικού συνδικαλισμού, όσο ‘επαναστατικός’ κι αν παρουσιάζεται.

Η ιδιοτυπία του Μάη του 1968, λοιπόν, βρίσκεται στη συνάντηση της μερικής και απελπιστικά περιορισμένης θετικότητας του φοιτητικού κινήματος με τη γενική (και αφομοιωμένη από την κυρίαρχη καπιταλιστική θετικότητα) αρνητικότητα του εργατικού. Με πίκρα διαπιστώνει ο Καστοριάδης: «Ανάμεσα στους φοιτητές και τους εργάτες δεν υπάρχει ούτε καν η απλή ενότητα ενός αρνητικού στόχου. Η αντίθεση στην κυβέρνηση έχει διαφορετικό

νόημα στους φοιτητές, στην επαναστατική και δρώσα μερίδα τους τουλάχιστον, που αποβλέπει στην ανατροπή της, και διαφορετικό στους εργάτες που, στη μεγάλη τους μάζα, δεν διάκεινται βέβαια ευνοϊκά προς αυτή, αλλά δεν είναι καθόλου διατεθειμένοι να την ανατρέψουν.»[25]

Τα συνθήματα του Μάη που επικαλούνται το επαναστατικό προλεταριάτο και επαναλαμβάνουν την παραδοσιακή συνθηματολογία του εργατικού κινήματος, συσκοτίζουν τη διαφορά προοπτικής ανάμεσα στο φοιτητικό και το εργατικό κομμάτι.

Ο ανεκπλήρωτος «πόθος βασισμένος σε μία παρεξήγηση», της επέκτασης του εξεγερτικού πνεύματος στο σύνολο της γαλλικής κοινωνίας διαμέσου μιας συμμαχίας φοιτητών-εργατών, λόγω της απουσίας ενότητας εξαρχής, είναι μία ακόμη διαφορά του Μάη του 1968 από τις περασμένες επαναστάσεις.

Στις προηγούμενες επαναστάσεις εκφράζεται μία αρχική ενότητα των εξεγερμένων ομάδων, μία ενότητα μετριοπαθών αιτημάτων, η οποία θρυμματίζεται καθώς η επανάσταση προχωρά και τα αιτήματα γίνονται πιο ριζοσπαστικά, καθώς η επίτευξη των μετριοπαθών στόχων διανοίγει ρηξικέλευθες δυνατότητες και νέους ανταγωνισμούς. Στον Μάη αυτή η αρχική ενότητα δεν υπήρξε ποτέ, ούτε, ένα αρχικά μετριοπαθές κοινό έδαφος. «Γι’ αυτόν ακριβώς το λόγο η κρίση παρουσιάζει την παράδοξη όψη μιας διαρκούς επανάστασης φιλμαρισμένης, αν μπορούμε να το πούμε, διπλά απ’ το τέλος στην αρχή. Αρχίζει με τους ριζοσπαστικούς στόχους και τρόπους δράσης και προχωρεί οπισθοχωρώντας προς τις συζητήσεις περί ποσοστών και την παράδοση χωρίς αντίσταση των γραφείων στην αστυνομία.»[26]

Ο Μάης του 1968 λήγει τυπικά με το διάγγελμα του Ντε Γκωλ και την προκήρυξη εκλογών. Οι εξεγερμένοι δεν κατάφεραν να ξεπεράσουν την αντινομία ανάμεσα στον λόγο και την πράξη, ανάμεσα στη δημιουργική ρήξη και την ‘επαναστατική’ παράδοση, ανάμεσα στην ασυνέχεια της πράξης και τη συνέχεια της αφομοίωσης, που τους προκαλούσε τον δισταγμό. Το ερώτημα όμως που μας αφορά είναι αν αυτή η αντινομία είναι εγγενής και

αναπόδραστη.

Καταρχάς, μπορούμε να θεωρήσουμε την αντινομία ως αντινομία ανάμεσα σε a priori κατηγορίες;

Σύμφωνα με όσα είπαμε στην αρχή όχι, αφού δεν δεχόμαστε τις ιστορικές κατηγορίες ως a priori νομοτέλειες. Συνεπώς, μπορούμε να μιλάμε για αντινομία που εκδηλώνεται στο συγκεκριμένο, ιστορικά διαπιστωμένη και όχι για αφηρημένη και καθολική αντινομία. Αν κάνουμε το μεταφυσικό σφάλμα, θεωρήσουμε δηλαδή την αντινομία ως εγγενή στην ανθρώπινη φύση ή την ανθρώπινη ιστορία, ουσιαστικά την επικυρώνουμε, μέσω της απροθυμίας μας να πράξουμε, ως άλλοθι της απροθυμίας μας να πράξουμε. Ο Καστοριάδης προειδοποιεί: «Αν δεχτούμε ότι αυτή η αντινομία ισχύει ως έσχατη και ανυπέρβλητη, δεχόμαστε την ίδια την ουσία της γραφειοκρατικής καπιταλιστικής ιδεολογίας, δεχόμαστε την υπάρχουσα φιλοσοφία και πραγματικότητα και αρνούμαστε την πραγματική αλλαγή του κόσμου, ενσωματώνοντας την επανάσταση στην κατεστημένη ιστορική τάξη.»[27]

> *Είναι η παγίδα της ταύτισης της «ομαλότητας» και της «κανονικότητας», που οδηγεί στην αποδοχή του θεσμισμένου ως θεσφάτου, στην αλλοτρίωση της ετερονομίας.*

Παρομοίως, παγίδα είναι και ο φόβος της αφομοίωσης, που οδηγεί σε ένα δευτερεύον ψευδο-δίλημμα, δηλαδή το δίλημμα μεταξύ του **Εξεγερμένου Καιρού** και του **Κατεστημένου Χρόνου**, το δίλημμα μεταξύ της εξεγερτικής στιγμής και της ρυθμισμένης διάρκειας, το δίλημμα μεταξύ μέθης και ορθολογισμού, αυθορμησίας και οργάνωσης, αστόχαστης πράξης και άπρακτου στοχασμού. «Όποιος εγκλωβίζεται στο δίλημμα: μια στιγμή δημιουργικού ξεσπάσματος είτε η διάρκεια που δεν μπορεί παρά να είναι αλλοτρίωση, μένει αιχμάλωτος της καθεστηκύιας τάξης […] Αν δεχτούμε ότι η πράξη αποκλείει τον στοχασμό, παραδεχόμαστε σιωπηλά πως κάθε στοχασμός είναι χωρίς πραγματικό αντικείμενο […], εγκαταλείπουμε το πεδίο της σκέψης στους φενακιστές και τους ιδεολόγους της αντίδρασης. Δεχόμενοι πως αυθόρμητο και

οργάνωση αλληλοαποκλείονται, σημαίνει ότι αφήνουμε το πεδίο της οργάνωσης – χωρίς αυτό καμιά κοινωνία δεν ζει ούτε μια μέρα – στους γραφειοκράτες.»[28]

Και κυρίως, αν δεχτούμε αυτό το δίλημμα, πέφτουμε ξανά στις κυρίαρχες διακρίσεις και περιορισμούς που συνθέτουν τη φιλοσοφία της ετερονομίας και δικαιολογούν τον διαχωρισμό της κοινωνίας από την εξουσία, την εξάρνηση της κοινωνικής δημιουργικότητας, την ψευδή αντίθεση φαντασίας και ορθολογικότητας που, αν ίσχυε πραγματικά, δεν θα υπήρχε ούτε κοινωνία ούτε ιστορία.

Ορθώς ο Καστοριάδης σημειώνει πως «εκεί που η φαντασία ξεπερνάει την ονειροπόληση ή το παραλήρημα και απολήγει σε αποτελέσματα που διαρκούν, έχει θεμελιώσει νέους οικουμενικούς τύπους· εκεί που η ορθολογικότητα είναι γενεσιουργός λόγος και όχι επανάληψη, έχει τραφεί από πηγές του φαντασιακού», καθώς σε αυτή τη συνύφανση του φαντασιακού με το ορθολογικό βρίσκονται οι πηγές κάθε κοινωνικής θέσμισης, που οφείλει να δώσει έναν λόγο για τις κανονικότητες και τα χάσματα του πραγματικού, κατασκευάζοντας αυθαίρετες φαντασιακές σημασίες, επενδύοντας με ορισμένο νόημα αυτό που επιδέχεται άπειρα νοήματα αλλά όχι κάθε νόημα.

Και τι συμβαίνει λοιπόν με τον φόβο της αφομοίωσης; Η ίδια η συμπλοκή της δημιουργικής φαντασίας με την ορθολογικότητα, η ίδια η σύγκρουση του θεσμισμένου φαντασιακού με το θεσμίζον φαντασιακό, που δεν έπαψε ποτέ, τουλάχιστον στο κοινωνικοϊστορικό ρεύμα της νεωτερικότητας, διασκεδάζει, χωρίς να ακυρώνει, αυτόν τον φόβο. Όπως λέει ο Καστοριάδης, απευθυνόμενος στους φοιτητές του Μάη:

> *«Όποιος φοβάται μην τον αφομοιώσουν, είναι κιόλας αφομοιωμένος. Αφομοιωμένος επειδή η στάση του τον ακινητοποιεί, αφομοιωμένος ως βαθύτερη νοοτροπία, γιατί ψάχνει για εχέγγυα ενάντια στην αφομοίωση και έτσι πέφτει στο αντιδραστικό ιδεολογικό δόκανο: την αναζήτηση ενός φυλαχτού και ενός φετίχ αντι-αφομοιωτικού.»[29]*

Η απλή αντίθεση δεν διαρρηγνύει το πλαίσιο της ετερονομίας, αντιθέτως επιβεβαιώνει την αρχική ετερονομία εκ του αντιθέτου, όπως εξάλλου συμβαίνει πάντα και με την ανομία, που είναι προθάλαμος και συμπλήρωμα της ετερονομίας. Αν αφομοίωση σημαίνει την επανενσωμάτωση ριζοσπαστικών σημασιών στο πλέγμα του θεσμισμένου, τότε τα πάντα μπορούν να αφομοιωθούν, «εκτός από ένα πράγμα: την ίδια μας τη δραστηριότητα, στοχαστική, κριτική και αυτόνομη[30]».

Και επανερχόμαστε στο ερώτημα, τι μορφή μπορεί να πάρει αυτή η δραστηριότητα, ποια θα μπορούσε να είναι η θετικότητα του Μάη, τι έλειψε από την ιστορική κίνηση ώστε να ξεπεραστούν οι αντινομίες, αν αυτές δεν είναι εγγενείς στην ανθρώπινη ύπαρξη;

Ο Καστοριάδης προσπάθησε να προτείνει διεξόδους, εκείνες τις τελευταίες εβδομάδες του Μάη. Έβλεπε ότι αυτό που έλειπε ήταν ένα ευρύτερο πολιτικό κίνημα. Δεν προτείνει κάποιο μοντέλο προς υλοποίηση, όμως ζητεί να «εγκαινιάσουμε έναν μόνιμο αυτοπροσδιορισμό και αυτό-οργάνωση», έχοντας επίγνωση της λεπτής, μα ευδιάκριτης, κλωστής που προσδιορίζει την αυτονομία. «Το κίνημα δεν μπορεί να υπάρξει αν δεν ορίσει τον εαυτό του και δεν μπορεί να προχωρήσει αν ακινητοποιηθεί ορίζοντας τον εαυτό του μια για πάντα[31]».

Ο αυτοπροσδιορισμός και η κριτική αναθέσμιση θεσμίζονται όχι βάσει μιας καταστατικής χάρτας λειτουργιών, όπως είναι το γραφειοκρατικό μοντέλο, αλλά πάνω σε ένα πλαίσιο αρχών, που διασφαλίζουν στην ελεύθερη υποκειμενικότητα τον ελεύθερο δημόσιο χώρο και τον ελεύθερο δημόσιο χρόνο που είναι οι προϋποθέσεις της αυτονομίας. Οι αρχές αυτές είναι απλές και ουσιαστικές. Μπορούμε να τις αναφέρουμε εν συντομία:

- **Αντι- ιεραρχία:** «Το κίνημα μάχεται αυτή τη διαίρεση [διευθυνόντων και εκτελεστών] όπου τη συναντήσει και δεν τη δέχεται μέσα του. Για τον ίδιο λόγο μάχεται την ιεραρχία όποια μορφή και αν έχει.»
- **Άμεση Δημοκρατία:** «Η αυτοδιαχείριση απαιτεί: άσκηση της πραγματικής εξουσίας από τις ενδιαφερόμενες στον τομέα

του ομάδες, δηλαδή άμεση δημοκρατία, όσο γίνεται πιο πλατιά κάθε εκπρόσωπος μπορεί να εκλέγεται και να ανακαλείται κάθε στιγμή σε οποιαδήποτε συγκεκριμένη θέση.»

- **Ισότητα, Πολυφωνία και Δημοσιότητα:** «Η έμπρακτη άσκηση της αυτοδιαχείρισης συνεπάγεται και απαιτεί ακατάπαυστη κυκλοφορία πληροφοριών και ιδεών. Επίσης, απαιτεί να καταργηθούν οι φραγμοί που χωρίζουν τις κοινωνικές κατηγορίες.»[32]

Ο Καστοριάδης προχωρά στην αδρή περιγραφή κάποιων οργανωτικών δομών που αντιστοιχούν σε αυτές τις αρχές, όπως συνελεύσεις βάσεις, συντονιστικές επιτροπές και εκτελεστικές τεχνικές επιτροπές με άμεσα ανακλητούς συμμετέχοντες και βέβαια, αποφασιστικές γενικές συνελεύσεις. Αυτό που έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι ο καθορισμός των καθηκόντων των επιμέρους οργάνων, με τρόπο εντελώς αντίθετο από το κλασικό ιεραρχικό σχήμα, στο οποίο τα ανώτερα και ολιγομελή όργανα απολαμβάνουν περισσότερη εξουσία. Σε μία αντι-ιεραρχική, αμεσοδημοκρατική οργάνωση, αυτό ανατρέπεται:

«Καθήκον των γενικών οργάνων (συντονιστικές επιτροπές, εξειδικευμένες επιτροπές) είναι κυρίως να συλλέγουν τις πληροφορίες και να τις αναμεταδίδουν στο κίνημα· καθήκον των οργάνων βάσης είναι κυρίως **η απόφαση.** Έχει μεγάλη σημασία να αντιστραφεί το γραφειοκρατικό καπιταλιστικό σχήμα (όπου οι πληροφορίες μόνο ανεβαίνουν και οι αποφάσεις μόνο κατεβαίνουν).[33]»

Κατ’ αυτόν τον τρόπο, το κίνημα θα μπορούσε να εγκαινιάσει ένα πραγματικό άνοιγμα σε ένα άλλο μέλλον, σε μία χειραφετημένη και αυτόνομη κοινωνία. Ένα άνοιγμα που δεν σημαίνει ανομία, αλλά αυτονομία, δεν πραγματώνεται απλώς σε μία στιγμή μεθυστικού χάους, αλλά στη διάρκεια της δημοκρατικής δημιουργικότητας. Οι αντινομίες μεταξύ καιρού και χρόνου, θεσμίζοντος και θεσμισμένου, ασυνέχειας και συνέχειας μπορούν να ξεπεραστούν δημιουργικά, μόνο αν πάψει η ψευδοαντίθεση μεταξύ πράξης και λόγου να ενσαρκώνεται στην αντίθεση μεταξύ

περιεχομένου και θεσμικής μορφής.

> *«Άνοιγμα είναι ό,τι διαρκώς μετακινείται και μετασχηματίζει τους όρους του και το πεδίο του ακόμη, δεν μπορεί όμως να υπάρξει αν δεν στηρίζεται κάθε στιγμή σε μια προσωρινή οργάνωση αυτού του πεδίου.»[34]*

Η μόνη εξασφάλιση ενάντια στη γραφειοκρατικοποίηση, την αυθεντία και την αφομοίωση είναι η ίδια η δημιουργική συλλογική πράξη των αυτόνομων υποκειμένων. Έτσι ξεπερνιέται η διάκριση μέσων και σκοπών, και διασφαλίζεται η συνέχεια της ασυνέχειας, η συνέχεια του ασυνεχούς προτάγματος της αυτονομίας απέναντι στην ασυνέχεια του συνεχούς της ιεραρχίας και της εκμετάλλευσης, αν συνεχίσουμε στην κριτική και αναστοχαστική μας δραστηριότητα πέρα από τη στιγμή του παρόντος, δημιουργώντας έναν ελεύθερο δημόσιο χρόνο και έναν ελεύθερο δημόσιο χώρο, «αν της δώσουμε μορφή που θα συνοδεύει το περιεχόμενό της εσαεί και θα το κάνει αναφομοίωτο, δηλαδή ανακτήσιμο από τους ζώντες στην αιωνίως νέα αλήθεια του.»[35]

Προσπαθώ να καταλάβω τι σημαίνει αυτή η τελευταία φράση και επιστρέφω στο φύλλο της ‘Βαβυλωνίας’ που έχω μπροστά μου, κιτρινισμένο από τη δεκαετία που πέρασε από την έκδοσή του. Αναλογίζομαι τους επόμενους μήνες εκείνης της χρονιάς, του 2008. Ήρθε ο Δεκέμβρης, και ακολούθησε μια ολόκληρη περίοδος εξεγέρσεων, κινητοποιήσεων και αναταραχών που τύποις έκλεισε με το πώμα των εκλογών του 2015, όμως συνεχίζεται ακόμη στα κοινωνικά κινήματα για το περιβάλλον, την πόλη, τον δημόσιο χώρο.

Όπως και εκείνος ο Μάης του 1968.

Κι όμως, τα ερωτήματα, τα διακυβεύματα και τα αδιέξοδά του, που φαίνονταν τόσο μακρινά τον Μάη του 2008, τον Δεκέμβρη ήρθαν πάλι ξανά στην επικαιρότητα, στην «αιωνίως νέα», αλήθειά τους. Το σύνθημα που γράφτηκε ύστερα από τον Δεκέμβρη στον τοίχο της Αθήνας: **«Μετά την εξέγερση, τι;»**, θα μπορούσε να έχει γραφτεί και τον Ιούνιο του 1968 σε τοίχο του Παρισιού. Το

κείμενο του Καστοριάδη μας μιλάει γιατί μοιραζόμαστε το ίδιο νόημα και την ίδια αγωνία. Και καλό είναι να ακούσουμε προσεκτικά τη διαπίστωσή του:

«Όπως η μόνιμη σοβαρότητα είναι το αποκορύφωμα του γελοίου, έτσι και η μόνιμη γιορτή είναι ατέλειωτη θλίψη. Αν αποδεχτούμε την αντινομία σοβαρό-γιορτή ως απόλυτη, έχουμε αποδεχτεί τον πολιτισμό της ψυχαγωγίας. Κόβουμε τη ζωή σε ένα 'σοβαρό' κομμάτι που παραδίδουμε στους οργανωτές, και σ' ένα 'ελεύθερο' που περιέρχεται στους πωλητές της απόλαυσης και του θεάματος – όπως, ας πούμε, τα επαναστατικά 'χάπενινγκ'.»[36]

Τέτοια 'χάπενινγκ' συμβαίνουν κάθε Παρασκευή και Σάββατο το βράδυ στα Εξάρχεια. Ο πολιτισμός της ψυχαγωγίας, διαδικτυωμένος και ψηφιοποιημένος, εδραιωμένος στο φαντασιακό της κινηματογραφικής νοσταλγίας, μοιάζει πιο κυρίαρχος από ποτέ. Η «νεολαιοποίηση» του πληθυσμού, μέσω της διαθεσιμότητας και της ανευθυνότητας, επιτείνει τάσεις που ο Καστοριάδης είχε διακρίνει ήδη από τότε[37]. Αυτή είναι η μία όψη του νομίσματος.

Τα κοινωνικά κινήματα της αυτοκυβέρνησης, άμεσης δημοκρατίας, της αυτονομίας, των ελεύθερων δημόσιων χώρων, των κοινών, του 21ου αιώνα είναι η άλλη. Μισό αιώνα μετά το 1968, βρισκόμαστε ακόμη εγκλωβισμένοι στις αντινομίες και τα διλήμματα του Μάη, αλλά, εμείς είμαστε η ιστορία μας, γιατί είμαστε παρόντες, εμείς αναλαμβάνουμε να απεγκλωβιστούμε.

_____-

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

[1] W. Dilthey, Auf dem Verhaltnis von Erlebnis, όπως παρατίθεται από τον Fr. Coppleston, A History of Philosophy, vol. 7, N. York 2013: Bloomsbury, σελ. 371.
[2] Βλέπε σχετικά και το άρθρο του Γιάννη Κτενά «Was kann mann verstehen?»: https://kaboomzine.gr/kann-man-verstehen/#_ftn2.

[3] Συγκεκριμένα, υπάρχει μία απλή αναφορά στην Φαντασιακή θέσμιση της Κοινωνίας, και ακόμη μία γενεαλογική αναφορά όπου αναφέρεται στην «κοινωνιολογία της κατανόησης» του Weber, «πίσω από τον οποίο στέκονται ο Dilthey, ο Windelband, ο Rickert και ακόμη πιο ο Hegel και ο Herder», σε ένα άρθρο του 1997, γραμμένο στα αγγλικά με τίτλο «Psychoanalysis: Its Situation and Limits» και περιλαμβάνεται στον τόμο Figures of the Thinkable, Stanford 1997: Stanford University Press, σελ. 190.
[4] Βλ. σχετικά το παραπάνω άρθρο του Γιάννη Κτενά, όπως επίσης και : Κορνήλιος Καστοριάδης, *Φιλοσοφία και Επιστήμη. Ένας διάλογος με τον Γεώργιο Λ. Ευαγγελόπουλο*, Αθήνα 2010: Ευρασία, σελ. 41-42.
[5] Dilthey, ό.π. σελ. 369.
[6] Ό.π. σελ. 372.
[7] Ό.π.
[8] Κ. Καστοριάδης, Ο θρυμματισμένος κόσμος, Αθήνα, 1992: Ύψιλον, σελ. 68.
[9] Κ. Καστοριάδης, Η ελληνική ιδιαιτερότητα, τόμος Α’, Αθήνα, 2007: Κριτική, σελ. 68.
[10] Ό.π. σελ. 69.
[11] Homo sum: *humani nihil a me alienum puto. Από την κωμωδία Εαυτόν τιμωρούμενος, Πράξη 1, σκηνή 1, γραμμή 25.*
[12] Κ. Καστοριάδης, Χώροι του ανθρώπου, Αθήνα, 1995: Ύψιλον, σελ. 164.
[13] Βλ. σχετικά το βιβλίο Πολ Ρικερ – Κορνήλιος Καστοριάδης: Διάλογος για το κοινωνικό φαντασιακό και την ιστορία, Αθήνα, 2018: Έρμα.
[14] Το κείμενο κυκλοφόρησε σε δύο μέρη, το δεύτερο, απολογιστικό, γράφτηκε τον Ιούνιο του 1968 και κυκλοφόρησε ολόκληρο στο βιβλίο Το ρήγμα (*La Brèche*) μαζί με κείμενα του Εντγκάρ Μορέν και Κλόντ Λεφόρ.
[15] Κ. Καστοριάδης, Η γαλλική κοινωνία, Αθήνα, 1986: Ύψιλον, σελ. 124.
[16] Ό.π., σελ. 126.
[17] Ό.π., σελ. 124.
[18] Ό.π., σελ. 141.

[19] Ό.π., σελ. 126.
[20] Ό.π., σελ. 142.
[21] Ό.π., σελ. 131.
[22] Ό.π., σελ. 156.
[23] Ό.π., σελ. 158.
[24] Ό.π.
[25] Ό.π., σελ. 155.
[26] Ό.π., σελ. 155.
[27] Ό.π., σελ. 131.
[28] Ό.π., σελ. 132.
[29] Ό.π., σελ. 133.
[30] Ό.π.
[31] Ό.π., σελ. 136.
[32] Ό.π. σελ. 137.
[33] Ό.π.
[34] Ό.π., σελ. 134.
[35] Ό.π.
[36] Ό.π., σελ. 132.
[37] Ό.π., σελ. 161.